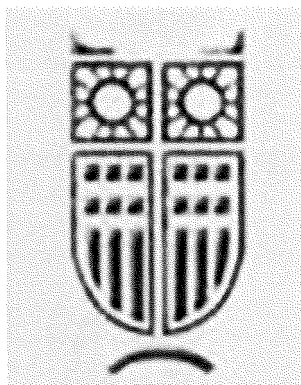


ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ



ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

Τ Ο Μ Ε Λ Σ Ε Κ Λ Η Μ Α Τ Ο Λ Ο Γ Ι Α Σ

«Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΑ
ΑΠΟ ΤΑ Μ.Μ.Ε**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ ΑΝΤΩΝΙΑ

(3210M002)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗ:

ΒΛΑΧΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΑΘΗΝΑ, 31/10 /2012

*Αφιερωμένη στην οικογένειά μου και ιδιαίτερα στους γονείς
μου για την στήριξη και την υπομονή τους!*

**Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ Μ.Μ.Ε**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ ΑΝΤΩΝΙΑ

(3210M002)

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΛΕΚΤ. ΒΛΑΧΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΚΑΘ. ΜΑΓΓΑΝΑΣ ΑΝΤΩΝΗΣ

ΔΡ. ΤΣΙΓΚΑΝΟΥ ΙΩΑΝΝΑ

«...Τον παλιό καιρό, οι άνθρωποι είχαν τα βασανιστήρια. Τώρα έχουν τον Τύπο. Αυτό είναι σίγουρα μια βελτίωση. Και πάλι όμως είναι κάτι πολύ κακό, λανθασμένο και διεφθαρμένο. Κάποιος –ήταν άραγε ο Edmund Burke;– αποκάλυψε τη δημοσιογραφία τέταρτη εξουσία. Αυτό ήταν, χωρίς αμφιβολία, αληθινό για την εποχή εκείνη. Αλλά στη σημερινή εποχή, αυτού του είδους η δημοσιογραφία είναι στην πραγματικότητα η μοναδική εξουσία. Κατασπάραξε τις άλλες τρεις. (...) Μας κυβερνά η δημοσιογραφία».

Όσκαρ Ουάιλντ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ Α

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

1.1. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

1.1.1. ΕΝΔΟ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

1.1.2. ΘΥΜΑ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

1.2. ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

1.3. ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΜΑΤΟΣ

1.3.1. ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΤΡΟΦΩΝ

1.3.2. ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

1.3.3. ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

1.4. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

2. ΕΡΜΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

2.1. ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

2.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

2.3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

2.4. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

3. ΤΟΜΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

3.1. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

3.2.1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.2.2. Ν 3500/2006

3.2.3. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

3.2.4. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

3.2.5. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

3.3. ΟΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1.1. ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

1.1.2. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1.2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

1.2.1. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

1.2.2. ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

1.2.3. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

1.2.4. ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1. ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

2.2. ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

2.3. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

2.4. ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΜΜΕ

3. Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ

3.1. ΜΕΣΟ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

3.1.1. ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

3.1.2. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

3.2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΑΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΡΩΤΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

4.1. ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΘΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

4.1.1.-ΕΤΟΣ 2001

4.1.2.-ΕΤΟΣ 2006

4.1.3.-ΕΤΟΣ 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

5. ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

5.1. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

- 5.2. ΤΑ ΝΕΑ
- 5.3. ΡΙΖΟΣΠΙΑΣΤΗΣ
- 5.4. ΕΘΝΟΣ
- 5.5. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΤΡΙΤΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

6. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- 6.1. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2001
- 6.2. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2006
- 6.3. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ

- 7.1. Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ
- 7.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΦΟΡΜΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ενδοοικογενειακή βία. Ένα φαινόμενο σύγχρονο παρά τις ιδιόμορφες τάσεις νεοτερισμού που διακατέχουν τις σημερινές κοινωνίες, χρόνιο, σύνθετο και άκρως κοινωνικό πρόβλημα που αφορά όλα τα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα χωρίς διακρίσεις και του οποίου οι διαστάσεις κυμαίνονται από την μια, στην σφαίρα της ιδιωτικότητας της οικογενειακής ζωής και επομένως και της αποσιώπησης ή ανοχής των πράξεων της ενδοοικογενειακής βίας μέσα από τη σιωπή, την ανοχή και τη συγκάλυψη. Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο απουσιάζει ένας αποτελεσματικός, προστατευτικός νομοθετικός-κοινωνικός μηχανισμός, ικανός να προστατέψει τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας. Από την άλλη, εξαίρεση αποτελεί ο Ν 3500/2006 που επαναχαράσσει την ποινική αντιμετώπισή των θυμάτων και των δραστών της ενδοοικογενειακής βίας με νέους όρους και θεσμούς, προτάσσοντας για πρώτη φορά τη συμπεριφορά των μελών της οικογένειας στην δημόσια σφαίρα και στον δημόσιο λόγο.

Στον αντίποδα της πραγματικής επιστημονικής διάστασης του φαινομένου, υπάρχει και η διάσταση της δημόσιας σφαίρας του φαινομένου, όπου γίνεται μια προσπάθεια σκιαγράφησης, προσέγγισης και ανάδειξης της ενδοοικογενειακής βίας υπό το πρίσμα του δημόσιου και έντυπου λόγου των Αθηναϊκών εφημερίδων. Προσπάθεια χρωματισμού του περιεχομένου των ειδήσεων της ενδοοικογενειακής βίας στις πραγματικές διαστάσεις του φαινομένου ή μόνο καθαρά ειδησεογραφικά μηνύματα; Αντικειμενική πληροφόρηση με πραγματικές διαστάσεις ή ανάδειξη μόνο γεγονότων;

Στην παρούσα εργασία θα διαπραγματευτούμε το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας μέσα από αυτές τις παραμέτρους. Αφενός, στην τυπολογία του θεωρητικού πλαισίου και των εννοιολογικών οριοθετήσεων αναδεικνύοντας το φαινόμενο επιστημονικά και αφετέρου, στο πλαίσιο των ΜΜΕ αναλύοντας την πολιτική τους και τρόπους παρουσίας και επικοινωνίας που καταβάλλουν για την προσέγγιση του θέματος μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το έγκλημα σήμερα, παρουσιάζεται με νέες διαστάσεις και σε νέες μορφές¹. Ενδεικτικές μορφές είναι το οργανωμένο έγκλημα, τα εγκλήματα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος κ.α. Στις μέρες μας ανακαλύπτεται και σε διάφορα περιβάλλοντα μη αναμενόμενα, όπως π.χ. στην «οικογένεια», στην οποία δεν θα φανταζόταν κανείς ότι θα υπήρχε άσκηση βίας και μάλιστα περιπτώσεις θυματοποίησης μεταξύ των μελών με έντονη τη χρήση της βίας, της κυριαρχίας και της εξουσίας.

Το φαινόμενο της «Ενδοοικογενειακής Βίας», που μελετάμε είναι ένα από πιο σύγχρονα, νέα υπό μελέτη εγκλήματα, το οποίο εδώ και λίγες δεκαετίες αναδεικνύεται μέσα από το πλαίσιο της θυματολογικής προσέγγισης², εξετάζοντας όψεις Θυματολογίας³ και ασχολείται με το Θύμα⁴ και την Βία όλων των μορφών⁵ μέσα στην οικογένειά.

¹ Αρτινοπούλου Β., «Νέες μορφές θυματοποίησης στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα», στο *Αφιέρωμα στον Ηλία Δασκαλάκη «Εγκληματίες και Θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα»*, Εκδόσεις ΕΚΚΕ, Αθήνα, 2000, σελ 99-103.

² Newburn T., *Criminology*, Willan Publishing, σελ 368-367. Στο βιβλίο αναπτύσσεται μια ιστορική ανάλυση για την ανάπτυξη των θυματολογικών κινημάτων τόσο στην Αμερική όσο και στην Βρετανία, καθώς και οι λόγοι ανάπτυξης των κινημάτων αυτών. Δίνεται έμφαση στην καθιέρωση του όρου «θύμα», την αναγνώριση της θυματοποίησης αρχικά των γυναικών και έπειτα την αναγνώριση της θυματοποίησης των παιδιών στο ενδοοικογενειακό περιβάλλον, καθώς επίσης περιγράφει την απαρχή των δικαιωμάτων των θυμάτων με την επίσημη δημοσίευση του τυπικού πια καταστατικού χάρτη των θυμάτων και εν τέλει την αναγνώριση της ενδοοικογενειακής βίας ακόμα και μέσα από το ποινικό δικαστήριο και την επαναπροσδιορισμό αυτού από παραδοσιακό σε αποκαταστατικό, π.β. επίσης Hoyle C., «*Feminism, victimology and domestic violence*», στο *Handbook of Victims and Victimology*, edited by Walklate S., Willan Publishing, 2007, σελ 146-174 και «*The Oxford handbook of criminology*», second edition, edited Maguire M., Morgan R., Clarendon Press, Oxford, 1997, σελ 577-579.

³ Αλεξιάδης Σ., *Εγκληματολογία*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1989, υποσημείωση 26, σελ 358.

⁴ «United Nations», *Crime Prevention and Criminal Justice Newsletter*, 1984, No. 10, page 6. Ορισμός γενικά του θύματος: «Θύμα είναι το πρόσωπο το οποίο υπέστη φυσική ή ψυχική βλάβη ή κάκωση, υλική απώλεια ή ζημία ή άλλη κοινωνική μείωση».

⁵ Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, Η «βία» ορίζεται ως «η σκόπιμη χρήση σωματικής δύναμης ή εξουσίας, με μορφή απειλής ή πράξης, ενάντια στον εαυτό, σε κάποιο άλλο πρόσωπο, ή ενάντια σε μία ομάδα ή κοινότητα, η οποία είτε έχει ως αποτέλεσμα είτε αυξάνει τις πιθανότητες πρόκλησης τραυματισμού, θανάτου, ψυχολογικής βλάβης, καθυστέρησης στην ανάπτυξη ή αποστέρηση» (Krug et al. 2002:5), στο *Οικογενειακή Βία: Προσδιορισμός των βασικών προβλημάτων και εισηγήσεις για την πρόληψη του φαινομένου μέσω των πλαισίων και μέτρων πολιτική, Διακρατικό Ερευνητικό Πρόγραμμα μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Σλοβενίας*, Σπύρου Σ, Αντωνίου Λ., Λαθοκλέους Γ., Ψύλλου Μ., Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Νοέμβριος, 2007,

Η μια όψη του φαινομένου που θα μας απασχολήσει, παρουσιάζεται από τα ΜΜΕ, τα οποία και αναδεικνύουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας μέσα από τον δημόσιο λόγο επηρεασμένο πολλές φορές από τις βαθύτερες κοινωνικές και πολιτισμικές ανησυχίες και μέσα από ένα συγκεκριμένο και ειδικά διαμορφωμένο κοινωνικό-ιστορικό πλαίσιο ⁶.

Ωστόσο, το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, είναι ένα θέμα με αρκετές «δυσκολίες» στη προσέγγισή του, «ευαίσθητο» στην ανάδειξη και στη κατανόηση του, γεγονός που το αναδεικνύει ως καθόλου προσπελάσιμο και εξαιρετικά δύσκολο, πολύπλοκο, ποικιλόμορφο και περιεκτικό όχι μόνο στην διερεύνησή του αλλά και στην αντιμετώπισή του, ειδικά εφόσον προσεγγίζει και άπτεται θέματα άκρως ιδιωτικά και οικογενειακά.

Όπως προλέχθηκε, η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα σημαντικό κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο συναντάται σε κάθε ανθρώπινη κοινωνία ⁷, δυτική και μη, ανεπτυγμένη και αναπτυσσόμενη, ανεξάρτητα από τοποθεσία (δυτικές χώρες και μη) και θρησκεία, ανεξάρτητα από τρόπους συμπεριφοράς, κοινωνικής τάξης και μορφωτικού επιπέδου.

Παράλληλα, αποτελεί ένα μυστικό και ανομολόγητο γεγονός διότι συμβαίνει εντός των τειχών της οικογένειας, το οποίο και αντιμετωπίζεται τις περισσότερες φορές ως ιδιωτική-προσωπική υπόθεση μεταξύ των μελών της κάθε οικογένειας και συνεπώς τα θύματα δεν το καταγγέλλουν, πράγμα που το κατατάσσει στα εγκλήματα «αφανούς» εγκληματικότητας και με μεγάλο μάλιστα ποσοστό σκοτεινού αριθμού. Ιδιαίτερα στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα τέτοιου είδους ζητήματα θεωρούνται «ταμπού» και εξακολουθούν και παραμένουν, καθώς το αξιακό σύστημα της κοινωνίας και ο δημόσιος λόγος μας είναι κλειστός και διαποτισμένος χωρίς πολλά στοιχεία ελευθερίας.

www.domestic%20violence%20final%20report%20greekpdf, 22/5/2012, πρβ. επίσης Πανούσης Ι., Δημόπουλος Α., Καρύδης Β., *Θυματολογικά Κείμενα*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1994, σελ 6, όπου χαρακτηρίζει την ενδοοικογενειακή βία ως τον 4^ο άξονα στον κλάδο της θυματολογίας και συγκεκριμένα ως «Οικογενειακή Θυματολογία»

⁶ Melossi D., «Η κοινωνική θεωρία και οι μεταβαλλόμενες αναπαραστάσεις του εγκληματία», στο *Εικόνες Εγκλήματος*, εισαγωγή-επιμέλεια Κουκουτσάκη Α., Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα, 1999, σελ 22, 24.

⁷ http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/violence_en.html (violence against women).

Στην απόκρυψη επιπλέον της πραγματικής διάστασης του φαινομένου συμβάλλει στο ότι, αρχικά τα θύματα γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένοι δεν αναγνωρίζουν και δεν αντιλαμβάνονται την έννοια της θυματοποίησης τους. Δεν έχουν συνειδητοποιήσει ότι είναι θύματα βίαιης συμπεριφοράς και ότι πρέπει να προστατευτούν άμεσα πρωτίστως για την ασφάλεια τους και έμμεσα για την ασφάλεια τυχόν ύπαρξης παιδιών. Έπειτα, η αρμόδια κρατική υπηρεσία, η οποία είναι η Αστυνομία και δέχεται τις πρώτες συνήθως αναφορές από τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας ή δεν λαμβάνει γνώση τέτοιων περιστατικών ή έχει πάρα πολύ λίγες υποθέσεις έως σπάνιες από τα θύματα και οι οποίες πολλές φορές δεν προχωρούν μέχρι τέλους την επίσημη καταγγελία για την βία την οποία υφίσταντο⁸.

Συνεπώς, το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας παρουσιάζει μια σειρά προβληματικών σημείων τόσο στην εννοιολογική προσέγγιση κυρίως του θέματος για τους επιστήμονες όσο και στον τρόπο χειρισμού των διαφορετικών υποθέσεων από τους αρμόδιους μηχανισμούς αντεγκληματικής πολιτικής του κράτους.

Στην ανάλυση που έπεται γίνεται μια προσπάθεια να καταγραφούν τα κύρια σημεία του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας μέσα από την φαινομενολογική και αιτιολογική προσέγγιση και να αναδειχθεί ο λόγος και ο τρόπος παρουσίασης του φαινομένου από τη σκοπιά των ΜΜΕ και συγκεκριμένα από τον ημερήσιο Αθηναϊκό Τύπο προκειμένου να βρεθούν ενδεχομένως και σημεία σύγκλισης ή απόκλισης.

⁸ Λέστα Σ., Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός, των Γυναικών Θυμάτων Βίας στην Οικογένεια, Μεσογειακό Ινστιτούτο, Νοέμβριος 2010 <http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Women-Violence-and-Social-Exclusion-Final.pdf>, σελ 44-47, 12/10/2012.

ΜΕΡΟΣ Α

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ
ΒΙΑΣ

Το ενδοοικογενειακό έγκλημα ως φαινόμενο είναι πολυσύνθετο και έγκειται σε ιδιαίτερα σημεία της ανθρώπινης ζωής σε συνδυασμό με την ζωή των μελών της οικογένειας. Ως απόρροια λοιπόν, της ιδιαιτερότητας του το βάρος πέφτει στην έννοια του όρου «οικογένεια», όπου είναι ο ζωτικός χώρος που εντοπίζουμε το έγκλημα, στον καθορισμό του όρου «θύματος», καθώς και στο κοινωνικό πλαίσιο-χώρο («ενδο-οικογενειακή βία») που τοποθετείται η συγκρουσιακή σχέση του δράστη και του θύματος, ώστε να υφίσταται κάποια από τις μορφές θυματοποίησης που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της οικογένειας.

Προσπαθώντας, όμως, να ορίσουμε τους παραπάνω όρους, το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας (domestic violence) διαπλέκεται με τους κλάδους της θυματολογίας, της βίας (violence) και με οικογενειακά εγκλήματα (family crimes) ακόμα και με εγκλήματα τιμής (honor crimes) σχετιζόμενα με μυθοπλασίες⁹, που δημιουργούν κάθε φορά έναν σχετικό ορισμό. Επιπλέον, ερχόμαστε αντιμέτωποι με διάφορα ζητήματα που προκύπτουν, καθώς όσο εξελίσσονται οι εποχές, κάθε κοινωνία εισαγάγει περισσότερα ξενόφερτα στοιχεία στην δομή της, επηρεάζεται από άλλους πολιτισμούς και νέα πολιτισμικά στοιχεία αντικαθιστώντας τα πεπαλαιωμένα, αναχρονιστικά και ξεπερασμένα δικά της στοιχεία.

⁹ «The Sage Dictionary of Criminology», edited by McLaughlin E., Muncie J., Sage Publications, London, 2001, σελ 117-118, 314-315, 315-3178, καθώς και στο «Dictionary of Probation and offender Management» edited by Cointon R., Hancock D., Willan Publishing, USA, Canada, 2007, σελ 97-99.

1.1. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

Αρχή γενομένης ορίζοντας την «οικογένεια», το πρώτο ζήτημα που τίθεται, έχει σχέση με την διαφορετική εννοιολογική προσέγγιση του φαινομένου στο πλαίσιο της εκάστοτε τοπικής ή ευρύτερης κοινωνίας, ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το περιεχόμενο του όρου, και ανάλογα με την μορφή που διερευνάται.

Η οικογένεια και ο θεσμός της παρουσιάζουν και ιδιαίτερα όσο περνάνε τα χρόνια αλλαγές ¹⁰ τόσο στο εσωτερικό της αλλά και στην επικοινωνία μεταξύ των μελών της γεγονός που αρχικά αντιστοιχεί σε θύματα των καταστάσεων και έπειτα σε θύτες εγκληματικών πράξεων. Μερικοί από τους παράγοντες ¹¹ της αλλαγής και της εξέλιξης είναι: η συρρίκνωση της οικογένειας, η όχι επαρκής ανατροφή των παιδιών (παλαιότερα ήταν οι γιαγιάδες, θείες..), οι ολοένα και αυξανόμενες συγκρούσεις από τους ρόλους γονέων/συζύγων, το είδος των υποχρεώσεων και επιδιωκόμενων σκοπών μέσα στην οικογένεια, η έλλειψη χρόνου και διάθεσης για επικοινωνία με τα παιδιά αλλά και οι πλείστες κακές σχέσεις και όχι εις βάθος και ουσιαστικές, σχεδόν ανύπαρκτες με τους συντρόφους, τα παιδιά και τα υπόλοιπα μέλη.

Πιο συγκεκριμένα, από κοινωνιολογικής απόψεως το περιεχόμενο της έννοιας «οικογένεια» εξετάζεται με βάση δύο στοιχεία: αφενός την μορφή της οικογένειας (π.χ. πυρηνική, εκτεταμένη κ.α.) που επικρατεί σε συγκεκριμένο κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο και αφετέρου, με βάση τον τύπο των δημιουργημένων σχέσεων (π.χ. γάμο, κηδεμονία, υιοθεσία κ.α.) ¹².

Σύμφωνα με τα παραπάνω η οικογένεια, ως θεσμός στις μέρες μας περνάει κρίσεις, υφίσταται αλλαγές με αποτέλεσμα σήμερα να υπάρχει μια μεγάλη ποικιλομορφία αναφορικά με αυτό που ονομάζουμε οικογένεια. Τρανταχτό παράδειγμα οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι οποίες πριν από λίγες δεκαετίες ήταν ένας πολύ διαφορετικός σχηματισμός οικογένειας, κάτι σαν εξαίρεση στον κανόνα,

¹⁰ Πρεσβέλου Κ., *Μετανεωτερική κοινωνία και οικογενειακά «μορφώματα»*, στο Το κουτί της Πανδώρας, Οικογένεια και η διαπολιτισμική της ταυτότητα σήμερα, (επιμ.) Ρήγα Α.-Β., Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003, σελ 17-30, όπου αναλυτικά περιγράφεται η δομή και η λειτουργικότητα της οικογένειας από το 1950 έως τις μέρες μας.

¹¹ Κουράκης Ν., *Έφηβοι Παραβάτες και Κοινωνία*, Εκδόσεις Αντ. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1999, σελ 67-69, 77.

¹² Βλάχου Β., «Η κοινωνιολογική διερεύνηση της ενδοοικογενειακής βίας: θεωρητικές Προσεγγίσεις, μεθοδολογικοί Προβληματισμοί και Θεσμικές παρεμβάσεις», *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 5, Αθήνα, 2007, σελ 625-626.

ενώ σήμερα θεωρείται κάτι συνηθισμένο και κοινωνικά αποδεκτό σχήμα οικογένειας. Υπάρχουν επιπλέον, οικογένειες με παιδιά εκτός γάμου, οικογένειες από ομοφυλόφιλα ζευγάρια του ενός ή του άλλου φύλου που επιθυμούν να αποκτήσουν παιδιά είτε με «νομικό» διακανονισμό είτε με «φυσιολογικό» τρόπο. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι άγνωστο και στην χώρα μας. Παλαιότερα, δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις, που υπήρξαν και ήταν γεμάτες από αντιδράσεις γιατί η ελληνική κοινωνία ήταν γεμάτη από ταμπού, παρωχημένες και αναχρονιστικές αντιλήψεις, οι οποίες σταδιακά υποχωρούν, καθώς υπάρχει εξοικείωση του φαινομένου ενώ σε άλλες χώρες είναι κάτι πολύ συνηθισμένο και αποδεκτό¹³. Σε αυτή λοιπόν την βάση, το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας καθίσταται εξαιρετικά περίπλοκο, αφού στην Ελληνική κοινωνία ο θεσμός της οικογένειας είναι ακόμα σε εξέλιξη, προσπαθώντας να κρατήσει, να εισχωρήσει ή να διώξει πολιτισμικά στοιχεία.

1.1.1. ΕΝΔΟ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ:

Το πλαίσιο, όπου λαμβάνει χώρα η βία στην «οικογένεια» τοποθετείται εντός των συνόρων της, εντός των τειχών, μέσα στους ίδιους τους κόλπους της και ορίζεται ως ενδο-οικογενειακή βία¹⁴. Εξαιρετικά δύσκολο πεδίο αφενός, γιατί καθαυτή η έννοια της βίας για να αναδυθεί έπρεπε να συγκροτηθούν μια σειρά από προηγούμενες έννοιες όπως αυτή της «διαπροσωπικής βίας», της «παιδικότητας», της «αξιοπρέπειας», των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων» και να μετασχηματισθούν ανάλογα έννοιες και θεσμοί που σχετίζονται με αυτήν, όπως η «οικογένεια», το «υποκείμενο» και «αντικείμενο» (δράστης και θύμα) της πράξης, τα «δικαιώματα»¹⁵ και αφετέρου, γιατί αφορά υποθέσεις και δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα¹⁶.

¹³ Κλήμης Ν., «Η οικογένεια και το σχολείο σε κρίση και αλλαγή», στο *Η Οικογένεια και το σχολείο: Η Σημερινή τους Δυναμική και οι μελλοντικές τους Προοπτικές ως Πρόκληση για την Κοινωνική Εργασία*, Εκδόσεις Appleprint, Αθήνα, 2009, σελ 27.

¹⁴ Βλάχου Β., «Η Κοινωνιολογική...» Όπ. Σελ 626 και στο Μπουγάδη Σ., «Η ενδο-οικογενειακή βία και η αντιμετώπισή της στις ΗΠΑ», *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ.1, Αθήνα, 2004, σελ 90.

¹⁵ Νικολαΐδης Γ., «Βία κατά ανηλίκων: ένα φαινόμενο στις εσχαιές του χώρου της υγείας, της δικαιοσύνης και της κοινωνικής πολιτικής», σελ 3, Ειδική Έκδοση Τόμου Πρακτικών του Επιστημονικού Συνεδρίου με θέμα: «Διεπιστημονικότητα και διεισδυτικότητα για την κοινωνική ένταξη του νεαρού παραβάτη» που διοργανώθηκε από τον Σύνδεσμο Επιμελητών Ανηλίκων και το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών της Νομικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα, (Επιστημ. Επιμέλεια: Δ. Χιώνης, Φ. Ντούρα, Π. Ζαγούρα), Αθήνα, Εκδόσεις Σάκουλα, (υπό έκδοση).

¹⁶ Ό.π. σελ 4.

Παρόλα αυτά είναι ένα προβληματικό πεδίο, που αφορά ολόκληρη την κοινωνία γιατί περιλαμβάνει βία διαφόρων συμμετεχόντων σε αυτό που αποκαλούμε οικογενειακό κορμό, κυρίως μεταξύ νόμιμων συζύγων, ανύπαντρα ζευγάρια με ή χωρίς παιδιά, πρόσωπα συγγενικά εξ' αίματος ή εξ' αγχιστείας (π.χ. γονείς, πεθερικά), πρόσωπα τα οποία συγκατοικούν ¹⁷, όπως αδέρφια, επιθέσεις εναντίον παιδιών από τους γονείς τους, εγκληματικές πράξεις, οι οποίες γενικά διαπράττονται κατά του προσώπου, το οποίο έχει οικογενειακή ή μια πολύ στενή σχέση με τον δράστη και το γεγονός ότι ο δράστης και το θύμα συνδέονται με οικογενειακή ή άλλη στενή δια-προσωπική σχέση (π.χ. συγγένεια, οικογενειακές φιλίες), ορίζει αυτές τις πράξεις ως ενδο-οικογενειακή βία ¹⁸.

1.1.2. ΘΥΜΑ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Το χωροταξικό πλαίσιο, όπως πρωτοειπώθηκε για να ασκηθεί η βία, η βάση της βίας, τοποθετείται μέσα στο πλαίσιο της οικογενειακής εστίας. Συνεπώς, το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας προκύπτει κάθε φορά από ένα «ζεύγος», που προβαίνει σε μια εγκληματική πράξη και έχει έναν δράστη και ένα θύμα. Τα «Εγκληματικά ζεύγη» ή «έγκλημα των δύο», λοιπόν, χρησιμοποιούνται προκειμένου να εξιχνιασθεί και να κατανοηθεί η πράξη και ο ρόλος καθενός από τους πρωταγωνιστές (δράστη και θύμα) ¹⁹. Τέτοια ζεύγη είναι: α) το ζεύγος γονέων-συζύγων (πατέρας-μητέρα) ή αλλιώς ονομάζεται «συντροφική βία» («partner violence», «battering» ή «spouse abuse») και γενικά θεωρείται ως η περισσότερο σοβαρή και η περισσότερο διαδεδομένη από ότι οι άλλες μορφές βίας, β) το ζεύγος γονέα-παιδιού με όπου χρειαστεί μια διάκριση παραπάνω π.χ. μητέρα-αγοριού και πατέρα-κόρης με πράξεις κακομεταχείρισης και επιθέσεις εναντίον των παιδιών τους, γ) εκμετάλλευση ηλικιωμένων ατόμων της οικογένειας και δ) οποιαδήποτε μορφή βίας η οποία ασκείται από και προς τα μέλη της ίδιας οικογένειας π.χ. βία μεταξύ αδελφών ²⁰.

¹⁷ Ό.π. υποσημείωση 4 σελ 90.

¹⁸ Ό.π. Σελ 90 και υποσημείωση 4.

¹⁹ Κατσιγαράκη Ε., *Οικογένεια και Παραβατικότητα*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004, σελ 202 και στο Μπουγάδη Σ., «Η ενδο-οικογενειακή βία...», ό.π. Σελ 90.

²⁰ Μέλη της ίδιας οικογένειας θεωρούνται είτε πρόκειται για νόμιμους συζύγους, είτε για ανύπαντρα ζευγάρια με ή χωρίς παιδιά- φυσικά ή μη τέκνα αυτών-πρόσωπα συγγένειας εξ' αίματος ή εξ' αγχιστείας (π.χ. γονείς, πεθερικά), πρόσωπα τα οποία συγκατοικούν (π.χ. ζευγάρια του ίδιου φύλου).

Η ενδοοικογενειακή σχέση που χτίζεται επισκιάζει πολλές φορές την εγκληματική πράξη που διαπράττεται κατά ενός προσώπου της οικογένειας από τον δράστη και πολλές φορές ανάλογα με τον βαθμό ανάπτυξης του πολιτισμού που διαθέτει η χώρα, κάποιες από τις πράξεις δεν θεωρούνται εγκληματικές και επομένως και πράξεις οικογενειακής θυματοποίησης. Για παράδειγμα, η διαφορά της κακοποίησης έγκειται από: α) τη σοβαρότητα της πράξης και β) από την πολιτισμική νομιμότητα. Η σοβαρότητα της πράξης αποσαφηνίζεται από τον βαθμό επικινδυνότητας ενώ η πολιτισμική νομιμότητα από τον βαθμό αντίληψης κάθε χώρας. Σε διάφορες χώρες για παράδειγμα, η χρήση μιας πράξης βίας αντιμετωπίζεται σαν ένα γεγονός απαραίτητο για την διαπαιδαγώγηση του παιδιού ενώ αντίθετα σε άλλες χώρες περιορίζεται ο ρόλος του γονιού, όταν ξεπερνάει τα όρια και παραβιάζει τα κοινωνικά ήθη εκθέτοντας το παιδί σε κίνδυνο και τραυματισμό. Τότε κρίνεται και νομικά παράνομη, η χρήση της.

Επιπλέον, πράξεις που εμπεριέχουν βία και έχουν αποδειχθεί ότι διαπράττονται στα πλαίσια της οικογενειακής εστίας είναι η επίθεση, επίθεση και χειροδικία, επίθεση με επικίνδυνα αντικείμενα, επίθεση με σκοπό τον τραυματισμό, ο φόνος, ο βιασμός, η στενή παρακολούθηση, η απομόνωση από τον κοινωνικό περίγυρο, το ξύλο, βασανιστήρια, εγκαύματα κ.α.²¹

Επομένως, υπάρχουν μια σειρά διαστάσεων για το τι θεωρείται θυματοποίηση μέσα στην οικογένεια και θύμα, προερχόμενα από την πολιτισμική αντίληψη κάθε κοινωνίας και σχετίζεται και άμεσα με την κουλτούρα και τα εθιμοτυπικά πλαίσια.

1.2. ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ²²

Κατά κανόνα, έχουν εντοπιστεί μέχρι σήμερα από το 1960 και έπειτα τέσσερις βασικές κατηγορίες εγκληματικών πράξεων με βάση το μέσο που χρησιμοποιείται

²¹ Livingston J., Crime and Criminology, second edition, Montclair State University, Prentice Hall, Upper Saddle River, 1996, pages 202-213.

²² Μπουγάδη Σ., «Η ενδο-οικογενειακή βία...», όπ. Σελ 90 και στο ό.π. στο Οικογενειακή Βία: Προσδιορισμός των βασικών προβλημάτων και εισηγήσεις για την πρόληψη του φαινομένου μέσω των πλαισίων και μέτρων πολιτική, Διακρατικό Ερευνητικό Πρόγραμμα μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Σλοβενίας, Σπύρου Σ, Αντωνίου Α., Αγαθοκλέους Γ., Ψύλλου Μ., Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Νοέμβριος, 2007, www.domestic%20violence%20final%20report%20greekpdf, 22/5/2012.

για την επιβολή της βίας και που διαπράττουν τα μέλη μιας οικογένειας, επικεντρώνοντας κυρίως στην βία των συντρόφων-γυναικών αρχικά (1970) και έπειτα με αντιστροφή της βίας από τις γυναίκες προς τους άνδρες (1975-1985), ενώ παρατηρήθηκε επιπλέον κακοποίηση και χρήση βίας στα παιδιά (1980)²³ αρχής γενομένης από την ιδιαίτερη στάση που έδειχναν τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας στις περιπτώσεις, όπου ένα παιδί πέθαινε.

Ωστόσο, το φαινόμενο της βίας κατά των μελών της οικογένειας αντιπαραβάλλεται από τους επιστήμονες με το «Επιστημονικό Παράδειγμα»²⁴ του Kuhn, διότι υπάρχει σύγχυση όσο αφορά την μεθοδολογία, τους ορισμούς, τις κατευθύνσεις και τις εστιάσεις που χρησιμοποιεί κάθε επιστήμονας και κάθε επιστήμη από την σκοπιά της. Το αποτέλεσμα είναι ότι διαφοροποιούνται οι επιστήμονες σε περισσότερο από έναν τομείς τόσο κοινωνικά, ηθικά, πολιτιστικά και σε τελική ανάλυση υπάρχει και διαφοροποίηση και απόκλιση ως προς τις προσωπικές τους αντιλήψεις. Παρά ταύτα, οι εντοπισμένες μορφές και οι περισσότερο διαδεδομένες της ενδοοικογενειακής βίας είναι οι ακόλουθες:

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ

Αρχική μορφή κακοποίησης και η πιο εμφανής από όλες είναι η σωματική ή φυσική βία, η οποία χρησιμοποιεί την βία και την σωματική δύναμη με οποιαδήποτε μορφή σαν βασικό εργαλείο. Ως αποτέλεσμα έχει το σωματικό τραυματισμό, απλό, εξωτερικό ή εσωτερικό του θύματος. Σωματική βία μπορεί να θεωρηθεί το σπρώξιμο, χαστούκισμα ή ακόμα η βαριά σωματική βλάβη, συμπεριλαμβάνοντας καθετί που προξενεί πόνο, τραυματισμό, ακρωτηριασμό κλπ, ή κλωτσιά, το ρίξιμο αντικειμένων, η εγκατάλειψη σε επικίνδυνα μέρη, ακόμα και η απειλή για χρήση βίας (Newton 2001).

²³ Linington J., *Crime and Criminology...*, ό.π., σελ 204. Σύμφωνα με το εγχειρίδιο, δεν υπήρχε κατηγοριοποίηση για πράξεις βίας μέσα στην οικογένεια και για εγκλήματα συνυφασμένα με την ενδοοικογενειακή βία. Έπρεπε να υπάρξουν αλλαγές σε πολλούς τομείς και κυρίως να επιστήσουν την προσοχή του κόσμου και να αναδείξουν ότι η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα πρωτίστως, έπειτα ακολούθησαν αλλαγές στις κοινωνικές επιστήμες και με απόληξη τις αλλαγές στο ποινικό σύστημα.

²⁴ Chalmers A.F., « *Τι είναι αυτό που το λέμε επιστήμη; Μια προσέγγιση της φύσης, του καθεστώτος και των μεθόδων της επιστήμης*», (επιμ.) Μπαλτάς Α., έκδοση δεύτερη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, 1996, σελ 139-156.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Πράξεις βίας μεταξύ των μελών της οικογένειας οι οποίες δεν έχουν συναινετικό χαρακτήρα -ιδιαίτερα στην περίπτωση των ανήλικων παιδιών- και τα θύματα δεν μπορούν να αντιδράσουν. Αυτού του είδους η βία, σχετίζεται με την επιβολή σεξουαλικής πράξης ή συμπεριφορών ενάντια στη θέληση του θύματος (Flinck et al. 2005) και γενικότερα περιλαμβάνει πρακτικές που καθιστούν τις γυναίκες ως αντικείμενα σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Υπομορφές σεξουαλικής βίας αποτελούν ο βιασμός, η αιμομιξία, ο οδομισμός και στην πιο σύγχρονη μορφή της η πορνογραφία. Εμφανίζεται με εκφάνσεις όπως σωματικής δύναμης και καταχρηστικής συμπεριφοράς χρησιμοποιώντας άμεσα την σωματική βία.

ΛΕΚΤΙΚΗ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται κάθε πράξη, η οποία έχει έμμεσο στόχο την άρση και υποβίβαση της ψυχολογικής και συναισθηματικής περιχαράκωσης του θύματος και υποτίμησης αυτού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η προσβολή με άπρεπους λεκτικούς χαρακτηρισμούς προς τα θύματα με υποτιμητικά σχόλια για κάποιο χαρακτηριστικό ή συμπεριφορά τους αλλά και η ταπείνωση, ο έλεγχος, ενοχλήσεις, επικρίσεις και η τρομοκρατία. Συνήθως, αυτή η μορφή βίας είναι αθέατη και συνδυάζεται και με άλλες μορφές και εκ' πρώτης όψεως δεν είναι ορατή ή συνήθως υπάρχει σε προγενέστερη μορφή όπως σωματική κακοποίηση ή ακόμα οφείλεται και σε εκμαθημένη κοινωνική συμπεριφορά ²⁵.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

Αφορούν πράξεις εσφαλμένες και παράνομες που σχετίζονται με τα οικονομικά μιας οικογένειας και την εκμετάλλευση με βίαιο τρόπο και καταχρηστικό των χρημάτων και της περιουσίας των συντρόφων, ηλικιωμένων μελών της οικογένειας, καθώς και των ανήλικων μελών της αλλά και της καταναγκαστικής εργασίας αυτών, χαρακτηριζόμενη στις περιπτώσεις των παιδιών ως «παιδική εργασία» ²⁶. Σε αυτή την κατηγορία μπορούμε να εστιάσουμε επιπλέον περιπτώσεις

²⁵ Ιωαννίδου Λ., «Η λεκτική βία ως μορφή θυματοποίησης της γυναίκας-Η νομική και κοινωνιολογική διάσταση του φαινομένου», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 4, Αθήνα, 1999, σελ 389.

²⁶ Thompson P., «Η παιδική εργασία», (μτφ) Κώστας Αθανασίου, στο *Παιδική Ηλικία*, (επιμ.) Δήμητρα Μακρυνιώτη, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα, 2001, σελ 120-127. 'Η διεύρυνση του ορισμού της

βίας με συγγενείς είτε πρώτου είτε δευτέρου βαθμού και άνω, που σχετίζονται με «περιουσιακές διαφορές»²⁷, καθώς πολλές φορές εκδηλώνονται βίαια οικογενειακά περιστατικά που σχετίζονται με την οικογενειακή περιουσία. Στις διευρυμένες κοινωνίες περιλαμβάνεται επιπλέον οικονομική αποστέρηση και η κοινωνική απομόνωση λόγω ελέγχου ή περιορισμού είτε προς συγγενείς ή φίλους ή οικογένειας.

1.3. ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΜΑΤΟΣ

1.3.1 ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΤΡΟΦΩΝ

Όπως πρωτοειπώθηκε, το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας μέχρι να αντιμετωπιστεί ως ένα κοινωνικό φαινόμενο και να σπάσει το ταμπού ως μια ιδιωτική υπόθεση που αφορούσε μόνον την οικογένεια, η οποιαδήποτε οικογενειακή και διαπροσωπική σχέση, στο σύνολο της θεωρούνταν στην κοινωνική πραγματικότητα

κακοποίησης και παραμέλησης των παιδιών κάτω από την επήρεια της Σύμβασης για τα δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ, ενέταξε και την παιδική εργασία ως μία μορφή ενδοοικογενειακής βίας ως παραμέληση, κακομεταχείριση αλλά και οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση. Η παιδική εργασιακή εκμετάλλευση δεν πρέπει να θεωρείται η ολιγόωρη ημερήσια ή εβδομαδιαία εργασία του παιδιού άνω των 15 ετών, η οποία δεν αναστέλλει ή επηρεάζει τα δικαιώματά του για σχολική φοίτηση, ψυχαγωγία και ανάπαυση. Η παιδική εργασία δεν ήταν κάτι καινούργιο, το παιδί ήταν στοιχείο εγγενές στην αγροτική και την βιομηχανική οικονομία πριν το 1780 και παρέμεινε έτσι μέχρι την στιγμή που ήρθε στο προσκήνιο το σχολείο. Η πλέον κυρίαρχη μορφή παιδικής εργασίας ήταν μέσα στο σπίτι ή στο πλαίσιο της οικογενειακής οικονομίας, π.χ. κάνοντας διάφορα θελήματα. Το 18^ο αιώνα η στάση γονέων στα παιδιά τους ήταν αυστηρή αλλά δεν είχε αναφερθεί κανένα είδος σαδισμού ή έλλειψη αγάπης. Τα παιδιά έφευγαν θύματα της εξουσίας των γονέων και του εργοστασιακού συστήματος. Οι γονείς έστελναν τα παιδιά για εργασία για τις ανάγκες της οικογένειας, χρησιμοποιούνταν ως βασικό συστατικό του οικογενειακού μισθού γιατί είχαν ανάγκη τα χρήματα από τα παιδιά τους. Δεν είναι και λίγες οι φορές όμως που προσδοκούσαν από αυτά να δουλεύουν, έτσι οι γονείς ανέχονταν και συναινούσαν και συνεργούσαν στην εργασία των παιδιών τους ακόμα και κάτω από την νόμιμη ηλικία η οποία θεσπίστηκε το 1819 και 1833. Με το πέρασμα του χρόνου δημιουργήθηκαν επιτροπές για την μείωση ωρών εργασίας κατά την παιδική ηλικία. Αντιμετώπισαν τα παιδιά ως μια βιολογική κατηγορία και όχι ως πολιτισμικό προϊόν.

Τα παιδιά σήμερα γίνονται θύματα μέσα από την ίδια τους την οικογένεια όταν αυτή τα ωθεί σε εργασία, απασχόληση ή υποαπασχόληση ή ευκαιριακή απασχόληση με δυσμενείς όρους και συνθήκες αλλά και όταν είναι παράνομες οι δραστηριότητες με σκοπό την διακίνηση και εμπορία. Τέτοιες ενασχολήσεις είναι τα ζητιανάκια, τα παιδιά του δρόμου, τα γνωστά παιδιά των φαναριών κ.α. είναι μια κατάσταση τα οποία τα κάνει όχι μόνο θύματα αλλά και μελλοντικούς θύτες, πβ. Επίσης Αρτινοπούλου Β., «Νέες μορφές θυματοποίησης...» ό.π. σελ 102 και στο Δελτίο Τύπου Unicef, <http://www.unicef.gr/news/2012/dt1012.php>, 10/2012, Αθήνα, 3 Απριλίου 2012.

²⁷ Βλάχου Β., « Η προσέγγιση της ενδοοικογενειακής βίας υπό το πρίσμα των εγκληματολογικών θεωριών», στο *Ποινικός Λόγος*, τεύχ.3, Αθήνα, 2008, σελ 738 και υποσημείωση 20.

ότι η κοινωνία, φίλοι, κράτος κ.α. δεν μπορούν ή δεν πρέπει να παρεμβαίνουν σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας. Ήταν ένα γεγονός «οικογενειακό» και ένα πεδίο δύσκολο διερεύνησης, καθώς ακόμα και στις έρευνες αυτό-ομολογούμενης θυματοποίησης υπήρχαν προβλήματα τόσο από την πλευρά των θυμάτων όσο και από την πλευρά των κρατικών υπηρεσιών. Αυτός ήταν και ο λόγος, όπου όλοι οι χειρισμοί ήταν άτυποι και που και τα ίδια τα θύματα δεν μπορούσαν να καταλάβουν αν πρόκειται για μια βίαιη πράξη η οποία χρήζει σωφρονισμού. Επιπροσθέτως, αυτή την άποψη ενίσχυε και ο πατριαρχικός και παραδοσιακός χαρακτήρας των κοινωνιών, καθώς και η μυθολογία για τα στερεότυπα των δύο φύλων για την ανδρική και γυναικεία «κανονική» συμπεριφορά ²⁸, όπου νομιμοποιούνται οι ιεραρχικές αξιολογήσεις των τομέων της ανδρικής και γυναικείας δράσης και κατ' επέκταση, ότι ο άνδρας είναι αυτός που δίνει τους κανόνες στην οικογένεια.

Μέσα όμως από τις κοινωνικές αλλαγές, δηλαδή η αλλαγή και μετατροπή των παραδοσιακών ρόλων, η αλλαγή του ηλικιακού χρόνου να γίνει κάποιος σύζυγος και γονιός, η ανάπτυξη του μορφωτικού επιπέδου, η εργασιακή απασχόληση εκτός σπιτιού και η χειραφέτηση, η ανεξαρτησία πια των γυναικών και η αύξηση των διαζυγίων έδωσαν το έναυσμα για αναγνώριση της βίας αυτής και της αλλαγής στάσης των γυναικών ενώ παράλληλα διεκδικούν μια θεσμική ισότητα ²⁹.

Συνήθως, οι γυναίκες που υφίστανται βία ³⁰ είναι νεαρές ως προς την ηλικία τους και δεν αντιλαμβάνονται ότι πρόκειται για εγκληματική πράξη εις βάρος τους και προτιμούν να μην χαλάσει η όποια σχέση τους με τους συζύγους τους. Μόνον όταν η σχέση τους περάσει από τα στάδια της βίας, δηλαδή διανύσει τον «κύκλο της βίας» ³¹, αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο. Ο φόβος είναι ένα επιπλέον χαρακτηριστικό των γυναικών αυτών καθώς, οι δράστες τις απειλούν με ανθρωποκτονίες αν υπάρχουν

²⁸ Παπαταξιάρχης Ε., «Από τη σκοπιά του Φύλου, Ανθρωπολογικές θεωρήσεις της Σύγχρονης Ελλάδας», στο *Ταυτότητες και Φύλο στην Σύγχρονη Ελλάδα*, (επιμ.) Παπαταξιάρχης Ε.-Παραδέλλης Θ., Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, δεύτερη έκδοση, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 1998, σελ 13-14. Για μια πιο αναλυτική περιγραφή για τον πατριαρχισμό και ρόλο των φύλων στο εσωτερικό της οικογένειας σελ 27-28 και σελ 44-49 αναλυτική περιγραφή μέσα από ανθρωπολογική μελέτη περίπτωσης στην Ελληνική Κοινωνία για την ιδιαιτερότητα του αξιακού κώδικα στο πλαίσιο των αξιών και το περιεχόμενο των οικογενειακών σχέσεων.

²⁹ Livingston J., «Crime and Criminology...» ό.π., σελ 203.

³⁰ Στοιχεία τηλεφωνικής γραμμής SOS 15900, από την Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων, για το διάστημα 11/3/2011 έως 11/3/2012, όπου σκιαγραφεί το προφίλ της κακοποιημένης γυναίκας εν έτη 2012, http://www.isotita.gr/var/uploads/Press/DT_THLEFONIKH%20GRAMMH%20SOS%2015900_MARTIOS%202012.pdf.

³¹ Μπουγάδη Σ., «Η ενδο-οικογενειακή βία...», ό.π. Σελ 91-92 και υποσημειώσεις 23,24,25.

παιδιά ή ζημιές εις βάρος κοντινών προσώπων. Σε όλο αυτό το αδιέξοδο συντείνουν και τα οικονομικά προβλήματα των γυναικών, καθώς είναι οικονομικά εξαρτημένες από τους συζύγους τους ή είναι απομονωμένες από τον κοινωνικό περίγυρο τους και δεν έχουν κοινωνικές επαφές και άρα και υποστήριξη, ώστε να τις βοηθήσουν να ξεφύγουν από αυτή την κατάσταση ³².

Από όλες τις μορφές βίας που υφίστανται οι γυναίκες η σεξουαλική κακοποίηση με την μορφή του βιασμού είναι η πιο επώδυνη, η πιο αποκρουστική και αυτή που παρουσιάζει τον μεγαλύτερο σκοτεινό αριθμό. Ο παρακάτω πίνακας ³³ επιβεβαιώνει τα λεγόμενα:

ΠΙΝΑΚΑΣ των βιασμών στην επικράτεια τα έτη 1991-2010 και 2011 (10μηνο)				
	ΤΕΛΕΣΤΗΚΑΝ	ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΞΙΧΝΙΑΣΤΗΚΑΝ
1991	179	64	243	165
1992	190	86	276	188
1993	204	66	270	175
1994	188	70	258	150
1995	171	63	234	155
1996	144	39	183	117
1997	166	51	217	150
1998	140	54	194	144
1999	162	75	237	173
2000	168	77	245	188
2001	154	55	209	158
2002	166	56	222	168
2003	160	75	235	176
2004	191	64	255	189
2005	177	71	248	176
2006	182	89	271	219
2007	185	64	249	168
2008	232	72	304	227
2009	213	79	292	214
2010	215	77	292	214
2011	146	52	198	140

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΒΙΑΣΜΟΙ ΕΤΩΝ 1991-2011

Σχετικά με τα σεξουαλικά ενδοοικογενειακά εγκλήματα ³⁴ δεν υπάρχει καμιά αμφισβήτηση ότι υπάρχει στενή διαπροσωπική σχέση ανάμεσα στους δράστες και τα

³² Livingston J., »Crime and Criminology..» ό.π., σελ 206-208.

³³ Τα Στοιχεία 1991-1997 προέρχονται από την στατιστική επετηρίδα της ΕΛ.ΑΣ και 1998-2011 από τα στοιχεία της ΔΔΑ/ΑΕΑ, <http://www.isotita.gr/index.php/docs/c181>.

³⁴ Τσιγκρής Α., «Η σεξουαλική βία κατά γυναικών και παιδιών», έκθεση για την Ελλάδα, Εκδόσεις Αντ. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002, σελ 23, 37-38.

θύματα. Στην περίπτωση των γυναικών είναι είτε εραστές είτε ανδρόγυνα. Αυτό είναι ένα στοιχείο που δυσκολεύει ειδικά στην περίπτωση του βιασμού, οι υποθέσεις να προωθηθούν στο ακροατήριο. Σύμφωνα με στοιχεία το έγκλημα του βιασμού αναφέρεται συχνότερα και συνηθέστερα σε φίλους του θύματος παρά στα μέλη της οικογένειας. Ο φόβος είναι η αιτία μήπως δεν γίνουν πιστευτά ή μήπως δεν λάβουν την κατάλληλη υποστήριξη. Συμπερασματικά, η πραγματική βία κατά των γυναικών διαφέρει από τις φυσιολογικές διενέξεις και ισούται μόνο με βασανιστήρια είτε αυτά είναι ψυχολογικά είτε είναι φυσικά είτε άλλης μορφής.

Στον αντίποδα της γυναικείας κακοποίησης βρίσκεται η ανδρική θυματοποίηση, στην οποία τα γενικά πορίσματα διαφέρουν από τους μελετητές³⁵, για το αν είναι η θυματοποίηση μεγαλύτερη σε ποσοστό απ' ότι των γυναικών θυμάτων. Ωστόσο, κανείς δεν αμφισβητεί ότι υπάρχει και μάλιστα οι μορφές³⁶ είναι ίδιες όπως και με την γυναικεία θυματοποίηση αλλά τις περισσότερες φορές είναι ακόμα πιο αφανής και με περισσότερη ένταση³⁷. Σπάνια καταγγέλλεται στις αρμόδιες αρχές και αυτό οφείλεται σε πολιτιστικά στερεότυπα που θέλουν τον άνδρα να είναι το «ισχυρό» φύλο που δεν είθισται να θυματοποιηθεί από μια γυναίκα. Έντονα συναισθήματα προκαλεί ο κακοποιημένος άνδρας με κυριότερο τον χλευασμό. Το να είσαι άνδρας και να υφίστασαι βία από την γυναίκα σου δεν είναι ότι πιο εύκολο, ιδιαίτερα στην περίπτωση των ανδρών, οι οποίοι διακατέχονται από συναισθήματα τρόμου, επιπλέον δεν είναι εύκολο από το να πεις ότι υφίστασαι βία και μέχρι να το αποδεχτείς ως προσωπικό πρόβλημα, έπειτα, να το αναδείξεις ως πρόβλημα κοινωνικό και να το αντιμετωπίσεις τόσο σε προσωπικό επίπεδο όσο και σε κοινωνικό με την συνεργασία των κοινωνικών φορέων και των αρμόδιων υπηρεσιών και συλλόγων.

³⁵ Μπουγάδη Σ., «Η ενδο-οικογενειακή βία...», όπ. Σελ 91, υποσημειώσεις 19, 20.

³⁶ Φατούρου Ι., «Ενδο-οικογενειακή βία-Ανδρική Θυματοποίηση», Πάντειον Πανεπιστήμιον, Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή. Φαρσεδάκη Ιάκωβο, Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπιση της και η Επιστήμη της Εγκληματολογίας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σελ 191-212, Μαγγανάς Α., «Η ενδο-συζυγική βία ή ένας κόσμος όμορφος...», ό.π. σελ 70-71.

³⁷ Livingston J., «Crime and Criminology...», ό.π., σελ 204-205, στο κείμενο γίνεται αναφορά και στους τρόπους βίας που χρησιμοποιούν οι γυναίκες εναντίον των συζύγων τους.

1.3.2 ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ³⁸

Τα παιδιά θυματοποιούνται σε τέσσερα επίπεδα στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας από τους ίδιους τους γονείς ή από άτομα του οικογενειακού ή φιλικού περιβάλλοντος τους³⁹ (φίλους, συγγενείς, γείτονες). Αρχική μορφή κακοποίησης είναι η σωματική, η οποία χρησιμοποιεί την βία με οποιαδήποτε μορφή σαν βασικό εργαλείο. Έπειτα, υπάρχει η σεξουαλική και συναισθηματική κακοποίηση και μια επιπλέον μορφή, αυτή της παραμέλησης, η οποία εντάσσεται μέσα στις μορφές κακοποίησης.

Σωματική κακοποίηση:

«Η σωματική κακοποίηση περιλαμβάνει κάθε είδους τραυματισμούς ή κακώσεις, διαφορετικής σοβαρότητας και συχνά διαφορετικών ηλικιών, που δεν οφείλονται σε ατυχήματα. Η κάκωση μπορεί να είναι μία από τις μορφές, παρατηρούνται δε συχνότερα στο κεφάλι και στα άκρα του παιδιού, δηλαδή στα ακάλυπτα μέρη του σώματος. Οι επαγγελματίες υγείας οφείλουν, ακόμα και με την παραμικρή υποψία, να εξετάζουν με προσοχή όλο το σώμα του παιδιού».

Στην κατηγορία αυτή υποκρύπτονται ζητήματα πολύ σημαντικά σχετικά με τα όρια της σωματικής κακοποίησης. Είναι σωματική κακοποίηση ο ξυλοδαρμός από τον γονέα; Χρησιμοποιούν οι γονείς την τιμωρία αυτή σαν μέσο διαπαιδαγώγησης και σωφρονισμού στο παιδί; «Το ξύλο λέει μια ελληνική παροιμία βγήκε από τον παράδεισο!». Έχει πράγματι αποδειχθεί, πως στην Ελλάδα οι γονείς και ιδιαίτερα οι πατεράδες χρησιμοποιούν την σωματική τιμωρία σαν ένα είδος προστίμου, το οποίο επιβάλλεται από αυτούς στα παιδιά για κάποια συμπεριφορά που είχαν ή και για παράβαση κάποιων κανόνων, τους οποίους το παιδί δεν τήρησε, αγνόησε και δεν υπάκουσε. Λειτουργεί για τους γονείς η τιμωρία ως ποινή, που είναι αναγκαία και πρέπει τα παιδιά να ακολουθούν προκειμένου να διορθώσουν συμπεριφορές και να

³⁸ Οδηγός για την Αντιμετώπιση της Κακοποίησης και Παραμέλησης του Παιδιού, επιμ. Ε. Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα, 1998 και στο Σαλκιτζόγλου Π., *Η κακή άσκηση της γονικής μέριμνας και η υποκατάσταση των γονέων από τρίτους*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1993, σελ 290-291.

³⁹ Φερέτη Ε., «Πρακτικά Συνεδρίου», που πραγματοποιήσε το Κ.Ε.Θ.Ι στις 15-16 Ιουνίου 2000, Εκδόσεις ΚΕΘΙ, Αθήνα, 2000, σελίδα 27.

προλάβουν ίσως κατά την γνώμη τους χειρότερες μορφές παιδικής, παραβατικής συμπεριφοράς. Θεωρείται ως η πιο διαχρονική μέθοδος τιμωρίας η οποία έχει ρίζες από τον παππού στον γονέα και τώρα στο παιδί ⁴⁰ ως μέσον σωφρονισμού.

Γενικότερα, η χρήση της σωματικής βίας και ότι αυτή συνεπάγεται σαν μέθοδος παρουσιάζεται ως μια «μορφή πειθαρχίας και ελέγχου» πάνω στα παιδιά και τις περισσότερες φορές πρόκειται για μια πρακτική, η οποία είναι κοινωνικά αποδεκτή. Αυτό σημαίνει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων και ειδικά οι γονείς την θεωρούν αποτελεσματική ως μέθοδο. Οι γνώση τους και οι πρακτικές που ακολουθούν αποδεικνύουν ότι η γνώση για τις εναλλακτικές μορφές πειθαρχίας είναι ελλιπείς και έχουν πλήρη άγνοια για τα προβλήματα και τα ζητήματα που προκύπτουν από την χρήση της. Στα πλαίσια της σωματικής τιμωρίας οι μορφές ποικίλλουν και έχουν διάφορες διαβαθμίσεις που ξεκινούν από το ξύλο, χαστούκι, σπρώξιμο, κτύπημα με κάποιο αντικείμενο π.χ. τη ζώνη, βέργα. Είναι η πρώτη μορφή βίας στα παιδιά μέσα σε ένα οικείο περιβάλλον και ανάλογα με τις διαστάσεις που θα πάρει, μπορεί να φτάσει και στην πιο ακραία μορφή της, αυτή της κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών. Η χρήση της βίας παρουσιάζει έναν φαύλο κύκλο «Θύμα-Δράστης-Θύμα», αφού η χρήση της μαθαίνεται. Έτσι, έχει αρνητικές επιπτώσεις στο παιδί με κυρίαρχα συναισθήματα την εκδίκηση γιατί δεν έχει μάθει κάποια άλλη διαφορετική αποδεκτή συμπεριφορά. Έλλειψη ευαισθησίας και η σωματική δύναμη αναγνωρίζεται ως ο τρόπος επίλυσης όλων των διαφορών και συντηρείται η αντίληψη ότι αποτελεί μια από τις συνήθειες μεθόδους ανατροφής από τους γονείς και συχνά το πρόσχημα για σοβαρότερες μορφές κακοποίησης. Επιπλέον, μέσα στην οικογένεια, όπου υπάρχουν φαινόμενα με ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, υπάρχει αναποτελεσματικότητα πειθαρχικών μεθόδων, μορφές οικογενειακού ελέγχου, μη γονικές προσδοκίες κ.α. Αυτό αποτελεί μια τραυματική εμπειρία και είναι πολύ πιθανό τα παιδιά να χρησιμοποιούν την ίδια μέθοδο και στα δικά τους παιδιά με αποτέλεσμα το πρόβλημα να διαιωνίζεται και στο μέλλον και να λειτουργεί ακατάπαυστα ο φαύλος αυτός κύκλος ⁴¹.

⁴⁰ Γ. Κρασανάκης Γ., ό.π.

⁴¹ Φερέτη Ε., «Η χρήση Βίας στην Διαπαιδαγώγηση των παιδιών: Ερευνητικά Δεδομένα και Προεκτάσεις, Εγκληματίες και θύματα στο Κατώφλι του 21^{ου} Αιώνα», *Αφιέρωμα στην μνήμη Ηλία Δασκαλάκη*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, 2000 σελ 243-550 και Κατσιγαράκη Ε., «Συμβολή στη διερεύνηση των μηχανισμών σύνδεσης της νεανικής παραβατικότητας με το οικογενειακό περιβάλλον», *Ποινικός Λόγος*, τεύχος 5, Σεπτέμβριος, 2005, σελ 1855-1865, «Το οικογενειακό περιβάλλον ανατροφής και

Σεξουαλική Κακοποίηση:

Προσπαθώντας να ορίσουμε την ιδιαίτερη αυτή μορφή κακοποίησης τη σεξουαλική-αιμομικτική υπήρχαν πολλοί ορισμοί που παράλληλα έδιναν και διάφορα χαρακτηριστικά του φαινομένου όπως την ανηλικότητα του θύματος σε σχέση με τον δράστη, έλλειψη συνειδητής κατανόησης της έννοιας και του περιεχομένου της πράξης της, άρα και της συνειδητής συναίνεσης του παιδιού. Οι πράξεις αυτές παραβιάζουν και τον αιμομικτικό φραγμό, αλλά και τις γενικότερες αντιλήψεις της κοινωνίας σχετικά με τις οικογενειακές σχέσεις και τα όρια των οικογενειακών τους ρόλων ⁴². Ενδεικτικοί ορισμοί θα μπορούσαν να δοθούν οι ακόλουθοι:

«Σεξουαλική κακοποίηση του παιδιού είναι η πράξη που τελείται από τον γονιό ή από πρόσωπο που υποκαθιστά τον γονιό ως κηδεμόνα, η οποία έχει σαν αποτέλεσμα τη σεξουαλική δραστηριότητα και πιθανώς ακόμη φυσικό τραυματισμό των γεννητικών οργάνων του παιδιού.» (Cook M., Howells E.) ή

«Σεξουαλική κακοποίηση θεωρείται η ανάμιξη εξαρτημένων και εξελικτικών ανώριμων ατόμων (παιδιών και εφήβων) σε σεξουαλικές δραστηριότητες, τις οποίες δεν κατανοούν πλήρως τα παιδιά και για τις οποίες δεν είναι σε θέση να δώσουν πλήρη συγκατάθεση, ή δραστηριότητες, οι οποίες παραβιάζουν τα κοινωνικά ταμπού των οικογενειακών ρόλων. Στις δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνονται ο βιασμός, η παιδοφιλία και η αιμομιξία.» (Porter E.) ⁴³.

Από κοινωνιολογική σκοπιά, το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης έχει μόλις είκοσι χρόνια μελετηθεί καθώς εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να είναι ένα καλά κρυμμένο μυστικό σε πολλές από τις οικογένειες και συνδυάζεται με παθολογική οικογενειακή ή συλλογική σιωπή, η οποία τις περισσότερες φορές ποτέ δεν αποκαλύπτεται ⁴⁴. Ο πρώτος που μελέτησε το φαινόμενο ήταν ο D. Finkelhor

ειδικότερα τα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά της οικογένειας επηρεάζουν σε βάθος την μετέπειτα συμπεριφορά των νεαρών μελών της» και π.β. Φαρσεδάκης Ι., «Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2005, σελ 54-68.

⁴² Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε., Τσιγγάρη Μ., 1999, σελ 83.

⁴³ Κατσιγαράκη Ε., «Οικογένεια και...», όπ. Υποσημείωση 64 σελ 221.

⁴⁴ Τσιγκρής Α., «Τα σεξουαλικά εγκλήματα, εγκληματολογικές προσεγγίσεις της σεξουαλικής βίας», Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000, σελ 173-180, όπ, Τσιγκρής Α., «Η σεξουαλική βία...», όπ. σελ 49, 55, 57 και στο Μιχαηλίδη – Παπαδάκη Ε., «Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών», στο

(1984) ⁴⁵ και μιλάει για πέντε βασικές προϋποθέσεις/παράγοντες που υπάρχουν εντός μιας οικογένειας προκειμένου να υφίσταται αυτή η παραβίαση σε βάρος των ανήλικων παιδιών.

- ✓ Θα πρέπει να υπάρχει μια δομημένη συναισθηματική σχέση μεταξύ ενήλικα και παιδιού, σχέση οικειότητας και εμπιστοσύνης,
- ✓ Συναισθηματική επικάλυψη μεταξύ υπαιτίου και θύματος που βασίζεται στο γονικό έλλειμμα και στα χαρακτηριστικά του θύματος,
- ✓ Τα παραπάνω χαρακτηριστικά μαζί με το συναισθηματικό υπόβαθρο οδηγούν στην σεξουαλική διέγερση του ενήλικα,
- ✓ Για την ολοκλήρωση της πράξης χρειάζονται κίνητρα για την αναστολή της πράξης. Κίνητρα από τον ίδιο τον δράστη, ή αν δεν έχει από μόνος του κάποιο εξωτερικό ερέθισμα. Αν δεν υπάρχουν ούτε το ένα ούτε το άλλο, τότε η μόνη προϋπόθεση που παραμένει για την αναστολή του είναι η αντίσταση του ίδιου του παιδιού (για να υπάρξει αντίσταση από το παιδί πρέπει να είναι ενημερωμένο για τα δικαιώματά του, να γνωρίζει για την πρόληψη σε περίπτωση κακοποίησης και να μπορεί να αμυνθεί χρησιμοποιώντας τους τρόπους που έχει διδαχθεί). Εάν δεν έχει την αίσθηση των αναστολών ανεπτυγμένη το παιδί, τότε ολοκληρώνεται η σεξουαλική παραβίαση.

Ψυχολογική/Συναισθηματική κακοποίηση:

«Η ψυχολογική κακοποίηση του παιδιού μπορεί να περιλαμβάνει πράξεις και συμπεριφορές, οι οποίες εμπεριέχουν απόρριψη, εκφοβισμό, απομόνωση, εκμετάλλευση, υποτίμηση, συναισθηματική προσφορότητα και να είναι κοινωνικά αποκλίνουσες πράξεις».

Υπάρχουν όμως μελετητές που ορίζουν την μορφή αυτής της κακοποίησης ως:

«Τη συστηματική ψυχολογική κακομεταχείριση ενός παιδιού, που επηρεάζει και αναστέλλει την φυσιολογική και ψυχολογική ανάπτυξη με αποτέλεσμα τα παιδιά από την νηπιακή τους ηλικία ή και αργότερα να αντιλαμβάνονται ότι δεν γίνονται αποδεκτά από

Επιθετικότητα στην οικογένεια, στο σχολείο, στην κοινωνία (επιμ.) Κουράκης Ν., Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999, σελ 176-178.

⁴⁵ Αγάθωνος –Γεωργοπούλου Ε., «Οδηγός για την αναγνώριση..», όπ. Σελ 27.

την οικογένεια τους, αποκτούν μια αντικοινωνικότητα και γίνονται ή κοινωνικά και επαγγελματικά άχρηστα άτομα ή εχθροί της κοινωνίας»⁴⁶.

Στην περίπτωση της κακοποίησης αυτής, οι υπαίτιοι χρησιμοποιούν το ψυχικό κόσμο του παιδιού και καταστρέφουν παράλληλα την συναισθηματική του ανάπτυξη με συνεχείς πράξεις. Τέτοιου είδους πράξεις μπορεί να είναι η υποτίμηση, η υβριστική συμπεριφορά, και η τρομοκρατία. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα που μπορούμε να παραθέσουμε σε αυτό το σημείο είναι οι λεκτικές προσφωνήσεις που χρησιμοποιούν είτε οι γονείς είτε οι δάσκαλοι, από τους οποίους όταν λείπει ο συναισθηματισμός και φτάνει στα όρια της επιθετικότητας η συμπεριφορά ή και πάνω από αυτήν, ίσως να υπάρξουν καταστρεπτικές συνέπειες για την εξέλιξη της προσωπικότητας των παιδιών. Τα παιδιά δεν γνωρίζουν τι ακριβώς λέει το μήνυμα που προσφωνείται αλλά καταλαβαίνουν ποιος στέλνει το νόημα αυτό. «Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει!» Γι' αυτό πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί όταν αναφερόμαστε σε ευάλωτα άτομα όπως τα παιδιά⁴⁷.

Σημαντική παράμετρος, που συμβάλλει στη κακοποίηση είναι η γονική εγκατάλειψη της ανατροφής σε τρίτα πρόσωπα όπως παππούδες, γιαγιάδες για αρκετές φορές τον χρόνο και για μεγάλα διαστήματα, χωρίς συγκεκριμένο λόγο. Το συναισθηματικό κενό αναπληρώνεται από τα «υποκατάστατα των γονέων» και τα παιδιά αυτά παρουσιάζονται ως εγκαταλελειμμένα παιδιά με έναν τραυματισμένο ψυχικό κόσμο που θα έχει ενδεχόμενα και εξέλιξη με εχθρικές συμπεριφορές προς το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Από την πλευρά όμως των συναισθηματικά κακοποιημένων παιδιών, περνάμε σε μια συμπεριφορά αντικοινωνική και παραβατική από τα ίδια τα παιδιά. Είναι χαρακτηριστικό από πολλούς μελετητές ότι τα παιδιά αυτά δεν μπορούν να ορίσουν αποτελεσματικά πολλά πράγματα στην ζωή τους (Patterson G.-Snyder J.), έχουν επίμονα προβλήματα παραβατικής συμπεριφοράς (Farrington), μειωμένη αυτοεκτίμηση ακόμα και στο σχολείο, επιθετικότητα ασκώντας βία σε άλλα πρόσωπα (Πετρόπουλος Ν. Παπαστευλιανού Α.) και έλλειψη συναισθηματικότητας, χαλαρή συναίσθηση ανθρωπίνων δεσμών και γι' αυτό δεν νιώθουν καμία εντελώς ανάγκη να

⁴⁶ Γεωργούλας Σ., «Ανήλικοι..», όπ., σελ 156-160 και στο Κατσιγάρκη Ε., όπ. Σελ 229.

⁴⁷ Κούρτη Ε., «Γλώσσα και Επιθετικότητα», στο *Βία και Επιθετικότητα*, υποσημείωση 1, σελ 73.

διατηρούν καλές σχέσεις με τους άλλους (Herbert M.)⁴⁸. Όλοι αυτοί είναι παράγοντες/αίτια που αποδεδειγμένα πως στην μετέπειτα ζωή τους, είναι πιθανόν να υπάρξουν προβλήματα μέσα από τις πράξεις τις ενδοοικογενειακής βίας που έχουν τα ίδια υποστεί.

Παραμέληση –Κακοποίηση⁴⁹:

«Παραμέληση θεωρείται το φαινόμενο σύμφωνα με το οποίο η διατροφή, η ιατρική φροντίδα, η ένδυση, η στέγαση, η σχολική φοίτηση ή η παρακολούθηση που παρέχεται στο παιδί είναι έντονα ανεπαρκής ή ακατάλληλη, σε βαθμό τέτοιο ώστε να παραβλέπεται ή να τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο η υγεία και η ανάπτυξή του. Ένα παιδί είναι παραμελημένο εάν αφεθεί χωρίς φροντίδα για μακρά χρονικά διαστήματα ή εάν εγκαταλειφθεί. Στα πλαίσια της παραμέλησης εντάσσεται και η ανεπάρκεια της αγωγής ή δυστροφία μη οργανικής αιτιολογίας. Λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, αναφέρεται ως ξεχωριστή κατηγορία».

Η παραμέληση χωρίζεται σε μικρής και σε μεγάλης σημασίας συμπεριφορές⁵⁰ εκ μέρους των γονέων, οι οποίες και χαρακτηρίζουν ένα παιδί παραμελημένο. Κάποιες από τις ακόλουθες είναι:

- όταν αφήνεται να παίζει ένα παιδί με ηλεκτρικά καλώδια και πρίζες,
- όταν υπάρχει όπλο μέσα στο σπίτι και μπορεί εύκολα να το βρει κάποιο παιδί,
- όταν ένα παιδί βρίσκεται σε μπροστινό κάθισμα χωρίς ζώνη σε έναν αυτοκινητόδρομο,

⁴⁸ Κατσιγαράκη Ε., «Οικογένεια και...», όπ. Σελ 228-233.

⁴⁹ Συσχετισμός της παραμέλησης και της κακοποίησης σύμφωνα με τον καθηγητή Μαγγανά Α., «Προσωπικά, λοιπόν μου είναι αδύνατον να ξεχωρίσω την παραβατικότητα των ανηλίκων από την κακοποίηση-παραμέληση παιδιών. Περιοριζόμενος στην παραβατικότητα μου φαίνεται ότι παρουσιάζω μια μόνο πλευρά του θέματος και μερική αναπαράσταση της πραγματικότητας πρόληψη της κακοποίησης των παιδιών αποτελεί εξάλλου μια ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος της εγκληματικότητας γενικότερα.» στο Αρτινοπούλου Β., Μαγγανάς Α., «Παιδιά Πρωταγωνιστές μιας νέας μορφής βίας: θύτες ή θύματα;» σελ 123-144.

⁵⁰ Κακοποίηση Παιδιού, Οδηγός Ανίχνευσης, Αντιμετώπισης και Πρόληψης, Ελληνική Εταιρία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, http://www.obrela.gr/articles/Et_MKO_Fylladio_kakopioisi.pdf, 16/5/2012.

- το να παίζουν με παιχνίδια που αποτελούνται από μικρά αντικείμενα χωρίς την επίβλεψη των γονιών.

Άλλες πάλι συμπεριφορές εξίσου σοβαρές είναι τα εξωτερικά σημάδια παραμέλησης, όπως η κακή σωματική υγιεινή, κακή κατάσταση ρουχισμού, πείνα, κόπωση κ.α.

Η κοινωνική πραγματικότητα και η ποιότητα της ζωής στις μέρες μας έχει μετεξελιχθεί και αναβαθμιστεί σε θεωρητικό και ιδιαίτερα σε πρακτικό επίπεδο. Οι παραδοσιακές μορφές εγκληματικότητας πάντα θα αποτελούν την βάση για να αδράξει κάποιος ευκαιρία να εγκληματήσει και να βασανίσει τα θύματα του, ωστόσο όμως, σήμερα η εγκληματικότητα εκφράζεται με πιο σύγχρονους όρους, βασισμένη στην τεχνολογία που έχει εισβάλλει στις ζωές των ανθρώπων μέσα από τα τεχνολογικά επιτεύγματα και την πληροφορική επανάσταση και η οποία είναι ένα εργαλείο πρόσφορο, ένα μέσο στα χέρια του οποιουδήποτε, που δίνει την δυνατότητα να τελεστούν εγκλήματα σοβαρά με μεγάλη ευκολία και με πολλά πλεονεκτήματα σε βάρος των ατόμων που γίνονται θύματα και ιδιαίτερα των παιδιών ⁵¹.

Σήμερα, οι τεχνολογικές εξελίξεις δεν αφήνουν τα παιδιά ανεπηρέαστα και αποκομμένα, αφού και αυτά την χρησιμοποιούν όπως και τα μέσα της τεχνολογίας π.χ. χρήση από ηλεκτρονικούς υπολογιστές, που είναι και το κατεξοχήν επίτευγμα της νέας τεχνολογίας, και συμβάλει σε επιπλέον νέες μορφές θυματοποίησης.

Είναι γεγονός ότι η πρόσβαση στο Internet για τα παιδιά είναι ελεύθερη, δεν χρειάζεται άδεια για την χρήση του «παγκόσμιου ιστού» (Word Wide Web) από τους γονείς. Ωστόσο, οι γονείς πρέπει να είναι περισσότερο προσεκτικοί γιατί όπως λένε το διαδίκτυο αποτελεί «τον ιδεώδη επικοινωνιακό χώρο για νέες μορφές εγκληματικής δραστηριότητας» ⁵² ασυνήθιστες μέχρι τώρα. Ενδεικτικά αναφέρω μερικές όπως: απειλές, βία μεταξύ ανηλίκων, παρενόχληση, παιδική πορνογραφία ⁵³ κ.α. και οι οποίες μορφές μπορεί να καταστήσουν θύμα το παιδί όχι άμεσα από τους

⁵¹ Μπουγάδη Σ., «Διαδίκτυα και νέες μορφές αποκλεισμού και εγκληματικότητας», στο *Οι εγκληματικές όψεις του κοινωνικού αποκλεισμού*, (επιμ.) Τσίγκανου Ι., Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2002, σελ 286-287, στο οποίο αναφέρει αναλυτικά τα κύρια χαρακτηριστικά της διαδικτυακής εγκληματικότητας και τις διαφορές από τις παραδοσιακές μορφές εγκλημάτων.

⁵² Ο.π.

⁵³ Ο.π. υποσημείωση 74, σχετικά με την παιδική πορνογραφία.

ίδιους τους γονείς αλλά έμμεσα μέσα από την αμέλεια ⁵⁴ τους να δώσουν προσοχή σε ότι κάνουν τα παιδιά και μέσα από την ανευθυνότητά τους.

1.3.3. ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

Η κακοποίηση των ηλικιωμένων ατόμων ⁵⁵ είναι μια ακόμα μορφή θυματοποίησης μέσα στο περιβάλλον της οικογενειακής εστίας με την μορφή κακοποίησης και παραμέλησης. Η φροντίδα τους απαιτεί σωματική και πνευματική προστασία, το κόστος μεγάλο και πολλές φορές υπάρχει έλλειψη διαθέσιμου χρόνου για την φροντίδα των ηλικιωμένων από τις οικογένειες τους. Όλα αυτά τα στοιχεία συντείνουν την εμφάνιση της ενδοοικογενειακής βίας και ιδιαίτερα στις μέρες μας, όπου έχει εξασθενήσει η παραδοσιακή λειτουργία της οικογένειας, δηλαδή της πυρηνικής εκτεταμένης οικογένειας ως φορέας στήριξης των ηλικιωμένων ατόμων (συγκατοίκηση παππούδων και γιαγιάδων με τα παιδιά και τα εγγόνια τους).

⁵⁴ Συμβουλές για τους Γονείς, [- Προτιμήστε να τοποθετήσετε τον Η/Υ σας σε χώρους, όπως είναι το σαλόνι και όχι σε υπνοδωμάτια. Έτσι θα έχετε τη δυνατότητα να επιβλέπετε το παιδί σας, χωρίς το ίδιο να αισθάνεται ότι ελέγχεται,
- Ενημερώστε τα παιδιά σας για τους κινδύνους που υπάρχουν όταν συνομιλούν με αγνώστους μέσω chatrooms,
- Διδάξτε τους να μην δίνουν προσωπικές πληροφορίες χωρίς την άδειά σας \(επίθετο, όνομα ηλικία, διεύθυνση κατοικίας, αριθμό τηλεφώνου, οικογενειακό εισόδημα, ακόμα και ωράρια σχολείου ονόματα φίλων κ.λπ.\) και να μην χρησιμοποιούν την κάρτα σας,
- Μην επιτρέπετε ποτέ στα παιδιά σας να συναντηθούν με άτομα που γνώρισαν μέσω Διαδικτύου,
- Διδάξτε τα επίσης, να αρνούνται από μόνα τους να συναντηθούν προσωπικά με άτομα που έχουν γνωρίσει στο Διαδίκτυο. Εξηγήστε τους ότι οι άγνωστοι με τους οποίους θέλουν να συναντηθούν μπορεί να είναι επικίνδυνοι.
- Χρησιμοποιείτε τα λεγόμενα «φίλτρα» που είναι ειδικά προϊόντα λογισμικού με σκοπό την παρεμπόδιση της πρόσβασης σε μη επιθυμητές θέσεις «sites» \(βία, πορνογραφία\).
- Ελέγξτε το περιεχόμενο οπτικοακουστικού υλικού, όπως CDs, δισκέτες κ.α., που αγοράζουν τα παιδιά σας ή ανταλλάσσουν με τους φίλους τους.](http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=322&Itemid=86&lang, 9/2/2012, Η αστυνομία και το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, κάνοντας προτάσεις για φροντίδα του παιδιού σχετικά με το διαδίκτυο και την τεχνολογία και για ευαισθητοποίηση των γονέων προτείνει:</p>
</div>
<div data-bbox=)

⁵⁵ Σκουλούδης Σ., «Ο κοινωνικός αποκλεισμός των ηλικιωμένων», στο *Οι εγκληματολογικές όψεις του κοινωνικού αποκλεισμού*, (επιμ.) Τσίγκανου Ι., Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2002, σελ 347. Ως «ηλικιωμένα» άτομα θεωρούνται, τα άτομα που έχουν συμπληρώσει τα 65 χρόνια ζωής και εισέρχονται στην λεγόμενη «Τρίτη ηλικία». Έχει άμεση σχέση με την συνταξιοδότηση των ατόμων και την προσαρμογή τους σε νέες συνθήκες ζωής όπως επαναπροσδιορισμός του ελεύθερου χρόνου τους, μείωση του εισοδήματος, μείωση κοινωνικών επαφών και ίσως εξάρτηση από το συγγενικό τους περιβάλλον.

Ενδοοικογενειακή βία κατά των ηλικιωμένων ατόμων θεωρείται: «Η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι μια μεμονωμένη ή επαναλαμβανόμενη δράση - ή και απουσία κατάλληλης δράσης - που προκύπτει σε οποιαδήποτε σχέση στην οποία υπάρχει μια προσδοκία εμπιστοσύνης, και η οποία δράση προκαλεί βλάβη ή ενόχληση σε ένα ηλικιωμένο άτομο»⁵⁶. Τα στοιχεία⁵⁷ δείχνουν ότι κάθε χρόνο 2,7% (4 εκατομμύρια) του συνόλου των ατόμων άνω των 60 χρόνων βιώνουν σωματική κακοποίηση, 19,4% (29 εκατομμύρια) βιώνουν ψυχολογική κακοποίηση, 3,8% (6 εκατομμύρια) βιώνουν οικονομική εκμετάλλευση και τέλος 0,7% (1 εκατομμύριο) βιώνουν σεξουαλική κακοποίηση.

Ωστόσο, ανήκει στα εγκλήματα με μεγάλο ποσοστό σκοτεινού αριθμού. Προηγείται η θυματοποίηση των ηλικιωμένων στα εγκλήματα που έχουν να κάνουν με διαρρήξεις σπιτιών, κλοπή, αρπαγή τσάντας και άλλες μορφές επιθέσεων ή θυματοποιούνται και παρενοχλούνται από άτομα ή ομάδες για οικονομικούς σκοπούς όπως απάτες μέσω του ταχυδρομείου, του διαδικτύου, των μέσων μαζικής ενημέρωσης ή μέσω προσωπικών επαφών. Περισσότερο, δηλαδή επικεντρώνεται το ενδιαφέρον των ερευνητών σε αδικήματα κατά των ηλικιωμένων, που ανήκουν σε συμπεριφορές που δεν είναι στην κατηγορία του βίαιου εγκλήματος όπως αναφέρεται στην British Crime Survey (BCS, 1983)⁵⁸.

Είναι ένα πρόβλημα «καλυπτόμενο» και λόγω της μη ικανότητας τους να αντιδράσουν, της αίσθησης ντροπής που νιώθουν ή την εξάρτηση στην οποία βρίσκονται και ο φόβος των συνεπειών αν μιλήσουν για το πρόβλημα τους είναι λόγοι, όπου δεν έρχεται συχνά στο φως σαν πρόβλημα κοινωνικό⁵⁹. Οι επιστήμονες λένε, ότι η πιο γνωστή μορφή είναι η εγκατάλειψη και έπονται η φυσική/σωματική και η οικονομική εκμετάλλευση των ηλικιωμένων⁶⁰ π.χ. από ένα ενήλικο που χρειάζεται χρήματα. Η εγκατάλειψη των ηλικιωμένων σε νοσοκομεία ή γηροκομεία από τους συγγενείς που αδυνατούν να αντιμετωπίζουν την κατάσταση είναι μία περαιτέρω μορφή κακοποίησης.

⁵⁶ Διακήρυξη του Τορόντο για την Παγκόσμια Πρόληψη της Κακοποίησης των Ηλικιωμένων, 2002.

⁵⁷ Έκθεση του Π.Ο.Υ. (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας) / Europe τον Ιούλιο του 2011.

⁵⁸ Fattah E., «Βία κατά των ηλικιωμένων, Μορφές, πρότυπα και εξηγήσεις», στο Θυματολογία και Όψεις Θυματοποίησης, (επιμ.) Μαγγανάς Α., Αρτινοπούλου Β., Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996, σελ 167.

⁵⁹ Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πρόληψη της Κακοποίησης και Παραμέλησης των Ηλικιωμένων – Ιστορικό, Βέλτιστες Πρακτικές και Προτάσεις, <http://www.preventelderabuse.eu/doc/1986.pdf>, 15/5/2012

⁶⁰ Μπουγάδη Σ., «Η ενδοοικογενειακή βία...», όπ. σελ 92.

Πιο συγκεκριμένα, η κακοποίηση των ατόμων της τρίτης ηλικίας περιλαμβάνει α) ενέργειες ενεργητικής και παθητικής κακοποίησης⁶¹, οι οποίες έχουν και συνακόλουθη χρήση βίας προς ηλικιωμένα και ευάλωτα άτομα, β) ψυχολογική βία συμπεριλαμβανομένου της συναισθηματικής βίας, με διανοητικές και λεκτικές παρεμβάσεις και επιθέσεις, απειλές, υποτιμητική συμπεριφορά και γενικά πράξεις που προκαλούν πόνο σε ένα ηλικιωμένο άτομο, γ) σεξουαλική κακοποίηση που επιβάλλεται με την βία στα άτομα που δεν θέλουν να συμπράξουν και να δώσουν την συγκατάθεσή τους, δ) εκμετάλλευση-παραμέληση κάθε είδους από κλοπή, ανάρμοστη επιρροή, έλεγχος οικονομικών έως αμέλεια, μη ασφάλεια, εγκατάλειψη και μη εκπλήρωση σωματικών και συναισθηματικών αναγκών και ε) κοινωνική, δηλαδή αποτροπή του ηλικιωμένου να έχει επικοινωνία με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας του και με φίλους του ή να λαμβάνει μέρος σε κοινωνικές δραστηριότητες⁶². Θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ότι οι περισσότερες από τις μορφές, μοιάζουν με αυτές της παιδικής κακοποίησης.

Η σωματική κακοποίηση θεωρείται ως η πιο ευρέως αναγνωρισμένη μορφή, δεδομένου ότι είναι ορατή και μπορεί να αποδειχθεί ενώ, η ψυχολογική κακοποίηση είναι λιγότερο ορατή, αν και είναι η πιο συνηθισμένη και μπορεί συχνά να μετατραπεί σε σωματική κακοποίηση.

Το φαινόμενο της κακοποίησης ή παραμέλησης των ατόμων της τρίτης ηλικίας αποτελεί, σύμφωνα με τη Σπινέλλη (1999), όπως αναφέρει ο Μαγγανάς, «τις περισσότερες φορές, μια μορφή ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον συχνά ο δράστης είναι συγγενής του θύματος». «Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία για το πρόβλημα της παραμέλησης ή κακοποίησης των ηλικιωμένων»⁶³. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, ήδη από το 1999⁶⁴ γίνεται προσπάθεια ανάδειξης του φαινομένου σε ολόένα και σημαντικό πρόβλημα και αναγνώρισης του ως κοινωνικό πρόβλημα.

⁶¹ Σπινέλλη Κ., Πίτσιου-Darrrough E., «Ηλικιωμένοι: θύματα κακοποίησης και παραμέλησης», *Εκλογή*, τεύχος 89, Αθήνα, 1991, σελ 96.

⁶² <http://www.preventelderabuse.eu/doc/1986.pdf>, όπ. σελ 6-7.

⁶³ Σπινέλλη, 1999, αναφορά στο Μαγγανάς Α., *Θέματα Εγκληματολογικά και Ποινικού Δικαίου*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1999, σελ 412.

⁶⁴ Σκουλούδης Σ., «Ο κοινωνικός αποκλεισμός των ηλικιωμένων», στο *Οι εγκληματολογικές όψεις*, ό.π. σελ 361, όπου αναφέρεται ότι το έτος 1999 ανακηρύχτηκε από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών ως «Έτος Ηλικιωμένων».

Γι' αυτό το λόγο έχουν αρχίσει να συστήνονται οργανισμοί π.χ. «Πρώτη Στάση»⁶⁵ που δίνει πληροφορίες, υποστήριξη και παραπομπές για οποιοδήποτε άτομο βιώνει ή είναι μάρτυρας ή υποψιάζεται κακοποίηση ηλικιωμένων. Μάλιστα, η Ελλάδα συμμετέχει σε έρευνα μαζί με άλλες χώρες της Ευρώπης, όπως την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Γερμανία, την Σουηδία και την Λιθουανία. Κύριος στόχος της έρευνας είναι να καταγράψει το μέγεθος και τα είδη της κακοποίησης, να μελετήσει τους παράγοντες που οδηγούν στη βία και να διερευνήσει τις επιπτώσεις της κακοποίησης στην υγεία και στην ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων⁶⁶. Η συμμετοχή της Ελλάδας είναι και συμβολική, καθώς το έτος που διατρέχουμε είναι το «Ευρωπαϊκό Έτος Ενεργού Γήρανσης και Αλληλεγγύης μεταξύ των Γενεών», έχοντας ορίσει και την 29^η Απριλίου ως «Ευρωπαϊκή Ημέρα Διαγενεακής Αλληλεγγύης».

1.4 . ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Σύμφωνα με λιγοστές⁶⁷ σχετικές έρευνες γύρω από το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας στον Ελλαδικό χώρο⁶⁸ από την δεκαετία του 1990 και έπειτα, σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία και συγκεκριμένα τις κοινωνικές αναπαραστάσεις και την κακοποίηση στα πλαίσια του γάμου/σχέσης οι γυναίκες αποτελούν το 56% στις τάσεις θυματοποίησης και παρ' όλα αυτά δεν θεωρούν ότι αποτελούν μέρος ενός σοβαρού κοινωνικού προβλήματος και η θυματοποίηση παρουσιάζει καταχρηστικές συμπεριφορές όπως ψυχολογική βία, λεκτική επιθετικότητα, κοινωνική απομόνωση και οικονομική αποστέρηση.

⁶⁵ Μονάδα Πρόληψης και Κακοποίησης Ηλικιωμένων, <http://www.eapu.com.au/LinkClick.aspx?fileticket=PfqBeQC5edM%3D&tabid=77>, 16/5/2012

⁶⁶ Υπό αυτές τις συνθήκες, κρίθηκε αναγκαία η ύπαρξη μίας Χάρτας Δικαιωμάτων των Ηλικιωμένων, ικανής να αποτελέσει ένα «δίκτυο προστασίας» για την ευαίσθητη κοινωνική ομάδα της 3ης Ηλικίας, Ευρωπαϊκός Χάρτης Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Ηλικιωμένων που χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας και βοήθειας, http://www.lifelinehellas.gr/images/stories/pdfs/Elderly_Rights.pdf, 16/5/2012.

⁶⁷ Αρτινοπούλου Β., «Ενδοοικογενειακή κακοποίηση Γυναικών», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006, σελ 67-77 και υποσημειώσεις 181, 183.

⁶⁸ Παπαμιχαήλ Σ., «Βία μεταξύ συζύγων/συντρόφων: Έρευνα καταγραφής των στάσεων και αναπαραστάσεων για το δράστη, το θύμα και την αντιμετώπιση τους», στο *Η Εγκληματολογία στην Ελλάδα σήμερα*, (επιμ.) Γεωργούλας Σ., Τιμητικός Τόμος για τον Στέργιο Αλεξιάδη, Εκδόσεις ΚΥΠ, Αθήνα, 2007, σελ 225-231. Επιπλέον έρευνες Αρτινοπούλου Β., Φαρσεδάκης Ι., Ζουλινάκη Α., Κατσίκη Γ., Ξυδοπούλου Ε., Παπαμιχαήλ Σ., «Ενδο-οικογενειακή Βία κατά Γυναικών», Πρώτη Επιδημιολογική Έρευνα, Κ.Ε.Θ.Ι., Αθήνα, 2003.

- ➔ Με βάση τα επιδημιολογικά στοιχεία των ερευνών το 55% των οικογενειών αφορά ζευγάρια με χαμηλή οικονομική και κοινωνική επιφάνεια, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι είναι ένα φαινόμενο που δεν συμβαίνει σε όλα τα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα.
- ➔ Τις πλείστες φορές και μάλιστα σε ποσοστό 80% το θύμα είναι η γυναίκα και δράστης ορίζεται ο άνδρας.
- ➔ Το προφίλ του βίαιου άνδρα είναι γεμάτο από στοιχεία πατριαρχικά ⁶⁹ όπως βιαιότητα και ζήλια προς την γυναίκα, η επίδειξη δύναμης ισχύος και η ανωτερότητα της θέσης του ως άνδρας αλλά παράλληλα, εκδηλώνει καταχρηστικές συμπεριφορές που σχετίζονται με το αλκοόλ κατά 70%, ναρκωτικά, με ψυχικές διαταραχές και stress κατά 64%, τραυματικές εμπειρίες κατά την παιδική του ηλικία 52% και καταστάσεις από οικονομικά αδιέξοδα κατά 49%.
- ➔ Ενώ, το προφίλ του θύματος ενδοοικογενειακής βίας εντοπίζεται ως άτομο παθητικό 58%, με χαμηλή αυτοεκτίμηση 54%, εξαρτημένο 40%, με παραδοσιακές αντιλήψεις σχετικά με τον ρόλο της γυναίκας 40%.

Σε γενικότερο πλαίσιο η ενδοοικογενειακή βία και σε επίπεδο Ευρώπης και σε επίπεδο Ελλάδας έχει καταστεί σε ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα περισσότερο ακόμη και από τα αυτοκινητικά δυστυχήματα ή τον καρκίνο. Κάθε γυναίκα στις χώρες της Ευρώπης, θα πέσει θύμα τουλάχιστον μία φορά στη ζωή της από τον «υπερπροστατευτικό κατά τ' άλλα σύντροφο» της. Του συζύγου που έχει χρέος να «σωφρονίσει» τη γυναίκα του, να τον υπακούει τυφλά. Του εξουσιαστή πατέρα ή κάποιου «θείου», μέλους της οικογένειας. Ενδεικτικά ⁷⁰:

- Στη **Σουηδία**, κάθε δέκα μέρες κακοποιείται μέχρι θανάτου από τον σύζυγο ή σύντροφό της,
- Στην **Ελβετία**, το 20% των γυναικών έχει κακοποιηθεί σωματικά,
- Στην **Ισπανία**, μία γυναίκα δολοφονείται κάθε τέσσερις μέρες, περίπου 100 τον χρόνο,

⁶⁹ Livingston J., «Crime and Criminology..», ό.π., σελ 206, και στο Παπαμιχαήλ Σ., «Βία μεταξύ συζύγων/συντρόφων: Έρευνα καταγραφής..», ό.π. σελ 229.

⁷⁰ Ενδοοικογενειακή Βία, Στατιστικά στοιχεία σε Ελλάδα και Ευρώπη, Δημοσιεύτηκε στις 15/5/2009, <http://entosfyliou.wordpress.com/category>

- Στην Γαλλία, μία κάθε πέντε μέρες εξαιτίας της αντρικής κακοποίησης στο σπίτι,
- Στην Βρετανία, κάθε τρεις μέρες δολοφονείται μία γυναίκα,
- Στην Ελλάδα ⁷¹, μόνο μικρό ποσοστό σωματικής βίας, το κατεξοχήν και κατ' εξακολούθηση έγκλημα και με διάφορες αιτίες, καταλήγει στους μηχανισμούς Ποινικής Δικαιοσύνης.

Το 1/3 από αυτές μαχαιρώνεται, το 1/3 φονεύεται με πυροβόλο όπλο, το 20% στραγγαλίζεται και το 10% ξυλοκοπείται μέχρι θανάτου.

Υπάρχουν όμως, και πολλά στοιχεία σχετικά με την παιδική κακοποίηση. Ενδεικτικά ⁷²:

- Στις Η.Π.Α ένα ποσοστό 60% των περιπτώσεων της ενδοοικογενειακής βίας είναι παιδιά
- Πάνω από το 53% των ανδρών που κακοποιούν, χτυπούν τα παιδιά τους.

Υπάρχουν όμως και στατιστικά στοιχεία που αναφέρουν και άλλους παράγοντες που σχετίζονται με τα περιστατικά της ενδοοικογενειακής βίας όπως την καταγγελία, οικονομική κατάσταση, τις ουσίες και τα ναρκωτικά, κ.α.

- Ένα ποσοστό 50% αστέγων γυναικών και παιδιών προσπαθούν να ξεφύγουν από την ενδοοικογενειακή βία
- Ένα 40% των περιπτώσεων κακοποίησης συνδέεται με το αλκοόλ και τα ναρκωτικά
- Το 70% των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας δεν καλούν την αστυνομία.

⁷¹ Βλάχου Β., «Η Αντιμετώπιση της σωματικής βίας κατά των γυναικών από το σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης», Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα, 2005, σελ28-53, και 195 και στο Σαριδάκη Β., «Η ενδοοικογενειακή βία με επίκεντρο τη βία κατά της γυναίκας», στο Αφιέρωμα στον Ηλία Λασκαλάκη «Εγκληματίες και Θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα», Εκδόσεις ΕΚΚΕ, Αθήνα, 2000, σελ 210.

⁷² Μαγγανάς Α., «Η ενδο-συζυγική βία ή ένας κόσμος όμορφος, αγγελικά πλασμένος...», στο Ποινική Δικαιοσύνη, τεύχος 1, Αθήνα, 1999, σελ 70-71.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

2. ΕΡΜΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Σε θεωρητικό πλαίσιο η μελέτη τόσο για το φαινόμενο της εγκληματικότητας όσο ειδικότερα για την ενδοοικογενειακή βία έχει ξεκινήσει εδώ και παραπάνω από τρείς δεκαετίες με πολλές έρευνες και μελέτες από διάφορους επιστημονικούς χώρους που προσπαθούν να αιτιολογήσουν την βία στην οικογένεια. Τα ευρήματα τα οποία συνδέονται με το φαινόμενο μελετώνται μέσα από διεπιστημονική προσέγγιση και σε συνδυασμό πολλών παραγόντων (βιολογικοί, ψυχολογικοί, κοινωνικοί), δηλαδή μέσα από διαφορετικές αιτιολογικές προσεγγίσεις κατηγοριοποιημένες σε τρείς τάσεις ⁷³. Βασικότερες κατηγορίες προσέγγισης της βίας είναι α) ατομικές προσεγγίσεις, β) κοινωνικό-ψυχολογικές προσεγγίσεις και γ) κοινωνικό-πολιτισμικές προσεγγίσεις. Αυτό συμβαίνει, διότι οι μονοδιάστατες ερμηνείες οδηγούν σε αδιέξοδο και η πολυπαραγοντική εξέταση των συμπεριφορών μέσα από την διεπιστημονική προσέγγιση οδηγεί σε ορθότερα συμπεράσματα. Από επιδημιολογικά στοιχεία που αναφέρουν έρευνες, αιτία σε ένα άτομο η βίαιη συμπεριφορά εκτός από την προέλευση τους και τον τρόπο που παρεμβαίνουν αυτοί στην ζωή των ατόμων είναι και χαρακτηριστικά παιδικής και ενήλικης νοσηρότητας, δηλαδή αφενός κατά την παιδική ηλικία χρηστικές συμπεριφορές από ναρκωτικά, ελλειμματική προσοχή, προβλήματα στο σχολείο και αφετέρου χρήση αλκοόλ, συναισθηματική δυσλειτουργία, έλλειψη ενοχών, ενσυναίσθησης και ανάληψης ευθυνών και τελικά σε επιθετικότητα ⁷⁴. Βέβαια, σημαντικός παράγοντας είναι και η πολιτισμική επίδραση για την εκδήλωση της βίαιης συμπεριφοράς, καθώς και η θέση της οικογένειας τόσο σε θέματα που σχετίζονται με την ταξική θέση αλλά και την εθνική ταυτότητα. Η ενδοοικογενειακή βία λόγω των διαστάσεων της και των χαρακτηριστικών της τόσο με ποιοτικά όσο και με ποσοτικά στοιχεία επιβάλλει την εξέταση των θεωριών πολυεπιστημονικά. Βασικός σταθμός στην εξέλιξη των θεωρητικών προσεγγίσεων

⁷³ Φαρσεδάκης Ι., «Η Εγκληματολογική Σκέψη από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας», τεύχος Α', Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1990, σελ 210. ????

⁷⁴ Μαγγανάς Α., Γιωτάκος Ο., Τσιλιάκου Μ., « Βιολογικά δεδομένα της βίαιης συμπεριφοράς», Σύγχρονοι προβληματισμοί στους τομείς της Ψυχιατρικής και Εγκληματολογίας, στο Ποινική Δικαιοσύνη & Εγκληματολογία, Αθήνα, 2009, σελ 19-21.

υπήρξε η δεκαετία του 1960 και η εμφάνιση του κινήματος για την προστασία των παιδιών, διερευνώντας την ενδοοικογενειακή βία σε όλες της πτυχές της οικογένειας και όχι μόνο συγκεκριμένων μορφών όπως γινόταν πριν την εμφάνισή του κινήματος⁷⁵. Παράλληλα για την προστασία των μελών της οικογένειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων βοήθησε η συμβολή κι άλλων κινήματων όπως του φεμινιστικού κινήματος, το κίνημα της ειρήνης, προστασίας των μειονεκτούντων ομάδων και το κίνημα της σεξουαλικής απελευθέρωσης.

2.1. ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

- Στις ατομικές προσεγγίσεις (βιολογικές και βιοκοινωνικές), η βία συνδέεται αιτιολογικά με την παθολογική προσωπικότητα τόσο του δράστη όσο και του θύματος και με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας τους, καθώς και σε προσωπικές ιστορίες από την ζωή τους. Τέτοια χαρακτηριστικά είναι η ζήλια, η καχυποψία του δράστη αλλά και θύματος, η κτητικότητα, αυτοέλεγχος κ.α. Η θεωρία του Walker «για την εκμαθημένη ανικανότητα ή επίκτητη αδυναμία» αναφέρεται σε χαρακτηριστικά γνωρίσματα που έχουν οι γυναίκες και τα παιδιά, όπως ευπάθεια, αδυναμία ή κοινωνική απομόνωση και τα οποία πράγματι μέσα από έρευνες έδειξαν ότι μπορούν να υποστούν κακοποίηση και να είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Ωστόσο, σχετικά με τη βία η πιο χαρακτηριστική θεωρία είναι του «συνδρόμου του κακοποιημένου παιδιού» που συνδέει και αναμιγνύει και την προσωπικότητα των γονέων με το φαινόμενο, πράγμα που επιβεβαιώνει την «δυναμική της βίας» και την προσέγγιση της με κοινωνικές πολιτισμικές παραμέτρους που εμπλέκονται στην διαδικασία έλευσης της βίας. Για πολλά χρόνια οι ατομικές προσεγγίσεις ήταν το κυρίαρχο μοντέλο και εστίαζε σε θέματα διαταραχών περισσότερο και δυσανεξίας.

⁷⁵ Αρτινοπούλου Β., «Αιμομιξία: Θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1995, σελ 80.

2.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

- Στις κοινωνικό-ψυχολογικές προσεγγίσεις υπάρχει αλληλεπίδραση με το περιβάλλον είτε είναι οικογενειακό είτε η ευρύτερη κοινωνία. Η ερμηνεία του φαινομένου της βίας εξερευνάται πρωτίστως γενικά μέσα από το περιβάλλον και έπειτα ειδικά μέσα από την οικογένεια. Κυριότερη θεωρία είναι *«η θεωρία της ανταλλαγής και των πόρων»*⁷⁶. Σύμφωνα με την θεωρία η οικογένεια είναι η βάση, ο πυρήνας για την σταθερή ζωή ενός παιδιού, η οποία προσφέρει σταθερότητα μέσα από υλικά και οικονομικά αγαθά, αγάπη και φιλία στον συναισθηματικό και ψυχικό κόσμο του παιδιού και κάποιες φορές βία ή απειλή της χρήσης της βίας. Σε αυτή την περίπτωση το άτομο εθίζεται στην χρήση βίας. Επιπλέον, υπάρχει *«η θεωρία της σύγκρουσης»* που ερμηνεύει την ενδοοικογενειακή βία χρησιμοποιώντας τις έννοιες «δύναμη» και «εξουσία» από την θεωρία του Βέμπερ και η θεωρία της *«επίκτητης αδυναμίας»* καθίσταται σημαντική καθώς ερμηνεύει την βία με βάση, ότι τα θύματα έχουν μάθει από το περιβάλλον τους να πιστεύουν ότι είναι αδύναμα μπροστά στους δράστες. Σε μια τέτοια βάση επηρεάζεται η αυτό-αντίληψή τους και διαιώνίζουν αυτή τη βίαιη σχέση. Μια από τις σημαντικές θεωρίες, η οποία τεκμηριώνει και την παραδοχή του φαύλου κύκλου δράστης-θύμα-δράστης είναι η *«θεωρία της διαγενεακής κληρονομικότητας»* η οποία ενισχύει τον κύκλο της βίας και επιβεβαιώνει ότι οι δράστες υπήρξαν θύματα κατά την παιδική τους ηλικία και επαναφέρουν το πρόβλημα στο πλαίσιο της δικής τους οικογένειας⁷⁷. Μια ακόμα θεωρία είναι η *«θεωρία τις δυσλειτουργικής οικογένειας»*, η οποία εστιάζει σε ορισμένα *«παθολογικά»* χαρακτηριστικά των μελών της οικογένειας και πράξεις και καταστάσεις που σχετίζονται με τις διασπασμένες σχέσεις ή δυσλειτουργικές σχέσεις και συγκρούσεις μεταξύ των συζύγων, των παιδιών της οικογένειας, καθώς και άλλων τάσεων όπως κατανάλωση αλκοόλ και τοξικών ουσιών, το στρες, η κοινωνική απομόνωση της

⁷⁶ Βλάχου Β., «Η προσέγγιση της ενδοοικογενειακής βίας...» ό.π. σελ 735-744.

⁷⁷ Βουιδάσκης Β., *«Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στην οικογένεια και στο σχολείο»*, Εκδόσεις Γρηγόρης, Αθήνα, 1987, σελ 125.

οικογένειας κ.α. Βέβαια, στην περίπτωση αυτή όλοι αυτοί οι παράγοντες της βίας δεν είναι και κατ' ανάγκη αιτιολογικοί στην εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών.

2.3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

- Η Τρίτη κατηγορία που αφορά στις κοινωνικό-πολιτισμικές προσεγγίσεις, εξετάζει το πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας με βάση συγκεκριμένες μεταβλητές όπως κοινωνικές και με δομικούς παράγοντες π.χ. πατριαρχικές (φεμινιστική άποψη ⁷⁸ και στηρίζει την θεωρία της στην άνιση κατανομή της δύναμης μεταξύ των δύο φύλων) και κοινωνικές δομές, πολιτισμικές αξίες κ.α. Θεωρούνται οι πιο σύγχρονες τάσεις διερεύνησης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Χαρακτηριστικά, η κοινωνικό-δομική ερμηνεία συσχετίζει την βία με την οικονομική κατάσταση και την δομή της κοινωνίας και τον τρόπο ζωής αποδεδεικνύοντας την θυματοποίηση τους. Επιπροσθέτως, η πολιτισμική ερμηνεία σχετίζεται με επιθετικές συμπεριφορές ως μέσον έκφρασης αλλά και ως διαδικασία άτυπου κοινωνικού ελέγχου. Η «υπό-πολιτισμική» προσέγγιση χρησιμοποιεί την βία ως ένδειξη υποकुλτούρας και συσχετίζεται με πρότυπα και συμπεριφορές, πολιτισμικούς κανόνες και αξίες (Wolfgang και Ferracuti) ⁷⁹.

2.4. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

- Το οικολογικό μοντέλο αναπτύχθηκε το 1970 για κατανοήσει την παιδική κακοποίηση και σταδιακά χρησιμοποιήθηκε για την νεανική παραβατικότητα, έπειτα για την βία μεταξύ των γυναικών και συνδυαστικά με πολλούς παράγοντες διαπλέκοντας άτομα, σχέσεις, κοινότητα και κοινωνικούς παράγοντες. Επιπλέον, μέσα από την οικολογική προσέγγιση και με την χαρτογράφηση του φαινομένου της

⁷⁸ Newburn T., *Criminology*... ό.π.

⁷⁹ Μηλιώνη Φ., «Ενδο-οικογενειακή βία: η γυναίκα θύμα», στο Κουράκης Ν. (επιμ.), στο *Εμφυλη εγκληματικότητα. Ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα. Β' έκδοση, Αθήνα, 2009, σελ 477.

ενδοοικογενειακής βίας γίνεται προσπάθεια να εντοπισθούν οι «οικογένειες υψηλού κινδύνου» και να υπολογιστεί η συχνότητα εμφάνισής τους συμβάλλοντας στην πρόληψη, αντιμετώπιση της βίας και την ενίσχυση των κοινοτικών υπηρεσιών⁸⁰.

Από μόνες τους βέβαια όπως προλέχθηκε οι μονοπαραγοντικές θεωρίες, ξεχωριστά και μεμονωμένα δεν μπορούν να προσεγγίσουν ένα τόσο σύνθετο φαινόμενο. Περισσότερο χρήσιμες είναι οι πολυπαραγοντικές και οι σύνθετες προσεγγίσεις μια και υπάρχει ποικιλομορφία σχέσεων που αναπτύσσονται στο εσωτερικό των κοινωνικών ομάδων και της οικογένειας και αναδεικνύουν την δυναμική των σχέσεων δράστη και θύματος και τονίζουν τον πολυπολυδιάστατο χαρακτήρα του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας.

⁸⁰ Βλάχου Β., *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για την βία και την επιθετικότητα*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008, σελ 61-79 και στο Ζαραφονίτου Χ., *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2004, σελ 68-76 και σελ 123-130, Παπαμιχαήλ Σ., *«Κοινωνικές Αναπαραστάσεις της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους/συντρόφους τους»*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005, σελ 55-80 και στο Βλάχου Β., «Η προσέγγιση της ενδοοικογενειακής βίας...» ό.π. σελ 735-744, βλ. Δεμερντζή Μ., «Η τεχνική της σκιαγράφησης προφίλ και η εικόνα του σεξουαλικού δράστη», στο *Εγκληματολογία*, τεύχος 2, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σελ 57-58, στο οποίο άρθρο περιγράφεται αναλυτικά μια νέα μέθοδος για τα ελληνικά δεδομένα, η τεχνική της σκιαγράφησης (profiling). Επιπλέον, για μια αναλυτική αναφορά στις θεωρίες της βίας στο πλαίσιο της οικογένειας, σελ 123-130, π.β. επίσης και στο Τσαλίκoglου Φ., *«Μυθολογίες βίας και καταστολή»*, Εκδόσεις Παπαζήση, δεύτερη έκδοση, Αθήνα, 1996 σελ 61-78, στο οποίο βιβλίο αν και αναφέρεται μυθοπλαστικά στην βία που ένα άτομο κάνει χρήση της, ωστόσο δεν αποκλίνει από τις παραπάνω θεωρίες και προσεγγίζει την βία παράλληλα σε πολλά επίπεδα. Δίνει έμφαση όχι μόνο στο ατομικό επίπεδο και στην επιθετική προσωπικότητα αλλά και στις ιδεολογικό-κοινωνικές συνιστώσες καθώς και στους περιβαλλοντικούς και περιστασιακούς παράγοντες καθώς πρόκειται για ένα φαινόμενο κοινωνικό με τόσο ψυχογενετικούς όσο και κοινωνικό-γενετικούς παράγοντες πρόκλησής του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

**3.ΤΟΜΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ**

Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας που σχετίζεται με ευάλωτο πληθυσμό όπως γυναίκες στην πλειοψηφία τους, παιδιά και ηλικιωμένους, όπως και όλα τα θέματα που σχετίζονται με προστασία θυμάτων, στο Ελληνικό Δίκαιο αντιμετωπίζονται το καθένα ως ένα ιδιαίτερο θέμα και προσεκτικά λόγω της ιδιαιτερότητας του μέσα από τον κρατικό μηχανισμό με βάση το υποτιθέμενο πρότυπο πρόνοιας, που έχουμε στην Ελλάδα.

Το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει σήμερα στην Ελλάδα σχετικά με την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης σε βάρος ευάλωτων ομάδων σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, περιέχει σημαντικούς νόμους, κοινοτικές οδηγίες και διεθνείς συμβάσεις, οι οποίες έχουν ενοποιηθεί στην ελληνική νομοθεσία και έχουν βελτιώσει σημαντικά την θέση των γυναικών, των παιδιών και των ηλικιωμένων στη κοινωνία και που αφορούν στην οικογένεια, στην υγεία και πρόνοια, στη συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων και εν τέλει στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων με σκοπό να διαμορφώσουν πολιτικές αντιμετώπισης και δομές για την υποστήριξη των θυμάτων⁸¹. Η ελληνική καθ' αυτή νομοθεσία δεν εμπεριείχε πολλές διατάξεις. Οι πρώτες φειδωλές κινήσεις υπήρξαν από την δεκαετία του 1990 χωρίς να υπάρξει ένα ουσιαστικό νομοθετικό πλέγμα που να αντιμετωπίζει τις περισσότερες δυσκολίες που υπήρχαν σε καταστάσεις ενδοοικογενειακής βίας. Το έτος 2006 υπήρξε μια πολύ σημαντική κίνηση από τον έλληνα νομοθέτη, η ψήφιση ενός νομοσχεδίου-τομή (Ν3500/2006) που ανέτρεψε τα έως τότε δεδομένα, αφού ανάγκασε τον νομοθέτη να επαναπροσδιορίσει την πολιτική του σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και να εναρμονιστεί και με το σύνολο των ευρωπαϊκών διατάξεων που ίσχυαν και στις άλλες χώρες της Ευρώπης, της οποίας αποτελεί μέλος-κράτος.

⁸¹ Παπαθεοδώρου Θ., «Η Ποινικοποίηση της ενδοοικογενειακής βίας, Συγκριτική προσέγγιση», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 1, Αθήνα, 2007, σελ 72.

Μελετάται το φαινόμενο σε επίπεδο ⁸² Α) Συντάγματος, Β) Εθνικής νομοθεσίας, Γ) Νομοθεσία Ευρωπαϊκής Ένωσης, Δ) Διεθνής Νομοθεσία, και σε επίπεδο Ε) Νομοπαρασκευαστικού Έργου.

3.1.Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η βία στην οικογένεια είναι ένα σύνθετο πρόβλημα και η αντιμετώπιση του πριν εισαχθεί μια υπόθεση στους μηχανισμούς της ποινικής δικαιοσύνης προκειμένου να βρεθούν λύσεις από το κράτος, τις κοινότητες και τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την υπεράσπιση των θυμάτων και την κοινωνική επανένταξη και αποκατάσταση των ατόμων φερόμενων ως δραστών είναι απαραίτητος ο διαχωρισμός των μέτρων. Στην ενότητα αυτή δίνεται έμφαση στην κοινωνική αντιμετώπιση των θυμάτων μέσα από τους κοινωνικοποιητικούς μηχανισμούς, δηλαδή αφενός την οικογένεια αφετέρου το σχολείο και τις παρέες.

Σημαντική είναι η προσφορά των θεραπευτικών προγραμμάτων ⁸³ που αναπτύχθηκαν την δεκαετία του 1980 και μετά, τα οποία παρεμβαίνοντας στην οικογένεια, στο ζευγάρι, και στον κοινωνικό κύκλο του ατόμου μπορούν να έχουν σημαντικά, θετικά αποτελέσματα μέσα από την ψυχοθεραπευτική προσέγγιση τους, ικανά να διαχειριστούν συγκρουσιακές καταστάσεις. Είναι προγράμματα που για να υπάρξει επιτυχής υλοποίηση χρειάζονται βάθος χρόνου και συνεργασία με τα άτομα.

Για το χειρισμό αυτού του είδους της εγκληματικότητας, της ενδοοικογενειακής βίας, που δεν εμπίπτει άμεσα στον ποινικό τομέα καθώς μέχρι πρόσφατα ανήκε στο ιδιωτικό χώρο των ατόμων και της οικογένειας, χρειάζεται συνεργασία όλων των ειδικών κοινωνικών επιστημόνων και όχι μόνον, για το στόχο της δημόσιας ασφάλειας και προστασία της κοινωνίας. Πρέπει να ληφθούν όλοι οι παράμετροι της προσωπικότητας του θύματος και του δράστη, αλλά σε σχέση με τα θύματα πρωταρχικός στόχος πρέπει να είναι η επιθυμία και η ανάγκη των θυμάτων ⁸⁴.

⁸² <http://www.isotita.gr/index.php/docs/c5/>, 25/5/2012, Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων, Νομοθεσία, όπως ισχύει μέχρι σήμερα στη χώρα μας.

⁸³ Μαγγανάς Α., «Προγράμματα Θεραπείας και βραχείες ποινές», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 3, Αθήνα, 2000, σελ 311-312.

⁸⁴ Μαγγανάς Α., «Κοινωνικά προβλήματα και ποινικός έλεγχος», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 1, Αθήνα, 2002, σελ 50 και 58.

Σύμφωνα και με το άρθρο «Διεθνές Συμπόσιο Θυματολογίας: Προβλήματα και Προοπτικές»⁸⁵ που αναφέρεται στο κοινωνικό χαρακτήρα της αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας πέραν της δικαστικής οδού, το ενδιαφέρον μετατοπίζεται σε άλλες λύσεις, προς την πλευρά των εναλλακτικών μεθόδων και προσπαθειών προκειμένου να αντιμετωπιστούν ακραίες συμπεριφορές και να υπάρχει σεβασμός και στον δράστη και στο θύμα.

Σημαντική βάση πρέπει να δοθεί στην οικογενειακή εστία και στα άτομα αυτής και να εμποδιστεί κάθε κακή χρήση δύναμης της εξουσίας. Βασική προϋπόθεση είναι «η αλλαγή νοοτροπίας μεταξύ των μελών, ή υπακοή στους οικογενειακούς κανόνες για μια ειρηνική συμβίωση και η πλήρης κατανόηση ότι η βία είναι απαράδεκτο φαινόμενο τόσο μέσα στην οικογένεια όσο μέσα στην κοινωνία γενικά»⁸⁶.

3.2.1. N3500/2006

Η πιο σημαντική ρύθμιση που έγινε στην ελληνική νομοθεσία αφορά τον νόμο 3500/2006 (ΦΕΚ 232/24.10.2006), ο οποίος αποτελεί νόμο -τομή- για τα ελληνικά δεδομένα και αλλάζει, μεταμορφώνει και βελτιώνει όλο το πλαίσιο κατά των εγκλημάτων της ενδοοικογενειακής βίας, λαμβάνοντας μέτρα όχι μόνον μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο αλλά και στις υπόλοιπες πρωτογενείς ομάδες κοινωνικοποίησης, διευρύνοντας το πεδίο ελέγχου για την βία μεταξύ των μελών και εφιστώντας την προσοχή σε άλλους κλάδους, ικανούς προς αντιμετώπιση του φαινομένου.

Απώτερος σκοπός του νόμου είναι η αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας βάση των αρχών της ελευθερίας, της αυτοδιαθέσεως και της αξιοπρέπειας του ατόμου, με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία και συμβίωση των συνυπάρχοντων προσώπων κάθε οικογένειας. Μια σειρά από άρθρα⁸⁷ (άρθρα 1, 6, 17,

⁸⁵ Μαγγανάς Α., «Διεθνές Συμπόσιο Θυματολογίας: Προβλήματα και Προοπτικές», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 12, Αθήνα, 2002, σελ 1310-1317.

⁸⁶ Σπινέλλη Κ., στο «Επιστολές Αναγνωστών: Μέτρα προστασίας της θυματοποίησης από τη βία στην οικογένεια», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, Αθήνα, 2006, σελ 1058.

⁸⁷ Γνωμοδοτήσεις-Διατάξεις-Αναφορές, «Ενδοοικογενειακή βία Ν.3500/06», Γενικά χαρακτηριστικά και οδηγίες για την ορθή εφαρμογή του θεσμού της Ποινικής Διαμεσολάβησης (εγκΕισΑΠ2/2007-Σ. Γκρόζος), στο *Ποινικά Χρονικά*, τεύχος 4, Απρίλιος, 2008, σελ 374-375, βλ επίσης Χαραλαμπίκη Α., «Ο ν.3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», στο *Ποινικός Λόγος*, τεύχος 3, Μάιος-Ιούνιος, Αθήνα, 2006, σελ 720 και υποσημείωση 6.

9, 8) ορίζουν το πλαίσιο της βίας, τις μορφές, την δίωξη, αν ο παθών είναι ανήλικος και τον ορισμό των εγκλημάτων ασέλγεια, βιασμού εντός και εκτός γάμου.

Ουσιαστικά, ο νόμος αυτός είναι δημιούργημα εξ' ανάγκης και πρόταση από την Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να δημιουργηθούν δομές για την υποστήριξη των θυμάτων και την ουσιαστική προστασία του θεσμού της οικογένειας μέσα από την εξέλιξη της κοινωνίας και την μετεξέλιξη των σχέσεων των μελών της οικογένειας⁸⁸.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 23 του νόμου υπάρχει υποχρέωση στους εκπαιδευτικούς να αναφέρουν στο διευθυντή του σχολείου κάθε περιστατικό που θα υποπέσει στην αντίληψη τους και σχετίζεται με την ενδοοικογενειακή βία. Στόχος είναι να ευαισθητοποιήσει και να προστατέψει κάθε μαθητή που υφίσταται βία και φοβάται να καταγγείλει το γεγονός στις αρμόδιες αρχές. Ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως απλός μάρτυρας και φορέας που λειτουργεί θεσμικά για την προστασία των μαθητών του⁸⁹.

3.2.2. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Σκοπός του νόμου 3500/2006 με το άρθρο 11 είναι η Ποινική Διαμεσολάβηση μέσα από την σχετική αποκαταστατική διαδικασία για τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας που έχουν τον χαρακτήρα πλημμελήματος. Δράστης και θύμα καλούνται ενώπιον του αρμόδιου εισαγγελέα, συνεπικουρούμενου από κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους και άλλους ειδικούς, προκειμένου να καταβληθούν όλες οι δυνατές προσπάθειες για την αποκατάσταση της αρμονικής συμβίωσης και της οικογενειακής ειρήνης. Αποτελεί μια προσπάθεια ένταξης της διαμεσολάβησης στη διαδικασία των μεταρρυθμίσεων του ποινικού δικαίου και υποχρέωσης της Ελλάδας σύμφωνα με το πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2001)⁹⁰ μιας και μέχρι σήμερα η Ελλάδα δεν ακολούθησε το ρεύμα, τις διαδικασίες και τις προβληματικές των άλλων ευρωπαϊκών χωρών στο επίπεδο της θεσμικής

⁸⁸ Χαραλαμπίκης Α., «Ο ν.3500/2006 για την αντιμετώπιση...», ό.π. σελ 719-723.

⁸⁹ Καραμόσχογλου Α., «Ν3500/2006- οι ποινικές ρυθμίσεις, ο ρόλος των εκπαιδευτικών», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 10, Αθήνα, 2010, σελ 1177-1179.

⁹⁰ Χαραλαμπίκης Α., «Ο ν.3500/2006...» ό.π. σελ 722-723, υποσημείωση 18.

αναγνώρισης της ενδοοικογενειακής βίας και συνάμα έμεινε αδρανές και το πεδίο και οι πολιτικές αντιμετώπισής του.

Μορφές ⁹¹ της αποκαταστατικής δικαιοσύνης, κυρίως για τα ενδοοικογενειακά εγκλήματα που αναφέρονται σε ανηλίκους είναι α) η διαμεσολάβηση ή συνδιαλλαγή θύματος-δράστη, β) οι συνεδρίες οικογενειακών ομάδων ⁹², και γ) κύκλοι προσδιορισμού κυρώσεων. Ωστόσο, ανάλογα με τις δομές κάθε χώρας, εφαρμόζονται ανάλογα.

3.2.3. Πιο συγκεκριμένα και όσο αναφορά τις γυναίκες:

- Στο Σύνταγμα 2001(ΦΕΚ 85/Α/18-4-2001) ισχύει:

Άρθρο 4 παρ.2

«Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.»

Άρθρο 116 παρ.2

«Δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το Κράτος μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών.»

- Στη Εθνική Νομοθεσία ισχύει:

Νόμος 3500/2006 για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας.

Πόρισμα της Ομάδας Εργασίας του ΥΠΕΣΔΑ για την **Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας και της Βίας κατά συνοικούντων προσώπων** (Αθήνα, 8 Ιουλίου 2005).

- Διεθνής Νομοθεσία:

Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence Μάιος 2011)

⁹¹ Γιοβάνογλου Σ., « Η ενσωμάτωση της αποκαταστατικής δικαιοσύνης...», ό.π. σελ 1311.

⁹² Γιοβάνογλου Σ., «Η αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής γενετήσιας κακοποίησης του παιδιού με 'συνεδρίες οικογενειακών ομάδων'», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 2, Φεβρουάριος, Αθήνα, 2009, σελ 94-101.

Τον Μάιο του 2011 υπεγράφη στην Κωνσταντινούπολη η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας. Η Ελλάδα είναι ένα από τα πρώτα 13 κράτη που υπέγραψαν τη Σύμβαση.

- Νομοπαρασκευαστική επιτροπή:

Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για την επεξεργασία σχεδίου Νόμου για την Αντιμετώπιση της Βίας κατά Γυναικών.

Η τάση και το έντονο ενδιαφέρον για την γυναικεία θυματοποίηση και τη γυναικεία αξιοπρέπεια οφείλεται στο γεγονός ότι εισήλθαν πολλές γυναίκες στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης γεγονός που οδήγησε το φαινόμενο στην επικαιροποίησή του και οι κοινωνίες έγιναν πιο ευαισθητοποιημένες με τα ζητήματα της ενδοοικογενειακής βίας. Για πρώτη φορά, αντιμετωπίζεται πλέον ως έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας ο εξαναγκασμός σε ερωτική πράξη χωρίς την ελεύθερη βούληση και των δύο συμβίων, σύμφωνα με τα ισχύοντα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Επιπλέον, όλο το πλέγμα των μέτρων εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις σταθερής συμβίωσης μεταξύ ανδρός και γυναικός εκτός γάμου και για πρώτη φορά, η άσκηση ενδοοικογενειακής βίας συνιστά πλέον τεκμήριο κλονισμού του γάμου (όπως η περίπτωση μοιχείας, διγαμίας και επιβουλής της ζωής).

3.2.4. Σχετικά με την νομοθεσία για τα παιδιά⁹³:

- Εθνική Νομοθεσία:

Ήδη, ο νόμος 3500/2006 περί ενδοοικογενειακής βίας επιβάλλει απομάκρυνση του δράστη-γονέα από την οικογενειακή κατοικία και την απαγόρευση προσέγγισης σε χώρους όπου θα βρίσκεται ο ανήλικος-θύμα. Επιπλέον, οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα επιβάλλουν την αφαίρεση της επιμέλειας από γονέα που τέλεσε αξιόποινες πράξεις σε βάρος του τέκνου του αλλά και την χωριστή διαμονή του ανηλίκου από τον γονέα ή από τους γονείς, ακόμα και την απαγόρευση επικοινωνίας μαζί τους. Βέβαια, στην πράξη είναι πολύ δύσκολο να γίνει κάτι τέτοιο λόγω της έλλειψης δομών.

⁹³ Ρομπόκου-Καραγιάννη Α., «Κοινωνική προστασία ανηλίκων στην Ελλάδα», τόμος α', Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ 161-253.

- Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του Παιδιού (στην Ελλάδα Ψηφίστηκε στις 24 Νοεμβρίου 1992 και ισχύει και ως νόμος) «Γα παιδιά έχουν το απόλυτο δικαίωμα όπως και ενήλικες να προστατεύονται από όλες τις μορφές διαπροσωπικής βίας».

Άρθρο 19- «Τα κράτη-Μέλη πρέπει να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας, κατά τον χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των εκπροσώπων του ή οποιονδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευτεί».

Άρθρο 28(2)- «Τα Κράτη-Μέλη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια του παιδιού ως ανθρώπινου όντος, και σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση».

Άρθρο 37(α)- «Τα Κράτη-Μέλη επαγρυπνούν ώστε κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση».

Άρθρο 42- «Τα Κράτη-Μέλη αναλαμβάνουν να κάνουν ευρέως γνωστές, τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά, τις αρχές και τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης με δραστήρια και Κατάλληλα μέσα.

Άρθρο 2- «Τα Κράτη-Μέλη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στην δικαιοδοσία τους χωρίς καμία διάκριση».

Διαπιστώνεται μια τυπολογία κατά της παιδικής θυματοποίησης, η οποία περιλαμβάνει όλες τις διαστάσεις και τις πτυχές που σχετίζονται με την πνευματική και ψυχική ωρίμανση του παιδιού καθώς και περιπτώσεις παιδικής κακομεταχείρισης και παραμέλησης περιλαμβάνοντας εκτός από τη φυσική παραμέληση και πράξεις

βίας μη ποινικοποιημένες όπως είναι η τιμωρία ⁹⁴ τόσο για τους γονείς όσο και για τους δασκάλους. Η χώρα μας εναρμονίζεται έτσι με τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς και με τη δημόσια θέση του Συνηγόρου του Πολίτη.

3.3. ΟΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

▪ Ευρωπαϊκή Νομοθεσία:

-ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού ελέγχει την εφαρμογή της Σύμβασης στα Κράτη-Μέλη και έχει δηλώσει ότι η σωματική τιμωρία μέσα στο σπίτι ή σε ιδρύματα είναι κατά της Αρχής της Σύμβασης και προτρέπει για την απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας, την αναθεώρηση των νομοθεσιών και για εκπαιδευτικά ενημερωτικά προγράμματα μη βίαιων μεθόδων διαπαιδαγώγησης.

-Συμβούλιο της Ευρώπης «**εισηγείται την αναθεώρηση της νομοθεσίας σχετικά με την σωματική τιμωρία των παιδιών με σκοπό τον περιορισμό ή την πλήρη κατάργηση αυτής της μεθόδου σωφρονισμού**» (Σύσταση Νο R(85)4 ⁹⁵, R(90)2, R(93)2).

-Πολλές χώρες έλαβαν μέτρα για το φαινόμενο της βίας στην οικογένεια με **οποιαδήποτε μορφή**. Χαρακτηριστικό είναι το π.χ. της Σουηδίας το 1979 που ήταν η πρώτη χώρα που έθεσε εκτός νόμου την σωματική τιμωρία.

-Το 1994 η Κυπριακή Βουλή ψήφισε έναν νόμο για την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας και την προστασία των θυμάτων, σύμφωνα με αυτή

⁹⁴ Επιπλέον πληροφορίες και συστάσεις για τα ζητήματα της παιδικής θυματοποίησης στο Δημόπουλος Χ., «Το σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 8-9, Αθήνα, 2006, σελ 1047-1049.

⁹⁵ Αλεξιάδης Σ., «Ευρωπαϊκή Αντεγκλητική Πολιτική», Κείμενα, Επιλογή, Σχολιασμός, Απόδοση, Ε' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006, σελ 180-183.

⁹⁵ Δημόπουλος Χ., Κοσμάτος Κ., επιμ., Κώδικας Δικαίου Θυμάτων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006, σελ 25-31.

ποινικοποιείται «η άσκηση βίας από ένα μέλος της οικογένειας ενάντια σε άλλο» (N147 (1), Ιούνιος 1994.

- Διεθνής Νομοθεσία:

-Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπου το άρθρο 39 ορίζει πως «Τα συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν τη σωματική και ψυχολογική ανάρρωση και την κοινωνική επανένταξη κάθε παιδιού θύματος»

-Κατευθυντήριες Γραμμές του Ριάντ (Ηνωμένα Έθνη για Πρόληψη της Παραβατικότητας των Ανηλίκων), όπου καλούν όλα τα κράτη να υιοθετήσουν γραμμές δράσεις κυρίως για την αποφυγή της άσκησης ενδοοικογενειακής βίας κατά των νεαρών ατόμων ⁹⁶.

-Η απόφαση του Ένατου Συνεδρίου του ΟΗΕ για «Τα παιδιά ως θύματα και δράστες του εγκλήματος και το πρόγραμμα των Η.Ε. για την ποινική δικαιοσύνη» που προωθεί την ανάπτυξη προγραμμάτων, την υιοθέτηση πρωτοβουλιών και τη διασφάλιση της πρόσβασης των ανηλίκων στους μηχανισμούς απονομής της ποινικής δικαιοσύνης ⁹⁷.

-Οι κατευθυντήριες Γραμμές για την Δράση όσον αφορά τα Παιδιά στο Σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης με την απόφαση 13/1996 και η Διακήρυξη των Βασικών Αρχών της Δικαιοσύνης για τα Ανήλικα Θύματα του εγκλήματος και της κατάχρησης εξουσίας που προβλέπουν μια σειρά μέτρων για την προστασία του ανήλικου μάρτυρα ⁹⁸.

Όλα αυτά πέρα στο ότι θα βοηθήσουν στην αλλαγή στάσεων, θα έχουν εκπαιδευτικό ρόλο στα παιδιά αλλά και στους γονείς, αφού θα αποφεύγεται η

⁹⁶ Γιοβάνογλου Σ., « Η ενσωμάτωση της αποκαταστατικής δικαιοσύνης στα διεθνή κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής για τους ανηλίκους», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, Αθήνα, Νοέμβριος, 2006, σελ 1318.

⁹⁷ Όπ. σελ 1318.

⁹⁸ Θεμελή Ο., « Το παιδί-θύμα ως μάρτυρας σεξουαλικής κακοποίησης: η ακροαματική διαδικασία και ο κίνδυνος δευτερογενούς θυματοποίησης» στο *Σεξουαλική Κακοποίηση: Μυστικό; όχι πια!*, (επιμ.) Γιωτάκος Ο., Πρεκατέ Β., Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2006, σελ 207.

αναχρονιστική και πεπαλαιωμένη μέθοδος σωφρονισμού και σκοπό θα έχει όχι την ποινική δίωξη των γονέων αλλά μια νέα μορφή κοινωνικού ελέγχου⁹⁹. Άλλωστε οι αλλαγές που έγιναν, επιβλήθηκαν αναγκαστικά στα κράτη-μέλη της Ευρώπης με συγκεκριμένα νομοθετικά μέτρα και με στόχο την ενίσχυση των μέτρων για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και την αποτελεσματική προστασία των θυμάτων και την παροχή βοήθειας.

⁹⁹ Ό.π., Γεωργούλας Σ., «Ανήλικοι...», σελ 169-174.

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΗΣ **ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ **ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η αποτύπωση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας έτσι όπως παρουσιάζεται από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ εφεξής) και συγκεκριμένα έτσι όπως παρουσιάζεται από τον Αθηναϊκό Τύπο μέσα από πέντε αθηναϊκές εφημερίδες. Τα ΜΜΕ δεν προβάλλουν απλά ειδήσεις με περιεχόμενο εγκληματικό αλλά αναφέρονται ειδικότερα και σε εγκλήματα με βίαιο περιεχόμενο και τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τον τύπο, αφού τέτοιου είδους γεγονότα σε συνδυασμό με χρήση βίας τα μετατρέπουν σε «πρώτη» είδηση για το αναγνωστικό κοινό. Η εμπειρική έρευνα που πραγματοποιήθηκε μέσα στα πλαίσια του ΠΜΣ *«Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπισή της»* του Παντείου Πανεπιστημίου θα επαληθεύσει ή θα διαψεύσει συγκεκριμένες θεωρητικές υποθέσεις, όπως επίσης και θα εξετασθούν όλα τα σημεία που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ώστε ο τύπος αυτό το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που τρέφει για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, να το παρουσιάσει στο αναγνωστικό κοινό. Τέτοιοι παράγοντες είναι η καταγραφή της στάσης των επίσημων φορέων κοινωνικού ελέγχου όσο αφορά τα στοιχεία συλλογής για το εν λόγω θέμα, τα μέτρα που πάρθηκαν από τους φορείς, οι τεχνικές που οι δημοσιογράφοι χρησιμοποιούν για την παρουσίαση της είδησης στον τύπο ανάλογα με τη θέση που έχει εσωτερικά της εφημερίδας το δημοσίευμα, πως παρουσιάζεται ανάλογα με το πολιτικό πνεύμα που επικρατεί σε κάθε εφημερίδα, καθώς και η τελική/σημειολογική παρουσίαση των συμβάντων μέσα από τους τίτλους των εφημερίδων που συνέβησαν κατά το χρονικό διάστημα που μελετάται το φαινόμενο.

1.1.1. ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Η βασικότερη ερευνητική υπόθεση της παρούσας έρευνας είναι πως ο τύπος παρουσιάζει και κατασκευάζει ειδήσεις που αναφέρονται σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας και πως αυτές παρουσιάζονται σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο. Ως «κατασκευή» είδησης εννοείται η οποιαδήποτε αλλαγή της είδησης¹⁰⁰ μέσα από την σκηνοθεσία του λόγου και την επιλογή εικόνας¹⁰¹. Σημαντικό ρόλο παίζει επίσης, το πως προσεγγίζεται το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας αρχικά θεματικά, έπειτα με εκτενή αναφορά ή αν περιορίζεται στην ύλη από δημοσίευση δελτίων τύπου και πως παρουσιάζεται ο «τίτλος» κάθε δημοσιεύματος ανάλογα με την εφημερίδα. Η προσέγγιση εξαρτάται από την ανάλυση περιεχομένου.

1.1.2. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Η βασική θεωρητική υπόθεση επιμερίστηκε σε παραμέτρους, η ανάλυση των οποίων συνέβαλε στη διατύπωση συγκεκριμένων συμπερασμάτων για την ολοκλήρωση της έρευνας. Οι βασικές πτυχές της έρευνας αναδείχθηκαν σε πρώτο επίπεδο με την ανάλυση περιεχομένου για το εγκληματικό φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, οι οποίες αντλήθηκαν από δημοσιεύματα καθημερινών πρωινής κυκλοφορίας εφημερίδων (Καθημερινή, Ριζοσπάστης) και καθημερινών απογευματινής κυκλοφορίας εφημερίδων (Εθνος, Τα Νέα,) καθώς και από μια απογευματινή ευρείας κυκλοφορίας εφημερίδα (Ελεύθερος Τύπος). Η ανάλυση αφιέρωσε συγκεκριμένες ενότητες που περιγράφονται ως ακολούθως:

- Α) Ανάλυση περιεχομένου δημοσιευμάτων κατά θεματική αυτών σε ευρύτερη και ειδικότερη κατηγορία (π.χ. μορφές ενδοοικογενειακής βίας, προφίλ δράστη-θύματος, αντεγκληματική πολιτική, δράσεις αντιμετώπισης φαινομένου κ.α.),
- Β) Σημειωτική ανάλυση περιεχομένου τίτλων και της μορφής των δημοσιευμάτων από τα αποσπάσματα των εφημερίδων συγκριτικά κατά έτος,
- Γ) Ποσοτικοποίηση Ευρημάτων και Δεδομένων της πιλοτικής έρευνας και

¹⁰⁰ Μεταξάς Α.Ι., «Διακρισιμότητα και υποαμφισβήτηση», στο συλλογικό έργο «Η κατασκευή της πραγματικότητας και τα ΜΜΕ», Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Μάρτιος, 1998, σελ 80-81.

¹⁰¹ Χαραλαμπίδης Δ., «Η Φαντασιακή κοινότητα των Μέσων» στο συλλογικό έργο «Η κατασκευή της πραγματικότητας και τα ΜΜΕ», Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Μάρτιος, 1998, σελ 367.

- Δ) Συνδυασμός Ευρημάτων έρευνας και επαλήθευση αυτών με τον επιστημονικό λόγο.

1.2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

Η συγκεκριμένη έρευνα ανάλυσης περιεχομένου δεν ήταν δυνατό να συμπεριλάβει όλα τα συστήματα παραγωγής και διανομής ειδήσεων¹⁰². Επιλέχθηκαν οι εφημερίδες ως παραδοσιακό μέσον ευρείας κατανάλωσης του αναγνωστικού κοινού και για λόγους πιο άμεσης πρόσβασης στο αρχείο κάθε εφημερίδας από τον ερευνητή. Επιπλέον, η προσφυγή στις γραπτές αυτές πηγές αποτελούν ένα αξιόλογο, διαθέσιμο, ακατέργαστο υλικό μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται η πρωτογενής δύναμη τους και ο αντίκτυπος που έχουν στο αναγνωστικό κοινό. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιήσαμε και περιορίστηκαμε και στον ηλεκτρονικό κυρίως και λιγότερο έντυπο τύπο των εφημερίδων. Οι περισσότερες από αυτές (Καθημερινή, Ριζοσπάστης, Έθνος, Τα Νέα) διέθεταν διαδικτυακό τόπο¹⁰³ και ηλεκτρονικό αρχείο και η πρόσβαση ήταν πιο εύκολη στα αρχεία, αφού διατηρούσαν αρχείο των χρονικών διαστημάτων που επιθυμούσαμε. Μόνο μία εφημερίδα (Ελεύθερος Τύπος)¹⁰⁴ αν και διαθέτει σελίδα στον παγκόσμιο ιστό, ωστόσο προσφέρει ενημέρωση μόνον των τρεχόντων ειδήσεων της καθημερινότητας και δεν διαθέτει παλαιότερο ηλεκτρονικό αρχείο. Συνεπώς για τη συλλογή των στοιχείων στην συγκεκριμένη εφημερίδα, υπήρξε απαραίτητη η μετάβαση στον εκδοτικό οίκο της εφημερίδας¹⁰⁵ με σκοπό την αμέσως επιτόπια έρευνα των έντυπων αρχείων. Επίσης, για κάποια χρονικά διαστήματα που επιθυμούσαμε στην έρευνα δεν υπήρχε η δυνατότητα εύρεσης ούτε από το ηλεκτρονικό αρχείο και ούτε και από τον εκδοτικό οίκο. Έτσι, χρησιμοποιήθηκε η βιβλιοθήκη της παλαιάς Βουλής των Ελλήνων και η άντληση στοιχείων από το τμήμα «Μικρογράφισης και Ηλεκτρονικής Αποθήκευσης», το οποίο βρίσκεται στο παλιό Καπνεργοστάσιο της οδού Λένορμαν και τα οποία είναι σε μορφή μικροφίλμ.

¹⁰² Poulet B., «Το τέλος των εφημερίδων και το μέλλον της ενημέρωσης», (μτφ) Αγγελόπουλος Γ., (επιμ) Μπακουνάκης Ν., εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2009, σελ 263.

¹⁰³ «Καθημερινή» <http://www.kathimerini.gr>, «Ριζοσπάστης» www.rizospastis.gr, «Έθνος» www.ethnos.gr, «Τα Νέα» www.tanea.gr.

¹⁰⁴ «Ελεύθερος Τύπος» www.e-typos.com.

¹⁰⁵ Ελεύθερος Τύπος: Αγίας Λαύρας 2, Ν.Ηράκλειο, Αθήνα.

Τόσο για τον σχεδιασμό της έρευνας όσο και για την κατάληξη της τελικής της μορφής, βασικό ρόλο έπαιξε η παραπάνω βιβλιογραφία περιλαμβάνοντας πέντε ακόλουθα στάδια ¹⁰⁶ όπως και κάθε εμπειρική έρευνα. Συγκεκριμένα, α) την επιλογή και διατύπωση ερευνητικού προβλήματος, β) το σχεδιασμό της έρευνας και της καλύτερης δυνατής μεθοδολογίας για τη διεκπεραίωση της εμπειρικής έρευνας, γ) την εκτέλεση της έρευνας και τη συλλογή του υλικού, δ) την ερμηνεία και την ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων και τέλος, ε) τη συγγραφή και παρουσίαση της ερευνητικής μελέτης.

1.2.1. Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

Βασικό κριτήριο για την επιλογή των εφημερίδων ήταν να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα από το αναγνωστικό κοινό, καθώς και η εκπροσώπηση όλων των πολιτικών παρατάξεων που εκφράζονται μέσα από τις δικές τους εφημερίδες, ώστε να να υπάρξει και μια σύγκριση για το πώς διαφοροποιείται και προσλαμβάνεται το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και σε επίπεδο πολιτικής οργάνωσης-κατεύθυνσης μέσα από κάθε εφημερίδα. Γι' αυτό το λόγο επιλέχθηκαν οι εφημερίδες: «Καθημερινή» ως πρωινή ημερήσια εφημερίδα που εκπροσωπεί τον πολικό χώρο της δεξιάς, ο «Ριζοσπάστης» επίσης ως πρωινή καθημερινής κυκλοφορίας εφημερίδα που εκπροσωπεί στο δείγμα μας το ριζοσπαστικό και ακραίο χώρο της αριστεράς, το «Έθνος» αντιπροσωπεύοντας τον κεντρώο χώρο της πολιτικής κατεύθυνσης, «Τα Νέα» που εκπροσωπούν τον πολιτικό χώρο της κεντροαριστεράς και τέλος, ο «Ελεύθερος Τύπος» ως απογευματινή εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας με κλίση προς τη δεξιά πολιτική ιδεολογία.

1.2.2. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Το έγκλημα της ενδοοικογενειακής βίας που αποτέλεσε και το αντικείμενο της έρευνας βρέθηκε σε **175 δημοσιεύματα** σε όλο το φάσμα των διερευνώμενων εφημερίδων. Το χρονικό διάστημα που μελετήθηκε στην κάθε εφημερίδα ήταν τα έτη 2001, 2006 και 2011, στα οποία και έγινε και η ανάλυση περιεχομένου. Από μια προσεκτική ανάγνωση των αρχείων από τις επιλεγμένες εφημερίδες, οι οποίες

¹⁰⁶ Παρασκευοπούλος Ι., «Μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας», τόμος 1, Αθήνα, 1993, σελ. 41.

αποτελέσαν και το πιλοτικό δείγμα, δημιουργήθηκε το ακόλουθο σχεδιάγραμμα για την κωδικοποίηση του γραπτού έντυπου λόγου ¹⁰⁷:

- A) Επιλογή των σχετικών δημοσιευμάτων,
- B) Δημιουργία φόρμας καταγραφής όλων των επιμέρους στοιχείων του άρθρου,
- Γ) Ομαδοποίηση πληροφοριών και καταγραφή αυτών,
- Δ) Ανάλυση στοιχείων και τέλος,
- Ε) Παρουσίαση των καταγραφέντων στοιχείων των δημοσιευμάτων.

Η κάθε είδηση για το έγκλημα της ενδοοικογενειακής βίας παρατηρήθηκε τόσο στην εκτενή παράθεση που είχε στον τύπο το περιεχόμενο (π.χ. αστυνομικό ρεπορτάζ) όσο και η αναφορά της είδησης σε ειδικότερη στήλη σχολιασμού των εφημερίδων (και συγκεκριμένα στις κατηγορίες «Πολιτική», «Κοινωνία», «Ελλάδα», «Πολιτισμός»). Κάθε είδηση καταγράφεται μια φορά και αν αναφέρεται σε περισσότερα σημεία των φύλλων της ίδιας εφημερίδας, τότε συνιστά ένα κύμα εγκληματικότητας και αναλύεται εκείνη που καλύπτει το θέμα σε μεγαλύτερη έκταση. Σημειωτέον, η **καταγραφή της είδησης** είναι διαφορετική διαδικασία ενώ τα **κριτήρια της είδησης** μελετώνται διαφορετικά και συγκεκριμένα κατά έκταση, είδος, θέση στην εφημερίδα, φωτογραφικό υλικό και πηγή άντλησης στοιχείων. Επίσης, κάθε άρθρο κατατάσσεται στη θεματική κατηγορία που περιγράφεται περισσότερο η είδηση και που επιμένει ο αρθρογράφος (αν υπάρχει αρθρογράφος ή η εφημερίδα).

1.2.3. ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η εμπειρική έρευνα ξεκίνησε στο τέλος Φεβρουαρίου 2012 και η χρονική περίοδος που μελετήθηκε αποτελείται από τρία χρονικά διαστήματα για το συγκεκριμένο θέμα, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην σχετική και διαφορετική θεματολογία του ίδιου θέματος. Τα έτη που μελετήθηκαν ήταν το 2001, 2006 και 2011 από τις παραπάνω επιλεγμένες εφημερίδες. Επιπλέον, στο διάστημα αυτό μας παρέχεται (στον ερευνητή) η δυνατότητα για μια ικανοποιητική παρατήρηση του συγκεντρωμένου υλικού και η καταγραφή των αλλαγών στην στάση του τύπου ως προς το διερευνώμενο θέμα. Η τεχνική που υιοθετήθηκε για τον τύπο ήταν ο αρχικός

¹⁰⁷ Κυριαζή Ν., «Η κοινωνιολογική έρευνα, Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών», Ελληνικές Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα, 1998, σελ 352.

εντοπισμός της είδησης και όταν επρόκειτο για αρχείο όχι τόσο καλά οργανωμένο χρησιμοποιήθηκαν τα λήμματα «βία», «ενδοοικογενειακή βία», «βία στην οικογένεια», «κακοποίηση στην οικογένεια», έπειτα έγινε η καταγραφή του τίτλου και η απομόνωση των λέξεων κλειδιών, ο χώρος που φιλοξενείται η είδηση στην εφημερίδα, και τέλος, έμφαση δόθηκε στο φωτογραφικό υλικό, όπου υπήρχε στα δημοσιεύματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1. ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Οι γενικές θεωρητικές αρχές της εργασίας οριοθετούν και το εμπειρικό σκέλος της έρευνας. Ο κεντρικός στόχος της ανάλυσης είναι να διερευνηθεί στον Αθηναϊκό Τύπο η μορφή που παίρνει η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας σε ότι αφορά το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και να συνδυαστεί με τον επιστημονικό λόγο. Αυτό που μας ενδιαφέρει περισσότερο είναι αν και σε ποιο βαθμό οι αναπαραστάσεις ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα αλλά και να αναδειχθεί η συγκριτική ανάλυση των ιδεολογικών δομών του Αθηναϊκού Τύπου σχετικά με την κυρίαρχη ιδεολογία και την ετερότητα που παρουσιάζουν τα δημοσιεύματα σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, οι διαφορετικές εφημερίδες και οι διαφορετικοί χρόνοι μελέτης του φαινομένου.

Ως βασική μέθοδος ανάλυσης των δημοσιευμάτων από τις εφημερίδες¹⁰⁸ και ως η πιο κατάλληλη μέθοδος για την μελέτη κειμένων χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική **θεματική ή σημασιολογική** ανάλυση περιεχομένου (content analysis) γιατί αναλύει κείμενα ως προς την παρουσία και τη συχνότητα συγκεκριμένων όρων, αφηγήσεων ή εννοιών. Μπορεί να περιλαμβάνει την μέτρηση/απαρίθμηση τού αριθμού των γραμμών ή της ποσότητας του χώρου που καταλαμβάνουν διάφορα θέματα και επιτρέπει την ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων¹⁰⁹. Η χρήση της έχει μια προ-

¹⁰⁸ Την ίδια μέθοδο ανάλυσης, αυτή της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου έχει χρησιμοποιηθεί και από άλλους μελετητές για έρευνες που έχουν γίνει μέσα από τον τύπο. Ενδεικτικά: Κωνσταντινίδου Χ., «Κοινωνικές Αναπαραστάσεις του εγκλήματος, Η εγκληματικότητα των αλβανών μεταναστών στον Αθηναϊκό Τύπο», στο *Εικόνες Εγκλήματος*, (επιμ.) Κουκουτσάκη Α., Εκδόσεις Πλέθρον, 1999, σελ 103-141, βλ. επίσης Κονιδάρη Α., «Η ανθρωποκτονία στην Ελλάδα την τελευταία 20ετία: Η αναπαράσταση του δράστη και του θύματος από τον Αθηναϊκό Τύπο, στο Παντοίον Πανεπιστήμιον, Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Φαρσεδάκη Ιάκωβο, Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπισή της και η Επιστήμη της Εγκληματολογίας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σελ 339-358.

¹⁰⁹ <http://benl.primeduo.uoa.gr/database1/method.pdf>, Σημειώσεις για το μάθημα «Μεθοδολογία Κοινωνικών Επιστημών», Τζάνη Μ., καθηγήτρια ΕΚΠΑ, <http://www.academia.edu/792594/> . . . and 2011, Τσιώλης Γ., Δευτερογενής ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: Μια ερευνητική στρατηγική συμβατή με την ποιοτική προσέγγιση; , βλ. επίσης σημειώσεις μαθήματος, Τσίγκανου Ι., «Μεθοδολογία της Εγκληματολογικής Έρευνας», Πάντειον Πανεπιστήμιον, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τομέας Εγκληματολογίας, Αθήνα, 2011-2012, Λάζος Γ., «Το πρόβλημα της ποιοτικής έρευνας στις Κοινωνικές επιστήμες Θεωρία και Πράξη», εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 1998, σελ 30.

ιστορία στην επικοινωνιακή έρευνα. Όμως, συχνά χρησιμοποιείται στην ανάλυση κειμένων στα Μ.Μ.Ε (άρθρα στις εφημερίδες και περιοδικά, εκπομπές στα ηλεκτρονικά Μ.Μ.Ε, καθώς και σε θέματα με οπτικό περιεχόμενο). Διεκπεραιώνεται σε τρεις φάσεις α) τη συλλογή στοιχείων και το δείγμα αποτελεί ο «λόγος» και όχι άτομα, β) τη κωδικοποίηση (διαχωρισμός φανερών περιεχομένων, δηλαδή νοήματα που εκφράζονται άμεσα και στο λανθάνον περιεχόμενο) και την ανάλυση των στοιχείων αυτών και γ) την παρουσίαση της ανάλυσης. Στόχος της προσέγγισης αυτής είναι η διερεύνηση του πλαισίου στο οποίο κινείται η προβληματική και η επιχειρηματολογία του Αθηναϊκού Τύπου ως προς το φαινόμενο πάντα της ενδοοικογενειακής βίας και της συναυτής επιστημονικής, θεωρητικής προσέγγισης της. Η ανάλυση στηρίχθηκε στην καταγραφή-ταξινόμηση του περιεχομένου των δημοσιευμάτων και με βάση αυτή δημιουργήθηκε μια φόρμα δεδομένων, στην οποία κάθε καταγραφή αντιστοιχεί σε ένα εγκληματικό γεγονός, ώστε να διευκολύνει την καταγραφή των περιπτώσεων και την αξιολόγηση των δημοσιευμάτων. Ο εντοπισμός των θεμάτων αποτελεί το πρώτο επίπεδο της ανάλυσης. Το δεύτερο είναι η συγχώνευση των θεμάτων σε κατηγορίες πιο ειδικές. Επιλέξαμε κατηγορίες περισσότερο περιγραφικές παρά αναλυτικές. Απομονώσαμε δηλαδή τα στοιχεία εκείνα που «βαραίνουν» περισσότερο στο δημοσίευμα και τα εντάξαμε σε κατηγορίες ανάλογα με τις δικές τους ιδιότητες, αποφεύγοντας κατασκευές ή την απόδοση χαρακτηριστικών που δεν φέρουν τα ίδια τα δημοσιεύματα. Δημιουργήθηκε επιπλέον μια φόρμα καταγραφής κατά την διάρκεια της αποδελτίωσης, όπου καταγράφονται και αναλύονται τα στοιχεία της κάθε εφημερίδας όπως είδος εγκλήματος, σημείο εφημερίδας, φωτογραφίες, επιμέρους στοιχεία.

Εκτός από την βασική μέθοδο, επιλέχθηκε και η σημειολογική ανάλυση σε όλους τους τίτλους από τα δημοσιεύματα των επιλεγμένων εφημερίδων. Η ανάλυση αυτή που πραγματοποιείται στην βάση της σχέσης καταδηλωτικών και συνδηλωτικών/μυθολογικών νοημάτων, εξετάζει τα δημοσιεύματα ως μέρος ενός ευρύτερου κειμένου του δημόσιου λόγου και αναζητεί τις δομές του σημειωτικού συστήματος που οργανώνει, αναζητώντας την πολυπλοκότητα του νοήματος. Οι λέξεις κρύβουν νοήματα και πρέπει να είμαστε γνώστες των πολιτισμικών συμφραζομένων. Οι σημασίες των λέξεων προκύπτουν από την θέση τους σε ένα σύστημα σημείων και από τις σχέσεις διαφοράς ή σύγκλησης που έχουν με τους άλλους όρους στο σύστημα αυτό και στο συγκεκριμένο κοινωνικό-πολιτισμικό

περιβάλλον¹¹⁰. Το **σημείο**¹¹¹ αποτελεί τη βασική μονάδα στη **γλώσσα-language** (δηλαδή στο σύστημα σημείων). Το σημείο αποτελείται από δύο συστατικά: το **σημαίνον (signifier)**, πού είναι λ.χ. ο ήχος ή η εικόνα μιας λέξης (λ.χ. ή γάτα) και το **σημαινόμενο (signified)**, πού είναι η έννοια πού προσδίδουμε στο σημαίνον. Αυτά τα δύο σε συνδυασμό αποτελούν ένα σημείο και δεν έχουν μεταξύ τους μία τυχαία σχέση. Η σχέση μεταξύ αυτών των δύο είναι κοινωνική ή πολιτισμική, σχέση που ανήκει στα συστήματα σημασιών πού λειτουργούν σε μία συγκεκριμένη κουλτούρα και σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Οι κώδικες, μέσω των διαδικασιών ερμηνείας δείχνουν πώς σχετίζονται τα πράγματα μεταξύ τους, και όχι πόσες φορές καταγράφονται και για να τα κατανοήσουμε, βασική προϋπόθεση είναι να εξετάσουμε το αντικείμενο της μελέτης μέσα στον κόσμο, μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο αυτό εμπεριέχεται.

2.2. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Σε δεύτερη βάση έγινε ανάλυση με βάση την ποσοτική μέθοδο ανάλυσης περιεχομένου προκειμένου να διεξαχθούν ποσοτικά δεδομένα για το έκδηλο περιεχόμενο του διερευνώμενου θέματος της ενδοοικογενειακής βίας και να καταγραφούν συνολικές πληροφορίες, που παρουσιάζονται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε ο τέταρτος τύπος ανάλυσης η «θεματική ανάλυση», όπου ταξινομούνται τα συναχθέντα στοιχεία των δημοσιευμάτων με βάση την θεματική τους¹¹² προκειμένου το υλικό να είναι και στατιστικά διαχειρίσιμο.

¹¹⁰ http://www.survey.ntua.gr/environ/keimena/kapsomenos_s.pdf, Κατωμένος Ε., Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, «Για μια σημειωτική της νεοελληνικής κουλτούρας».

¹¹¹ Σεραφετινίδου Μ., «Κοινωνιολογία των ΜΜΕ, Ο ρόλος των μέσων στην αναπαραγωγή του σύγχρονου καπιταλισμού», βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής, Gutenberg, Αθήνα, 2005, σελ 280-283 και Barthes R., «Στοιχεία Σημειολογίας», στο *Κείμενο Σημειολογίας*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, 1981, σελ 67.

¹¹² Ο.π., Σεραφετινίδου Μ., «Κοινωνιολογία των ΜΜΕ..», σελ 271-272

2.3.ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Η σημειολογική ανάλυση περιεχομένου αναδεικνύει επιπλέον μια σειρά από τεχνικά γνωρίσματα που μπορεί να εμπεριέχουν τα δημοσιεύματα. Τέτοια γνωρίσματα είναι ο ελκυστικός τίτλος, ο συσχετισμός του τίτλου με μια φωτογραφία ή σκίτσο, γράφημα, σχετικά παραπλήσια ή άσχετα του περιεχομένου των δημοσιευμάτων. Σε αυτή την φόρμα για την καλύτερη επεξεργασία των δεδομένων, κατεγράφησαν και αυτά τα στοιχεία, καθώς και οτιδήποτε στοιχείο επιπλέον υπήρχε στα δημοσιεύματα, όπως μορφολογικά χαρακτηριστικά, πηγή άντλησης στοιχείων και ο τύπος του δημοσιεύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΜΜΕ

3.Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ

Την τελευταία εικοσαετία τόσο στον ευρωπαϊκό χώρο όσο και στον Ελλαδικό υπάρχει μια ζωνρότητα και ένα έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των μελετητών του φαινομένου στην Ελλάδα ¹¹³ έχει αναδειχθεί σε ένα από τα πιο σημαντικά εγκλήματα ιδιωτικής φύσεως με χαρακτήρα μυστικιστικό και συνάμα σε φαινόμενο κοινωνικό, ενώ και ιστορικά, όπως διαπιστώνεται μέχρι σήμερα ολοένα ¹¹⁴ και αποτελεί κατά καιρούς κεντρικό θέμα στον δημόσιο λόγο επίσημων φορέων, επιστημόνων, πολιτικών και των Μ.Μ.Ε. Επιπλέον, από την ανάλυση της σχετικής βιβλιογραφίας ¹¹⁵ καθίσταται σαφές ότι το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας και οι αναπαραστάσεις του κοινού για αυτό το ιδιόμορφο έγκλημα συνδέεται αιτιατά με τα ΜΜΕ, εφόσον ως «τέταρτη εξουσία» διαμορφώνουν συνειδήσεις στο κοινό και λειτουργούν ως μέσα κοινωνικού ελέγχου ¹¹⁶.

Ο πλούτος των διαστάσεων, των μορφών, τα ερωτήματα που δημιουργούνται και η αντιμετώπιση του φαινομένου από την πολιτεία αποτέλεσε ένα έναυσμα για τη μελέτη της αναπαράστασης του φαινομένου αυτού στον ημερήσιο Αθηναϊκό Τύπο. Αντικείμενο της έρευνας ήταν η ανάλυση της αναπαράστασης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας στο λόγο του ημερήσιου Αθηναϊκού Τύπου, καθώς και των αντιδράσεων που προκάλεσε σε άτυπο και τυπικό πλαίσιο ως είδηση και θεσμός στο χρονικό διάστημα των ετών 2001, κυρίως 2006 και 2011.

Στην εργασία αυτή θα επιχειρήσω, βασιζόμενη τόσο στα ευρήματα προγενέστερων ερευνών όσο και στα δεδομένα της πιλοτικής αυτής έρευνας να

¹¹³ Αρτινοπούλου Β., Φαρσεδάκης Γ., Ζουλινάκη Α., Κατσίκη Γ., Ξυδοπούλου Ε., Παπαμιχαήλ Σ., «Ενδο-οικογενειακή Βία κατά Γυναίκων», Πρώτη Επιδημιολογική Έρευνα, Κ.Ε.Θ.Ι., Αθήνα, 2003.

¹¹⁴ Ζαραφωνίτου Χ., «Τιμωρητικότητα, Σύγχρονες Τάσεις, διαστάσεις και εγκληματολογικοί προβληματισμοί», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008, σελ 86, υποσημείωση 211, «Το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας παρ' όλο που ανήκει στην κατηγορία των σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων που υπάρχουν στην κοινωνία και επηρεάζεται από τα ΜΜΕ, ωστόσο τα ίδια τα ΜΜΕ απασχολούνται λιγότερο με αυτή την κατηγορία εγκλημάτων και την οικογένεια σε σχέση με τα λοιπά εγκλήματα και περιστατικά βίας που διαπράττονται στον δρόμο (street crime)».

^{115 116} Ό.π., Σεραφετινίδου Μ., «Κοινωνιολογία των ΜΜΕ...».

¹¹⁶ Cohen S., Young J., «The manufacture of news», London, 1981, σελ 12.

απαντήσω στο καίριο ερώτημα που θέτει η ίδια η επικαιρότητα: «Ποια είναι η ιδιαιτερότητα της αναπαράστασης της ενδοοικογενειακής βίας στον Αθηναϊκό Τύπο;», «Πως μπορεί να συνδεθεί το πρόβλημα αυτό με το ζήτημα της κοινωνικής κατασκευής της πραγματικότητας και της παράγωγης κυριαρχίας από τα ΜΜΕ;»

Τα ΜΜΕ στη προσπάθεια τους να κατασκευάσουν «σπάνιες», «εντυπωσιακές» και «θεαματικές» ειδήσεις δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στα συμβάντα που γίνονται αντιληπτά γιατί δεν συμφωνούν με τους κοινωνικούς κανόνες, και αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα. Σε αυτό το πλαίσιο μεγάλο μέρος της καθημερινής ειδησεογραφίας καλύπτεται από πράξεις βίας π.χ. βιασμοί, οι οποίες κατά κανόνα ταξινομούνται στις εσωτερικές ειδήσεις, δηλαδή στο αστυνομικό ή δικαστικό ρεπορτάζ. Ειδικά για τη θεματική ειδήσεων που αφορούν την ενδοοικογενειακή βία, δηλαδή εγκλήματα που άπτονται θέματα θυματοποίησης εντός των τειχών της οικογένειας, τα ΜΜΕ «κατασκευάζουν» δήθεν νέους τύπους και μορφές εγκλήματος π.χ. εγκλήματα κατά ηλικιωμένων με τυπικούς δράστες, θύματα και συνθήκες κτλ. και που πολλές φορές απέχουν από την πραγματικότητα του επιστημονικού λόγου ¹¹⁷.

Τα ΜΜΕ έχουν μια δική τους πολιτική ¹¹⁸ στην προβολή ενός γεγονότος, ώστε τελικά να καταλήξει ως είδηση είτε αυτή λαμβάνει χώρα στην ειδησεογραφία των καναλιών είτε στον καθιερωμένο και αξιεπέραστο γραπτό λόγο των εφημερίδων. Ένα θέμα για να αποτελέσει είδηση πρέπει να έχει μια τέτοια δυναμική, ώστε να παραμένει αρκετές ημέρες στα ΜΜΕ. Αναπόφευκτα θα προκαλέσει «κύματα εγκληματικότητας» ¹¹⁹ που θα έχουν δημιουργηθεί από την υπερτονισμένη και υπερβολική προβολή από τέτοιου είδους θέματα. Βέβαια, για να υπάρξει ένα κύμα εγκληματικότητας θα πρέπει το θέμα να έχει κάποια βάση στην πραγματικότητα, δηλαδή να υπάρχουν σχετικά περιστατικά που θα τροφοδοτούν τα ΜΜΕ και τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, διαφόρων ειδικών επιστημόνων, καθώς και το έντονο ενδιαφέρον όλων των ΜΜΕ. Κατ' επέκταση όσο το θέμα υπάρχει στην ημερησία διάταξη, θα συνεχίσουν να αναφέρονται γεγονότα που εντάσσονται σε αυτή τη θεματική κατηγορία, επιβεβαιώνοντας την πραγματικότητα του θέματος.

¹¹⁷ Ζαραφονίτου Χ., «Τιμωρητικότητα, Σύγχρονες..», ό.π. σελ 86, υποσημείωση 211.

¹¹⁸ Λαμπροπούλου Ε., «Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, Η περίπτωση της Βίας και της Εγκληματικότητας», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1997, σελ 34.

¹¹⁹ Fishman M., «Crime waves as ideology», στο *Social Problems*, (επιμ.) Cohen S., Young J., σελ 98-117.

3.1. ΜΕΣΟ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ**3.1.1. ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ**

Για την επαλήθευση της αρχικής ερευνητικής υπόθεσης σχηματικά προέκυψε η ανάλυση των ακόλουθων εφημερίδων σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους με σκοπό την διερεύνηση του θέματος και την καταγραφή αλλαγών στο μεσοδιάστημα:

ΕΤΟΣ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
2001	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
	ΕΘΝΟΣ
	ΤΑ ΝΕΑ
	ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ
2006	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
	ΕΘΝΟΣ
	ΤΑ ΝΕΑ
	ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ
2011	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
	ΕΘΝΟΣ
	ΤΑ ΝΕΑ
	ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΕΤΗ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

3.1.2.ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Πιο συγκεκριμένα, για την εξέταση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας σε διάστημα δέκα ετών από την ανάλυση περιεχομένου και από την κατηγοριοποίηση των δημοσιευμάτων προέκυψαν από κάθε εφημερίδα ο παρακάτω αριθμός δημοσιευμάτων:

ΕΤΟΣ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
2001	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	17
	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	7
	ΕΘΝΟΣ	ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ
	ΤΑ ΝΕΑ	7
	ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ	25
2006	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	46
	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	9
	ΕΘΝΟΣ	6
	ΤΑ ΝΕΑ	20
	ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ	X
2011	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	15
	ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ	3
	ΕΘΝΟΣ	8
	ΤΑ ΝΕΑ	10
	ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ 2

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΕΤΗ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΜΑΤΩΝ

3.2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Με βάση την θεματική ανάλυση περιεχομένου επιλέχθηκαν από τις παραπάνω εφημερίδες τα δημοσιεύματα, τα οποία σχετιζόταν με το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας και κατηγοριοποιήθηκαν υποκειμενικά, καθώς σε πολλά δημοσιεύματα υπήρχαν

με το ίδιο αρχικό θέμα παραπάνω από ένα νοήματα συγγενικά και νοηματικά διαπλεκόμενα θέματα. Σε αυτήν τη περίπτωση δόθηκε ιδιαίτερο βάρος για την κατηγοριοποίηση στα στοιχεία και στις πληροφορίες που υπήρχαν στις λεζάντες και στα υπόλοιπα στοιχεία του δημοσιεύματος, καθώς και στη πηγή από την οποία αντλήθηκε το δημοσίευμα. Σημειωτέον, πολλές φορές λόγω του ξύλινου ύφους του δημοσιεύματος περιοριζόταν η κατανόηση και η γνώση για το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας και υπήρξε σύγχυση νοήματος.

Οι πιο γενικευμένες κατηγορίες ¹²⁰ είναι οι ακόλουθες:

- **Δημοσιεύματα «πορτραίτο»:** ως βάση για την κατηγοριοποίηση αυτή είναι τα στοιχεία που δίνουν τα δημοσιεύματα και αφορά την θυματοποίηση κάποιου μέλους της οικογένειας, συνήθως των πρωταγωνιστών δράστη-θύματος.
- **Δημοσιεύματα «πληροφορίας»:** αφορούν δημοσιεύματα που σχετίζονται με θέματα και με παρεμβάσεις από δράσεις/στάσεις/απόψεις/μέτρα αντιμετώπισης από κρατικές, μη κρατικές (ΜΚΟ) οργανώσεις, κοινωνικούς φορείς, όργανα καταστολής, από την λειτουργία της αντεγκληματικής πολιτικής και του ποινικού συστήματος.
- **Δημοσιεύματα «είδηση»:** αποτελεί μια κατηγορία δημοσιευμάτων που παρ' όλο που τα δημοσιεύματα ανήκουν στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας, οι εφημερίδες τα παρουσιάζουν μόνον ως είδηση χωρίς κριτική επισκόπηση του συμβάντος, δηλαδή ως γεγονός που συμβαίνει στην καθημερινότητα και στις ζωές πολλών πολιτών.

Ένα γεγονός για να γίνει είδηση πρέπει να διαθέτει ορισμένες ιδιότητες όπως να είναι ξαφνικό με αρνητικές επιπτώσεις ή διαστάσεις, να είναι αποτέλεσμα προσωπικών δραστηριοτήτων κάποιων ατόμων και να αποτελεί μια «ανθρώπινη τραγωδία» ¹²¹. Αυτά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα χρησιμοποιήθηκαν για να ενταχθούν κάποια από τα δημοσιεύματα στην παραπάνω κατηγορία.

¹²⁰ Για τη γενικευμένη κατηγοριοποίηση των δημοσιευμάτων δόθηκε σημασία στην πηγή της είδησης (Ρουμπρίκα (όπως την δηλώνει η ίδια η εφημερίδα), Πηγή ρεπορτάζ (όπως προκύπτει από το άρθρο), Τύπος ρεπορτάζ (Συνέντευξη, Γεγονός, Έρευνα, Στατιστικά δεδομένα, Πολιτική απόφαση, Ποινική απόφαση, στοιχεία ΕΛ.ΑΣ).

¹²¹ Ο.π., Σεραφετινίδου Μ., «Κοινωνιολογία των ΜΜΕ...», σελ 303.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΡΩΤΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

4.1.1.ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**ΚΑΘΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΕΤΟΣ**

Η θεματική ¹²² ανάλυση των δημοσιευμάτων κάθε εφημερίδας ως προς το νοηματικό περιεχόμενο τους έγινε μετά από μια προσεκτική ανάγνωση επί του συνόλου των δημοσιευμάτων, ξεχωριστά για κάθε εξεταζόμενη χρονική περίοδο και για κάθε δημοσίευμα εφημερίδας. Πιο συγκεκριμένα η στενότερη θεματική των δημοσιευμάτων που ανιχνεύτηκαν για κάθε εφημερίδα ξεχωριστά ήταν οι ακόλουθες κατηγορίες:

ΕΤΟΣ 2001**ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ****ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ ¹²³	4
ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	1
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	6
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ	2
ΒΙΑ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	2
ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	1

¹²² Η ειδική κατηγοριοποίηση στα δημοσιεύματα έγινε με βάση το θεωρητικό μέρος της εργασίας και τους τομείς της φαινομενολογικής ανάλυσης.

¹²³ Το έγκλημα της ανθρωποκτονίας στα περισσότερα δημοσιεύματα των εφημερίδων και των χρόνων ανάλυσης που η έρευνα έχει εστιάσει, επικεντρώνουν το ενδιαφέρον στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της είδησης και των δρώντων υποκειμένων. Ωστόσο, σε έρευνα που έχει προηγηθεί αποκλειστικά για τα εγκλήματα ανθρωποκτονίας π.β. όπ. Κονιδάρη Α., «Η ανθρωποκτονία στην Ελλάδα την τελευταία 20ετία...» σελ 353-355 ακριβώς τα ίδια κριτήρια κυριαρχούν για την δημοσίευση της είδησης. Η μόνη διαφορά ανάμεσα στις δύο έρευνες είναι ότι στην παρούσα έρευνα οι διαστάσεις του φαινομένου είναι πραγματικές και γίνεται προσπάθεια να αποδοθούν οι πραγματικές διαστάσεις του, καθώς και να αντιμετωπιστεί με κριτήρια αντεγκληματικής πολιτικής.

Η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» εφημερίδα, το έτος 2001 στο σύνολο των 17 δημοσιευμάτων που βρέθηκαν και αναλύθηκαν παρατηρήθηκε, ότι η πλειοψηφία των δημοσιευμάτων με ποσοστό 35% αφορούσε την κακοποίηση των παιδιών και όπως ξεχώρισε από την ανάλυση περιεχομένου τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα εμπεριείχαν ειδήσεις καλύπτοντας όλες τις μορφές κακοποίησης ανηλίκων με συχνότερη την εγκατάλειψη των παιδιών από διάφορες αιτίες. Ακολουθούν δημοσιεύματα με ειδήσεις-γεγονότα σε ποσοστό 23% σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία που καταλήγουν σε ανθρωποκτονία με αίτια το πάθος, το αλκοόλ και ζήλια και δημοσιεύματα με ποσοστό 12% που αφορούν την κακοποίηση ηλικιωμένων και αναφορά δημοσιευμάτων για την ενδοοικογενειακή βία ως φαινόμενο κοινωνικό με στοιχεία από έρευνες που δείχνουν το μέγεθος του φαινομένου στην πραγματικότητα. Άξιο παρατήρησης είναι και το δημοσίευμα που τονίζει την ενδοοικογενειακή βία μεταξύ συγγενών δευτέρου βαθμού για περιουσιακές διαφορές.



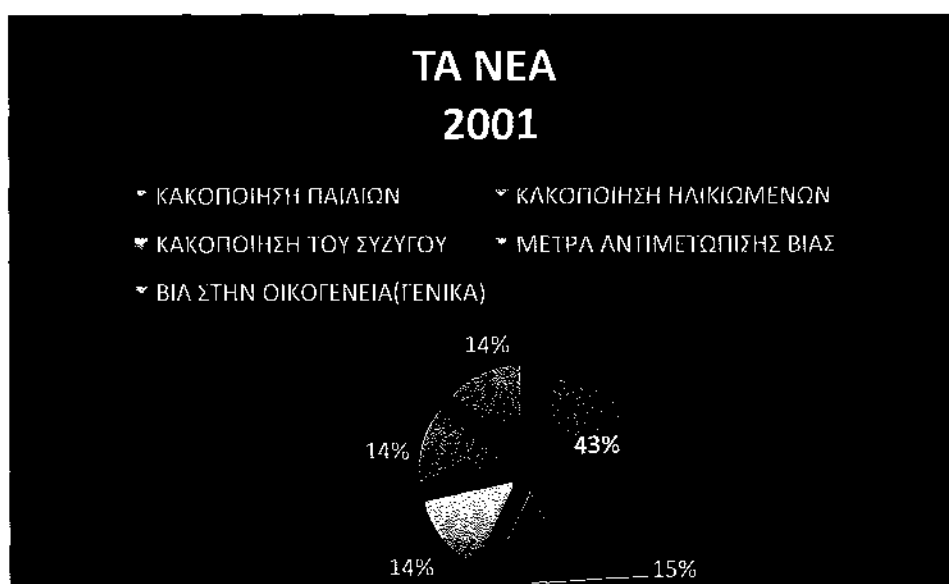
ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ» ΕΤΟΥΣ 2001

ΤΑ ΝΕΑ

ΤΑ ΝΕΑ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΤΑ ΝΕΑ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	3
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ	1
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ (!)	1
ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΒΙΑΣ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	1
ΣΥΝΟΛΟ	7

Η εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» για το έτος 2001 από τα 7 συνολικά δημοσιεύματα που βρέθηκαν έδωσε περισσότερα αποτελέσματα σε ειδήσεις που αφορούν την κακοποίηση ανηλίκων με 43% δίνοντας έμφαση στο οικογενειακό υπόβαθρο της οικογένειας, τονίζοντας τις αιτίες. Άξιο διπλής παρατήρησης είναι και το μοναδικό σχεδόν δημοσίευμα που αφορά αφενός σε περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας και συγκεκριμένα την «κακοποίηση του συζύγου» από την γυναίκα του και αφετέρου γιατί αναδεικνύει ένα τέτοιο γεγονός σε μια χρονική περίοδο, όπου στην Ελλάδα το φαινόμενο ήταν αρκετά πρόωρο για την έκταση του αν και πρόκειται για μορφή συνηθισμένη όπως προκύπτει και από το θεωρητικό πρώτο μέρος αλλά όχι ξακουστό και με μεγάλο σκοτεινό αριθμό.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΤΑ ΝΕΑ» ΕΤΟΥΣ 2001

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	4
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	1
ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	1
ΣΥΝΟΛΟ	7

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

Επίσης, στην εφημερίδα «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» σε συνολικό αριθμό 7 δημοσιευμάτων, την πρώτη θέση στις ειδήσεις κατέχει η ενδοσυζυγική βία με ποσοστό 57%. Από την ανάλυση περιεχομένου βέβαια η τοποθέτηση των δημοσιευμάτων και η ανάλυση τους βασίζεται σε πολιτικά κριτήρια, ταξικά, σε παραδοσιακές θέσεις και αντιλήψεις της Αριστεράς και κάθε φορά υπερτονίζεται το κοινωνικό πλαίσιο και οι δομές της κοινωνίας ως βάση για την αναπαραγωγή της ενδοοικογενειακής βίας μεταξύ των συντρόφων και ιδιαίτερα της γυναικείας υποτέλειας. Πολλές φορές δε, καταφέρνει να διαστρεβλώνει την ιστορική και κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα και συγκαλύπτει το πρόβλημα.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» ΕΤΟΥΣ 2001

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ**

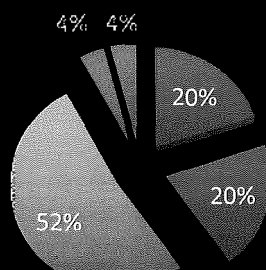
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΤΥΠΟΥ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ	5
ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	5
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	13
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	1
ΣΥΝΟΛΟ	25

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Τα πρωτιά και στην εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ» κατέχουν τα δημοσιεύματα από το γενικό σύνολο των 25 δημοσιευμάτων που αφορούν περιστατικά κακοποίησης ανηλίκων με επίσης πολλές ειδήσεις εγκατάλειψης ανηλίκων αλλά και παραμέλησης από τους γονείς. Έπονται με ποσοστό 20% δημοσιεύματα με αναφορές σε ενδοσυζυγική βία μεταξύ συντρόφων και σε ειδήσεις ανθρωποκτονίας χαρακτηρίζοντας τον δράστη κάθε φορά της πράξης και δίνοντας βάρος στο προφίλ του, πάντα όμως αποκαλούμενα ως εγκλήματα-γεγονότα που συμβαίνουν στην καθημερινότητα μας και όχι ως προβληματικό κοινωνικό φαινόμενο με απτές διαστάσεις.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ 2001

- ▼ ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ
- ▼ ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ
- ▼ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ
- ▼ ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ▼ ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ» ΕΤΟΥΣ 2001

ΕΘΝΟΣ*ΕΘΝΟΣ*

Για την εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ» δεν βρέθηκαν δημοσιεύσεις σε καμία πηγή ούτε και σε ηλεκτρονική μορφή.

4.1.2. ΕΤΟΣ 2006**ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ***ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ	1
ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	3
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	14
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ-ΦΟΡΕΙΣ	20
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΜΕΝΩΝ	1
ΣΥΓΓΕΝΙΚΟΣ ΔΡΑΣΤΗΣ	2
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	5
ΣΥΝΟΛΟ	46

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το έτος 2006 διαφοροποιείται η θεματολογία της εφημερίδας «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία. Το ενδιαφέρον εστιάζεται από τα 46 συνολικά δημοσιεύματα σε δημοσιεύματα που αφορούν σε δράσεις, στάσεις, απόψεις και κριτικές καθώς και σε μέτρα αντιμετώπισης για την ενδοοικογενειακή βία με ποσοστό 42%. Όπως αναδεικνύεται και από το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας το 2006 είναι η χρονιά που κατατέθηκε στην βουλή το νομοσχέδιο για την άμεση αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και η τροποποίηση μιας σειράς άρθρων του ποινικού κώδικα που για πρώτη φορά αντιμετωπίζεται σοβαρά από την κοινωνία το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας και δίνεται βάρος στους τρόπους επίλυσης του ως φλέγον θέμα στις μέρες μας. Ακολουθούν τα θέματα της κακοποίησης ανηλίκων σταθερά στην προτίμηση της

εφημερίδας με ποσοστό 31% και οι αναφορές σε δημοσιεύματα με ποσοστό 11% επί του συνόλου των δημοσιευμάτων που αναφέρουν την ενδοοικογενειακή βία ως κοινωνικό πρόβλημα με αιτίες, παράγοντες και καταστάσεις που εντείνουν το φαινόμενο.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» ΕΤΟΥΣ 2006

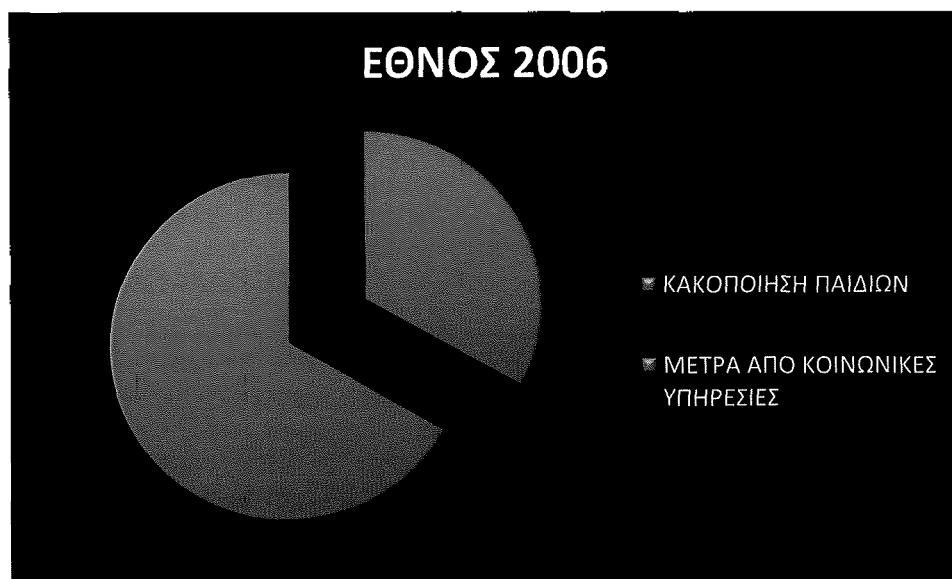
ΕΘΝΟΣ

ΕΘΝΟΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΕΘΝΟΥΣ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	2
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	4
ΣΥΝΟΛΟ	6

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ» που παρά τον συνολικό αριθμό των 6 δημοσιευμάτων που βρέθηκαν, εστιάζει στα παραπάνω από τα μισά σε θέματα αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας με εστίαση στις νέες

ποινές και στην προστασία των θυμάτων όπως φάνηκε από την ανάλυση περιεχομένου και ιδιαίτερα των παιδιών θυμάτων.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΕΘΝΟΥΣ» ΕΤΟΥΣ 2006

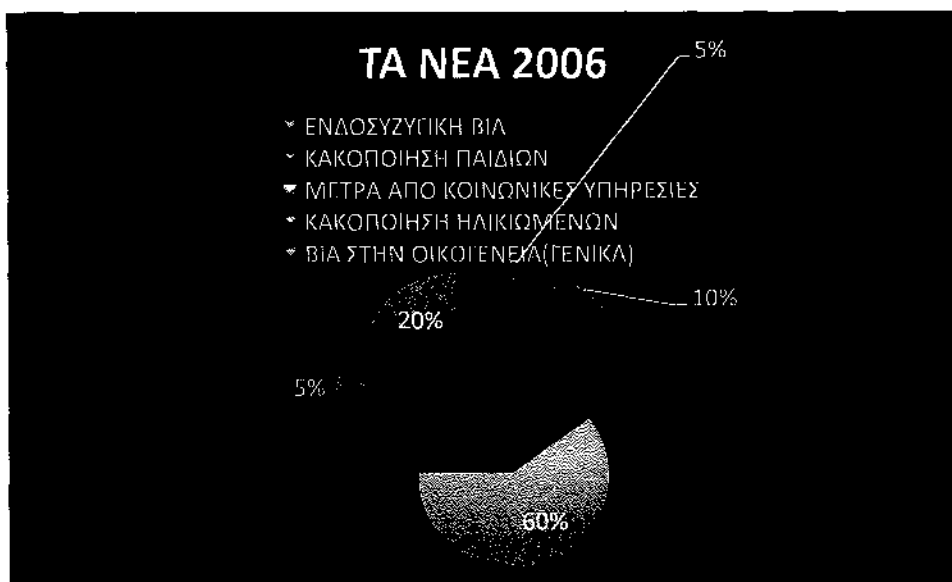
ΤΑ ΝΕΑ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΤΑ ΝΕΑ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	1
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	2
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	12
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	4
ΣΥΝΟΛΟ	20

ΤΑ ΝΕΑ

Όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα για την εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» από τον συνολικό αριθμό των 20 δημοσιευμάτων, το 60% αυτών αφορά σε επίσης θέματα αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας με εστίαση στις κρατικές δομές και στην αυστηροποίηση των ποινών. Σημαντικό βάρος τίθεται και στα δημοσιεύματα που αφορούν την ενδοοικογενειακή βία γενικά δράττοντας την ευκαιρία και αναδεικνύοντας το φαινόμενο από κοινωνικές εκδηλώσεις με αφορμή

την γιορτή της μητέρας, άλλοτε έχοντας ως βάση πολιτισμικά κριτήρια άλλοτε παρουσιάζοντας αλήθειες για την ενδοοικογενειακή βία μέσα από συνεντεύξεις ατόμων που σχετίζονται με την ποιοτική και ποσοτική διερεύνηση του φαινομένου.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ» ΕΤΟΥΣ 2006

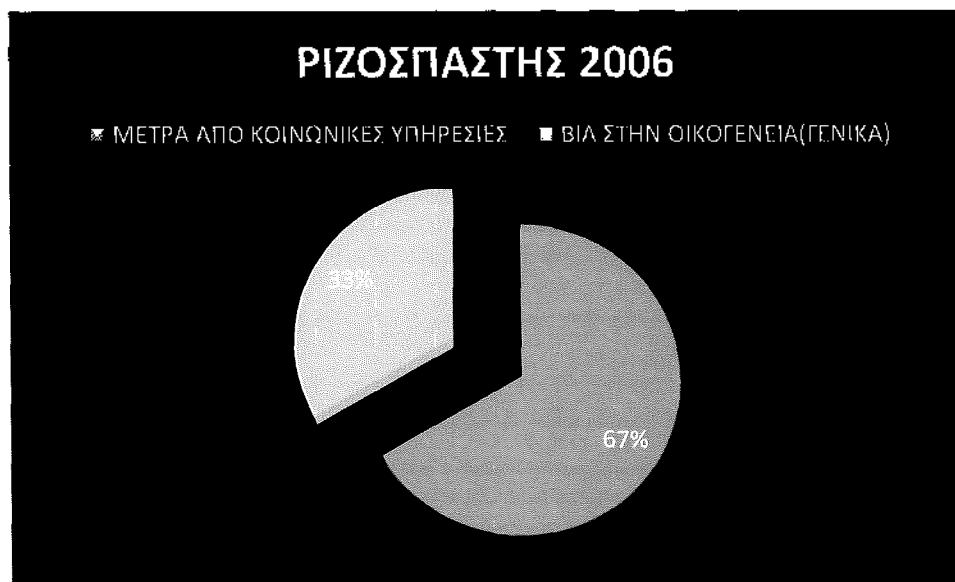
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

P

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	6
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ (ΓΕΝΙΚΑ)	3
ΣΥΝΟΛΟ	9

Από την γενική τάση των δημοσιευμάτων που αφορούν τους τρόπους αντιμετώπισης και τις ενέργειες των κοινωνικών φορέων σε ποσοστό 67% δεν ξεφεύγει και η εφημερίδα «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» πάντοτε όμως προβάλλοντας το ιδιαίτερο ύφος της, την μετατόπιση των ευθυνών και ρίχνοντας το κέντρο βάρους στο ταξικό σύστημα και στην εκμετάλλευση από την άρχουσα τάξη.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» ΕΤΟΥΣ 2006

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Σχετικά με τα αποσπάσματα της εφημερίδας Ελεύθερος Τύπος για το χρονικό διάστημα 2006 δεν βρέθηκαν άρθρα για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας ούτε ηλεκτρονικά, ούτε στο αρχείο της βουλής αλλά δεν υπήρχε και άμεση πρόσβαση στο ίδιο το αρχείο της εφημερίδας.

4.1.3. ΕΤΟΣ 2011

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

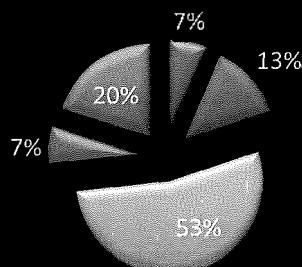
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	1
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	2
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	8
ΣΥΓΓΕΝΙΚΟΣ ΔΡΑΣΤΗΣ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	3
ΣΥΝΟΛΟ	15

Το έτος 2011 παρουσιάζει συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη τα λιγότερα δημοσιεύματα. Σχετικά με την εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», η οποία εμφάνισε κατά την συλλογή του υλικού 15 δημοσιεύματα σε σύνολο εξακολουθεί να επικεντρώνει το ενδιαφέρον της σε θέματα αντιμετώπισης και ανάδειξης μέτρων με ποσοστό 53%. Όψεις της ενδοοικογενειακής βίας, αναφορές στην θυματοποίηση και αφιερώματα αποτελούν το δεύτερο κατά σειρά ενδιαφέρον θέμα σε ποσοστό 20% «πληροφορώντα» τους αναγνώστες σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία πλέον ως φαινόμενο κοινωνικό, πραγματικό και καθημερινό στις ζωές των ανθρώπων.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 2011

- ▼ ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ
- ▼ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ
- ▼ ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
- ▼ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟΣ ΔΡΑΣΤΗΣ
- ▼ ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ» ΕΤΟΥΣ 2011

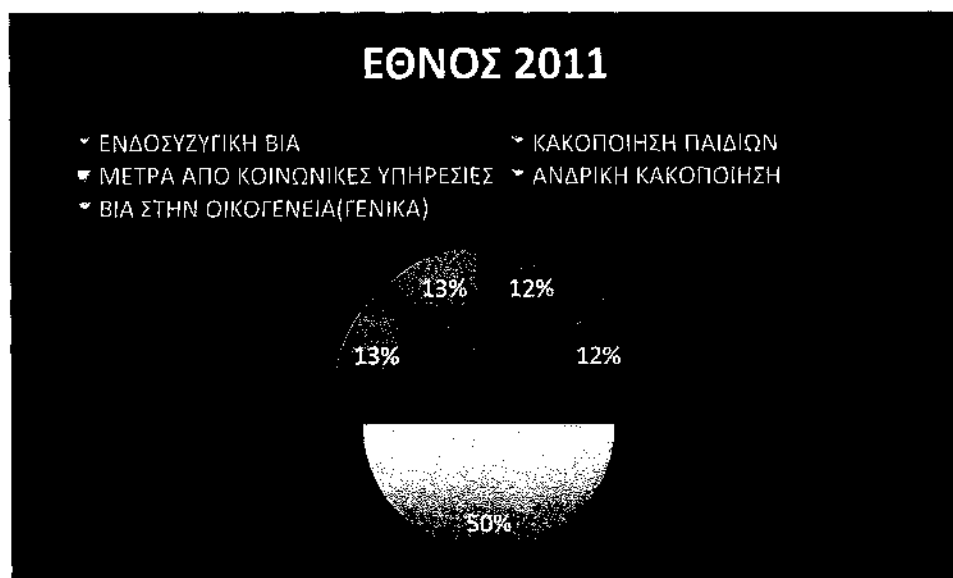
ΕΘΝΟΣ

ΕΘΝΟΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΕΘΝΟΥΣ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	1
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	1
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	4
ΑΝΔΡΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	1
ΣΥΝΟΛΟ	8

Με επίσης λιγοστά δημοσιεύματα, 8 στο σύνολο, βρέθηκαν για την εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ». Η εφημερίδα όπως και οι προηγούμενες δίνουν βάση στις κοινωνικές δράσεις για την προστασία των θυμάτων περισσότερο με ποσοστό 50% επί του συνόλου και επιμερίζουν το ενδιαφέρον στις θεματικές κατηγορίες «της ενδοσυζυγική βίας», «της κακοποίησης των παιδιών», σε θέματα «βίας γενικά στην οικογένεια» και αναδεικνύουν μια ιδιαίτερα σκοτεινή μορφή αυτής της «ανδρικής θυματοποίησης». Η ανδρική θυματοποίηση δηλώθηκε ως ξεχωριστή θεματική κατηγορία γιατί μέσα σε τόσα δημοσιεύματα εμφανίστηκε και αυτή η μορφή

θυματοποίησης μέσα από πηγές της έρευνας μετά από ένα μεγάλο χρονικό διάστημα (βλ. ανάλυση έτους 2001), δηλώνοντας ακριβέστερα την σοβαρότητα της βίας μεταξύ των συντρόφων, αφού αναδεικνύει εργαλεία και μέσα που χρησιμοποιούν οι γυναίκες, πέραν από την σωματική (ξύλο) κακοποίηση, ώστε να υπερισχύσουν έναντι των συζύγων τους.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΕΘΝΟΥΣ» ΕΤΟΥΣ 2011

ΤΑ ΝΕΑ

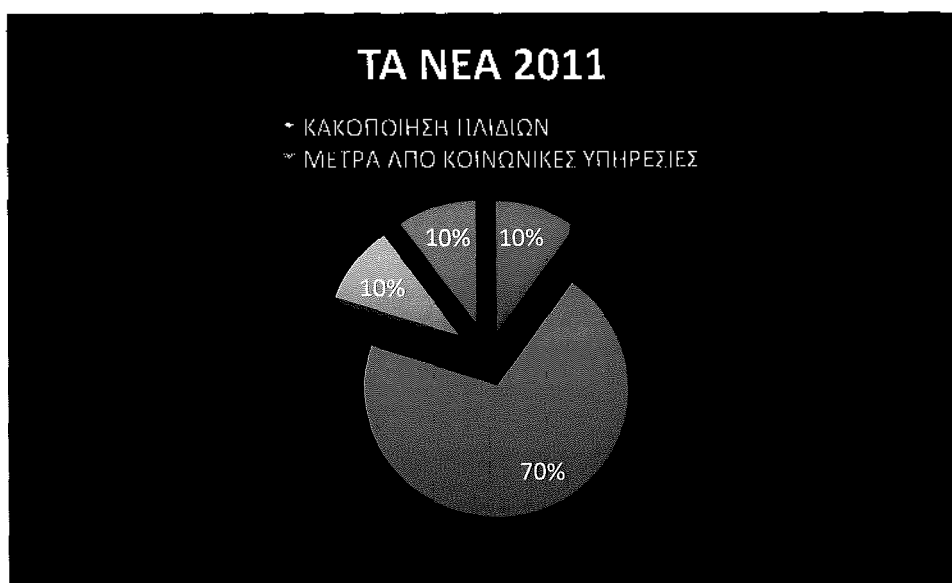
ΤΑ ΝΕΑ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΤΑ ΝΕΑ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	1
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	7
ΣΥΓΓΕΝΙΚΗ ΒΙΑ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	1
ΣΥΝΟΛΟ	10

ΤΑ ΝΕΑ

Σε σύνολο 10 δημοσιευμάτων η εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» προσφεύγει στα δημοσιεύματα με περιεχόμενο κοινωνικών πρωτοβουλιών και δράσεων σε ποσοστό

70%. Αναδεικνύει την δράση μη κερδοσκοπικών οργανισμών και την προσφορά τους στην καταπολέμηση του φαινομένου. Η εφημερίδα επιμερίζει το ενδιαφέρον της στις λοιπές θεματικές κατηγορίες που σχετίζονται με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΤΑ ΝΕΑ» ΕΤΟΥΣ 2011

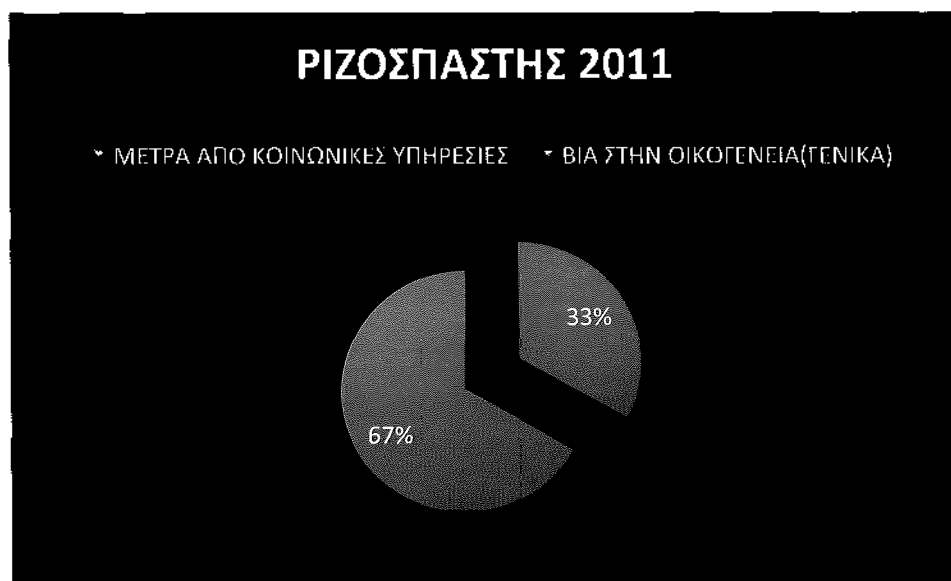
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ»	
ΘΕΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	1
ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)	2
ΣΥΝΟΛΟ	3

Ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» εμφανίζει τα λιγότερα δημοσιεύματα το έτος 2011 σχετικά με το υπό διερεύνηση θέμα. Παρ' όλα αυτά δίνει έμφαση στην ενδοοικογενειακή βία με ποσοστό 67% χωρίς να παρεκκλίνει από το καθιερωμένο ύψος. Η ταξική εκμετάλλευση κυριαρχεί ως μείζον ζήτημα και για πρώτη φορά

δηλώνεται στην εφημερίδα η σιωπή που κυριαρχεί για το θέμα και δηλώνεται ξεκάθαρα ο σκοτεινός αριθμός που επικρατεί σε τέτοια θέματα βίας και ενδοοικογενειακής εγκληματικότητας.



ΠΙΝΑΚΑΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» ΕΤΟΥΣ 2011

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Σχετικά με την εφημερίδα «Ελεύθερος Τύπος» δεν βρέθηκαν αρκετά δημοσιεύματα για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας. Η εφημερίδα το χρονικό έτος 2011 έδωσε βάση σε κοινωνικά προβλήματα που απασχολούσαν περισσότερο την κοινωνική πραγματικότητα όπως την φτώχεια, την οικονομική ζωή της χώρας, τις γκετοποιημένες περιοχές του ιστορικού κέντρου της Αθήνας και την μετανάστευση. Ενδεικτικά, βρέθηκαν 2 **δημοσιεύματα** **είδησης/γεγονός** μέσα στους 7 πρώτους μήνες, τα οποία δεν είχαν ιδιαίτερη βαρύτητα και δεν δόθηκε έμφαση και περαιτέρω ανάλυση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

**5. ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ**

Για την παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε ένα ακόμα εργαλείο η «σημειολογική ανάλυση περιεχομένου»¹²⁴. Η χρήση της έγινε στους τίτλους των άρθρων από κάθε εφημερίδα, καθώς και στην μορφολογία και την δομή στο εσωτερικό κάθε άρθρου προκειμένου να μελετηθεί στο σύνολο του, κάθε μήνυμα-άρθρο, φανερώνοντας μας τυχόν κρυφά νοήματα, επίπεδα εστιασμού, και αποκωδικοποιώντας την πολιτική, τους κανόνες και τις πρακτικές που καθορίζουν το συνολικό νόημα μιας είδησης.

Η σημειολογική ανάλυση περιεχομένου είναι το κατεξοχήν εργαλείο ανάλυσης των ΜΜΕ γι' αυτό και στην έρευνα μας η εστίαση της σημειολογικής ανάλυσης στους τίτλους και στη δομή των άρθρων έγινε σε τρία επίπεδα¹²⁵: α) κατεγράφησαν τα γενικά στοιχεία των δημοσιευμάτων (τίτλος, κατηγορία/στήλη/θέση¹²⁶, ημερομηνία δημοσίευσης), β) ιεραρχήθηκαν τα δομικά στοιχεία των δημοσιευμάτων (το είδος του ρεπορτάζ όσο αφορά την έκταση, τυχόν φωτογραφίες¹²⁷ και τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των δημοσιευμάτων) και τέλος γ) η πηγή άντλησης των στοιχείων/πληροφοριών (αν δηλώνεται από την ίδια την εφημερίδα, αν είναι ρεπορτάζ και υπογράφεται από κάποιο δημοσιογράφο και ποιος είναι ο τύπος του ρεπορτάζ). Παράλληλα, σε ξεχωριστό πλαίσιο κατεγράφησαν τυχόν άλλες παρατηρήσεις και ειδικότερα τεχνικά γνωρίσματα σχετικά με την ετερότητα

¹²⁴ Ο.π., Σεραφετινίδου Μ., «Κοινωνιολογία των ΜΜΕ..», σελ 288-289.

¹²⁵ Επειδή τα περισσότερα δημοσιεύματα αντλήθηκαν από τον ηλεκτρονικό τύπο, η σημειολογική ανάλυση περιεχομένου των τίτλων και της μορφής των άρθρων κωδικοποιήθηκε και αναλύθηκε με βάση την ηλεκτρονική μορφή και την εικόνα που παρουσιάστηκε από το διαδικτυακό χώρο κάθε εφημερίδας. Έτσι, υπάρχει απόκλιση από την αρχική έντυπη γραπτή μορφή των δημοσιευμάτων καθώς, δεν παρουσιάζουν την ίδια εικόνα.

¹²⁶ Σχετικά με την θέση του δημοσιεύματος απουσιάζουν στις περισσότερες εφημερίδες οι τίτλοι των πρωτοσέλιδων και των δύο κεντρικών φύλλων, το γνωστό ως «σαλόνι» στη δημοσιογραφική γλώσσα, όπου αναλύεται η είδηση γιατί ηλεκτρονικά δεν ήταν διαθέσιμο.

¹²⁷ Η συμμετοχή μιας εικόνας/φωτογραφίας/σκίτσου/γραφήματος σύμφωνα με την προσέγγιση της «ασοροπίας» παίζουν σημαντικό ρόλο στην επεξεργασία των πληροφοριών και συνάμα στην διαμόρφωση των απόψεων. Σύμφωνα με τον Heider μέσα από το οπτικό υλικό οι άνθρωποι έχουν ένα σημείο αναφοράς και αξιολογούν τις πληροφορίες με βάση το σημείο αναφοράς που έχουν, στο ΜακΚομπς Μ., Εινσιντελ Ε., Ουίβερ Ν., «Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης», εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2009, σελ 110.

που παρουσιάστηκαν στα δημοσιεύματα από τις διαφορετικές εφημερίδες (η κυκλοφορία της εφημερίδας, η αναγνωσιμότητα, τα οικονομικά οφέλη)¹²⁸. Όλοι αυτοί οι παράγοντες και σε συνδυασμό με τον ελκυστικό τίτλο που αφορά στο έγκλημα αποτελεί δέλεαρ για τον αναγνώστη. Αναλυτικότερα, προέκυψαν τα εξής ξεχωριστά στοιχεία για κάθε εφημερίδα συγκριτικά με τα τρία χρόνια διερεύνησης:

ΕΤΗ 2001, 2006, 2011

5.1. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» υπήρξε η πιο καλά οργανωμένη ηλεκτρονική εφημερίδα καθώς υπάρχει αρχείο αναλυτικό κάθε ημερήσιας έκδοσης και σε βάθος χρόνων. Για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας τα περισσότερα στοιχεία προέκυψαν από την κατηγορία «ΕΛΛΑΔΑ», κάποια από την κατηγορία «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ» (κυρίως το έτος 2006) και «ΠΟΛΙΤΙΚΗ» ενώ ένα με δύο δημοσιεύματα από «ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ» που όμως είχαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ¹²⁹. Οι επικεφαλίδες των δημοσιευμάτων ήταν γραμμένες άλλοτε με μικρά γράμματα ή έντονα συνδυασμένα, όμως με τον συνδυασμό και την διάταξη άλλων στοιχείων όπως εισαγωγικά («»), παύλες (-) και αριθμητικά στοιχεία. Παρατηρήθηκε η δημοσίευση άρθρων σχεδόν κάθε μήνα του έτους και σε ορισμένες περιπτώσεις παραπάνω από ένα δημοσιεύματα την ίδια ημέρα ενώ και στα τρία έτη αλλά ιδιαίτερα το έτος 2006 και συγκεκριμένα τον μήνα Αύγουστο όπου ψηφίστηκε το Νομοσχέδιο-Τομή για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας. Σε κανένα δημοσίευμα από τα τρία έτη δεν βρέθηκε φωτογραφικό υλικό στο ηλεκτρονικό αρχείο. Δεν υπήρχε κάποιο ιδιαίτερο μορφολογικό στοιχείο το 2001 αντίθετα το 2006 και 2011 στα περισσότερα δημοσιεύματα υπήρχε διαφορά στην μορφολογική δομή. Η ηλεκτρονική έκταση των άρθρων καλύπτει το ½ της σελίδας στα περισσότερα δημοσιεύματα των ετών και μόνον στα έτη 2006 και 2011 υπήρξε αναλυτική έκταση έως και 2 σελίδων. Τέλος, τα

¹²⁸ Για τα παραπάνω γνωρίσματα των εφημερίδων θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλες οι εφημερίδες του δείγματος μας είναι οι πιο διαδεδομένες στο ευρύ αναγνωστικό κοινό και οι πιο κερδοφόρες σε κυκλοφορία

¹²⁹ Στις περισσότερες εφημερίδες υπάρχει η ίδια δομή στο εσωτερικό των εφημερίδων και στην ονομασία της θεματολογικής κατηγορίας. Σε ορισμένες υπάρχει διαφοροποίηση και δηλώνεται στην ανάλυση. Σημαντική παρατήρηση είναι ότι τα δημοσιεύματα αντλήθηκαν μόνο από τις κατηγορίες που περιλάμβαναν ειδήσεις από τον ελληνικό χώρο και δεν συμπεριλήφθηκαν καθόλου δημοσιεύματα που αφορούσαν την ενδοοικογενειακή βία από τον υπόλοιπο κόσμο, αν και υπήρχαν αρκετά όπως παρατηρήθηκε.

περισσότερα άρθρα προκύπτουν από ρεπορτάζ κάποιου δημοσιογράφου πάνω σε στοιχεία από στατιστικά δεδομένα και πολιτικές αποφάσεις ιδιαίτερα το έτος 2006 και τα υπόλοιπα στοιχεία προκύπτουν από έρευνα της ίδιας της εφημερίδας.

5.2. ΤΑ ΝΕΑ

Στην επίσης ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» ερευνήθηκε ο αρχικός εντοπισμός της είδησης και χρησιμοποιήθηκαν τα λήμματα ¹³⁰ «βία», «ενδοοικογενειακή βία», «βία στην οικογένεια», «κακοποίηση στην οικογένεια» μιας και δεν υπήρξε καθημερινό, οργανωμένο αρχείο. Η εφημερίδα για τα άρθρα της ενδοοικογενειακής βίας χρησιμοποιεί τίτλους γραμμένους με κεφαλαία και υπότιτλους με μικρά γράμματα για το έτος 2001, ενώ τα έτη 2006 και 2011 ανάλογα με την προβολή της είδησης και την ιδιαιτερότητα της άλλοτε είναι με κεφαλαία άλλοτε με μικρά και άλλοτε με έντονους χαρακτήρες και παράξενες γραφές. Τα δημοσιεύματα είναι τοποθετημένα κυρίως στην κατηγορία με την ονομασία «ΕΛΛΑΔΑ» ενώ το 2006 βρέθηκαν μερικά αξιόλογα στις κατηγορίες «ΓΝΩΜΕΣ» και «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ». Παρατηρήθηκαν δημοσιεύματα από τους μισούς μήνες του έτους το 2001 και 2011, ενώ το 2006 εντοπίστηκαν περισσότερα δημοσιεύματα από τον Μάιο και έπειτα και σχεδόν τα μισά δημοσιεύματα ήταν πάνω από μια σελίδα. Όλα τα δημοσιεύματα είχαν ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά, ιδιαίτερο στυλ και διάταξη των στοιχείων και της ύλης και επιπλέον όλα τα δημοσιεύματα συνδυάστηκαν με φωτογραφίες και λεζάντες φωτογραφιών για το έτος 2001 ενώ για τα έτη 2006 και 2011 τα περισσότερα είχαν φωτογραφικό υλικό. Τέλος, για τα έτη 2001 και 2006 όλα τα δημοσιεύματα προκύπτουν από ρεπορτάζ και από έγκυρες πηγές πληροφόρησης ενώ αντίθετα, για το 2011 υπάρχουν και δημοσιεύματα ενδοοικογενειακής βίας χωρίς κριτική επισκόπηση του συμβάντος και αναφορά απλώς είδησης/γεγονός.

¹³⁰ Σε όλες τις ηλεκτρονικές εφημερίδες η διερεύνηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας έγινε με τα ίδια λήμματα «βία», «ενδοοικογενειακή βία», «βία στην οικογένεια», και «κακοποίηση στην οικογένεια» ώστε να μην υπάρχει απόκλιση.

5.3. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

Ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» μελετήθηκε ηλεκτρονικά όπως και οι παραπάνω εφημερίδες με τα ίδια λήμματα. Ο ριζοσπάστης είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση εφημερίδας, καθώς συγκριτικά με τις υπόλοιπες εφημερίδες δεν παρουσιάζει καμία ομοιότητα και καταρρίπτει κάθε κανόνα/φόρμα και πρακτική τόσο στην δομή όσο και στην ανάπτυξη της είδησης, αποδίδοντας συγκεκριμένα νοήματα και τοποθετήσεις, ορίζοντας την κοινωνική πραγματικότητα και το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας με μια διαφορετική ματιά. Κυρίως κριτική, σαρκαστική και επικαλούμενη πάντα το κοινωνικό πλαίσιο και την ιστορική αναδρομή, κάνοντας επίκληση στην λογική και στο συναίσθημα του αναγνώστη. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί τίτλους και υπότιτλους με μικρά και μεγάλα γράμματα και με στοιχεία μορφολογικά ανάλογα με την είδηση. Τα άρθρα προκύπτουν από διαφορετικές στήλες όπως «ΡΕΠΟΡΤΑΖ», «ΜΕΡΑ ΣΕ ΜΕΡΑ», «ΓΥΝΑΙΚΑ», «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ», «ΠΑΙΔΕΙΑ» και είναι από μια σελίδα και πάνω σε όλα τα έτη, φτάνοντας μέχρι και τις 9 σελίδες. Επιπλέον, χρησιμοποιεί τις περισσότερες φορές όπως αποδεικνύεται από το έτος 2001 πλήθος φωτογραφικού υλικού με λεζάντες που στοχεύουν σε ολική ή μερική συναισθηματική επίδραση του αναγνώστη. Τις φορές που δεν χρησιμοποιεί όπως σε κάποια δημοσιεύματα του 2011 η έκταση είναι μόνο μια σελίδα και ο λόγος ιδιαίτερα μεστός, κάθετος στο νόημα που θέλει αποδόσει και να παρουσιάσει στο κοινό και με πλήθος από επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα επικαλώντας την αυθεντία της ιστορικής μνήμης! Τα περισσότερα αν όχι όλα τα δημοσιεύματα ανήκουν στην κατηγορία του ρεπορτάζ κυρίως τα έτη 2001 και 2006 και οι πηγές άντλησης των πληροφοριών προέρχονται από ιστορικής αναδρομής γεγονότα, πολιτικά δεδομένα και στατιστικά στοιχεία προσεγγίζοντας το κοινό ως ένα σύνολο διαφορετικών «κοινωνικών κατηγοριών και τάξεων», όπου κάθε τάξη χαρακτηρίζεται από τις δικές της ιδιαίτερες στάσεις/γνώμες/πεποιθήσεις/αξίες και «υποπολιτισμό», αναδεικνύοντας την άρχουσα τάξη ως παράγοντα διατήρησης και τροφοδοσίας «των κακός κειμένων».

5.4. ΤΟ ΕΘΝΟΣ

Η εφημερίδα «ΤΟ ΕΘΝΟΣ» όπως επίσης «ΤΑ ΝΕΑ» και ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» μελετήθηκε ηλεκτρονικά όπως και οι παραπάνω εφημερίδες με τα ίδια λήμματα. Στον τίτλο πάντα υπάρχουν έντονα γράμματα με την διάταξη πολλών στοιχείων όπως εισαγωγικά («»), παύλες (-), αριθμούς και θαυμαστικά (!), τα οποία στοιχεία είναι εντονότερα τα τελευταία έτη 2006 και ειδικά 2011. Τα δημοσιεύματα αφορούν τις κατηγορίες «ΚΟΙΝΩΝΙΑ» ως επί το πλείστον και επιπλέον, άξια σημασίας ήταν ένα με δύο δημοσιεύματα στις κατηγορίες «ΦΕΣΤΙΒΑΛ» και «ΘΕΑΤΡΟ», αφού εντοπίζουν το γεγονός της ενδοοικογενειακής βίας και μέσα από τις συγκεκριμένες θεματικές στήλες ¹³¹ της εφημερίδας αναγάγουν το φαινόμενο της βίας σε γεγονός σημαντικό, το οποίο με κάθε τρόπο πρέπει να αντιμετωπιστεί αρχικά από τους ίδιους τους εμπλεκόμενους κινητοποιώντας δράστη και θύμα, το κοινωνικό περιβάλλον-την κοινωνία και τέλος τους δημόσιους φορείς. Παρατηρήθηκε σε όλα τα έτη δημοσιεύσεις σχετικές με την ενδοοικογενειακή βία όχι όμως όλους τους μήνες του χρόνου και όχι πολλαπλά δημοσιεύματα κατά τον ίδιο μήνα. Το φωτογραφικό υλικό ήταν λιγοστό κατά το έτος 2006 ενώ το 2011 ήταν πλήρες με πολλαπλές φωτογραφίες και λεζάντες. Και στα δύο έτη υπήρχαν μορφολογικά στοιχεία και η έκταση κάλυπτε από μισή σελίδα έως τρεις σελίδες δημοσιογραφική ύλη για τη ενδοοικογενειακή βία. Επίσης, τα μισά δημοσιεύματα ανήκουν στην κατηγορία ρεπορτάζ και τα μισά αποτελούν ειδήσεις/γεγονός αντιπροσωπεύοντας ειδήσεις που σχολιάζουν τις πολιτικές αποφάσεις για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας.

5.5. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ο «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ» ως εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας παρουσιάζει το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας για τα έτη που έχουμε στην κατοχή μας (2001 και 2011) περισσότερο ως είδηση/γεγονός παρά σαν ένα κοινωνικό φαινόμενο που πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία τόσο στην πρόληψη όσο και στην αντιμετώπιση. Είναι η μόνη εφημερίδα που τα δημοσιεύματα μελετήθηκαν από τον έντυπο τύπο του αρχείου της εφημερίδας και του αρχείου της Παλαιάς Βουλής των

¹³¹ Σχετικά με τις αναφορές στις άλλες στήλες των εφημερίδων και με την σημειολογική ανάλυση των άρθρων βλ. Παπαιωάννου Π., «Εγκλήματα Ζηλοτοπίας, Εγκληματολογική θεώρηση και Νομολογία», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2001, σελ 27-28.

Ελλήνων. Συγκεκριμένα, οι τίτλοι των δημοσιευμάτων είναι έντονοι με μεγάλα και μικρά γράμματα ανάλογα με το γεγονός, ιδιαίτερα εύστοφοι και εύστοχοι προκαλώντας το ενδιαφέρον παραπάνω μελέτης της είδησης. Το αστυνομικό ρεπορτάζ καλύπτεται από συγκεκριμένη στήλη «ΕΛΛΑΔΑ» με παραπάνω από δυο φορές δημοσιεύματα κάθε μήνα. Ακριβώς επειδή πρόκειται για δημοσιεύματα της γενικής κατηγορίας είδησης/γεγονότος δεν υπάρχει αναλυτική αναφορά στο φαινόμενο (με το περισσότερο μια σελίδα). Από το περιεχόμενο του δημοσιεύματος και την σημαντικότητα της είδησης άλλοτε υπάρχουν και άλλοτε όχι ιδιαίτερα μορφολογικά στοιχεία και φωτογραφίες. Όσα από αυτά είναι δημοσιεύματα ρεπορτάζ χρησιμοποιούνται έγκυρες πηγές, όπως στατιστικά δεδομένα από την ΕΛΣΤΑΤ και ΜΚΟ, Υπουργεία, στοιχεία από τον μηχανισμό της Ποινικής Δικαιοσύνης και την ΕΛ.ΛΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΤΡΙΤΟΣ ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

6.ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ **ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ**

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η σύνδεση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας μέσα από συγκεκριμένες θεματικές κατηγορίες, οι οποίες αναδεικνύουν το ενδιαφέρον του τύπου που προκύπτει από το ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της Ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας. Εξετάζοντας το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας μέσα από την ποσοτική ανάλυση εξειδικεύεται ποιοτικά ο τρόπος απόδοσης των συμβάντων που ενδιαφέρουν τον τύπο, θεωρώντας ότι υπάρχει ειδησεογραφική αξία των επιλεγμένων δημοσιευμάτων και είναι ελκυστικά για το αναγνωστικό κοινό. Ιδιαίτερα για τα εγκλήματα βίας και ακόμα περισσότερο για τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας, καθώς είναι ένα πεδίο καινούργιο, άβατο και μέχρι πρόσφατα ακόμα και η αναγνώριση της θυματοποίησης σε ατομικό επίπεδο πόσο μάλλον η καταγγελία στις αρμόδιες αρχές ήταν δύσκολη υπόθεση και ακόμα περισσότερο η δημόσια ανάδειξή του.

6.1. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2001

ΕΦΗΜΕΡΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ	ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ¹³²	ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩ ΜΕΝΩΝ	ΒΙΑ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ	ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ (ΓΕΝΙΚΑ)	ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	4	1	6	2	1	2	1	17
ΤΑ ΝΕΑ		1	3	1		1	1	7
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ		4	1			1	1	7
ΕΛΕΥΘ. ΤΥΠΟΣ	5	5	13			1	1	25
ΣΥΝΟΛΟ	9	11	23	3	1	5	4	56

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2001

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα και από την μελέτη των εφημερίδων για το έτος 2001 το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας ήδη από τις αρχές της νέας δεκαετίας του 2000 έχει αρχίσει να απασχολεί τον έντυπο τύπο με αρκετά δημοσιεύματα ανά εφημερίδα. Σημειωτέον, ότι στην Ελλάδα το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας άρχισε να μελετάται και να έχει ιδιαίτερο επιστημονικό ενδιαφέρον μια δεκαετία πριν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, όπου αν και η φιλοσοφία της εφημερίδας δεν συμβαδίζει με τις υπόλοιπες και τα κοινωνικά προβλήματα που απασχολούν την ευρύτερη κοινωνία, ωστόσο για το συγκεκριμένο θέμα καθ' όλο το έτος υπάρχει εκτενής αναφορά. Πιο συγκεκριμένα όπως αποδεικνύεται από τον πίνακα και από το γράφημα για το έτος 2001 συγκεντρωτικά από όλα τα δημοσιεύματα των εφημερίδων ενδιαφέρον παρουσιάζει η

¹³² Σχετικά με την κατηγορία «Κακοποίηση των παιδιών» έχουν ενταχθεί σε όλες τις υπό μελέτη εφημερίδες και έτη, όλες οι μορφές της παιδικής κακοποίησης. Ενδιαφέρον για αυτή τη μορφή κακοποίησης στον τύπο αποτελεί και η έρευνα για «Τη σεξουαλική κακοποίηση των ανηλίκων στην Ελλάδα» π.β. Τσιγκρής Α., «Η σεξουαλική Βία κατά γυναικών και παιδιών», εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002, σελ 65-67.

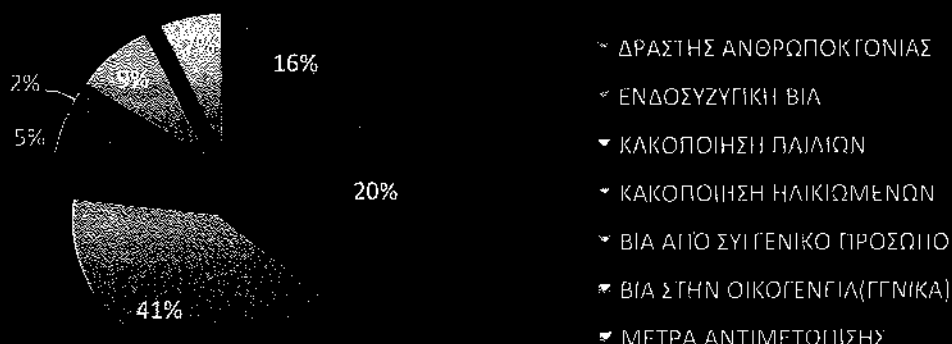
«βία κατά των παιδιών» με ποσοστό 41%. Ενδεικτικά παραδείγματα από αποσπάσματα εφημερίδων:

ΕΤΟΣ	Ενδεικτικός τίτλος ρεπορτάζ - Εφημερίδα
13/6/2001	Τέσσερις χιλιάδες παιδιά θύματα κακοποίησης-ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
20/10/2001	Δηλητηριάσεις παιδιών από απροσεξία των γονέων-ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
5/2/2001	Νέα ερωτηματικά από την μητέρα της 15χρονης-ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ
9/2/2001	85.000 τα παιδιά που εργάζονται-ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ
25/12/2001	Ο καπιταλισμός «σημαδεύει» τα παιδιά όλου του κόσμου! Τα παιδιά πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια-ΡΙΖΟΠΑΣΤΗΣ
28/2/2001	Ανήλικο ζευγάρι εγκατέλειψε το μωρό του-ΕΛΕΥΘ.ΤΥΠΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΤΙΤΛΟΙ ΜΕ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Έπονται στο ενδιαφέρον του τύπου η «ενδοσυζυγική βία» με όλες τις εκφάνσεις της σε ποσοστό 20% και οι ειδήσεις ανθρωποκτονίας που ναι μεν ανήκουν στην κατηγορία των εγκλημάτων της ενδοοικογενειακής βίας με δράστη και θύμα από το ίδιο συγγενικό περιβάλλον αλλά παρουσιάζονται από τον τύπο απλά σαν γεγονότα που συμβαίνουν στις ζωές των συνανθρώπων μας και χαρακτηρίζονται ως «οικογενειακά δράματα». Ωστόσο, δεν λείπουν και οι τοποθετήσεις από δημοσιεύματα σε ποσοστό 9% που αναδεικνύουν ένα εμφανές πρόβλημα, αυτό της ενδοοικογενειακής βίας που αναδύεται σε μια εποχή που έχουν θεωρητικά ξεπεραστεί τα αναχρονιστικά στοιχεία, αξίες, στάσεις και ιδέες που υπήρχαν άλλοτε στους κόλπους της κοινωνίας.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2001



ΠΙΝΑΚΑΣ : ΓΡΑΦΗΜΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΕΤΟΥΣ 2001

6.2. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2006

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ	ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ	ΒΙΑ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ	ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ (ΓΕΝΙΚΑ)	ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	1	3	14	1	2	5	20	46
ΕΘΝΟΣ			2				4	6
ΤΑ ΝΕΑ		1	2	1		4	12	20
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ						3	6	9
ΕΛΕΥΘ. ΤΥΠΟΣ	-	-	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	1	4	18	2	2	12	42	81

«Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ Μ.Μ.Ε»

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2006

Λίγα χρόνια αργότερα το 2006, στο μεσοδιάστημα της δεκαετίας, το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας δεν εμφανίζεται απλά στον τύπο ως ένα ιδιαίτερο και ευάλωτο κοινωνικό πρόβλημα της εποχής. Το πρόβλημα της βίας μέσα στους κόλπους της οικογένειας έχει αναγνωριστεί και μάλιστα η κοινωνία, οι κοινωνικοί φορείς και η άρχουσα πολιτική τάξη εκείνης της εποχής κινητοποιεί το αντεγκληματικό σύστημα προκειμένου να βρεθούν λύσεις. Μέσα από τον τύπο και σε ποσοστό 53% φαίνεται ότι ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα δημοσιεύματα που ενημερώνουν το αναγνωστικό κοινό για το νέο νομοσχέδιο τομή (Ν3500/2006)¹³³ που περιορίζει την εγκληματικότητα και τη θυματοποίηση στο πλαίσιο της οικογένειας σε επίπεδο πρόληψης και καταστολής, ενισχύει την αρμονική συμβίωση μεταξύ των μελών, προστατεύει πρωτίστως γυναίκες, ανήλικα παιδιά, υπερήλικες και ανάπηρα άτομα αλλά παράλληλα κάνει ένα πρωτοπόρο βήμα συσχετίζοντας με τον απεγκλωβισμό και τη καταστολή της βίας από το οικογενειακό περιβάλλον προς νέα πεδία, εφιστώντας την προσοχή και σε άλλους κλάδους, όπως το σχολείο και σε άλλους ειδικούς, όπως τους δασκάλους-καθηγητές. Χαρακτηριστικοί τίτλοι ορισμένων δημοσιευμάτων είναι:

ΕΤΟΣ	Ενδεικτικός τίτλος ρεπορτάζ - Εφημερίδα
8/8/2006 ¹³⁴	Αυστηρός νόμος κατά ενδοοικογενειακής βίας-ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
17/6/2006	Επιτροπή μελετά τα της βίας ανηλίκων -ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
9/8/2006	ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ-ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
29/8/2006	Το νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία -ΤΑ ΝΕΑ
21/3/206	Μέτρα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας-ΕΘΝΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΤΙΤΛΟΙ ΜΕ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Σε δεύτερη θέση και με ποσοστό 20% εξακολουθεί να ενδιαφέρει τον τύπο η θυματοποίηση ανηλίκων παιδιών με όλες τις μορφές με ιδιαίτερη βαρύτητα στην μορφή της «οικονομικής εκμετάλλευσης». Έπεται το ενδιαφέρον για την βία στην

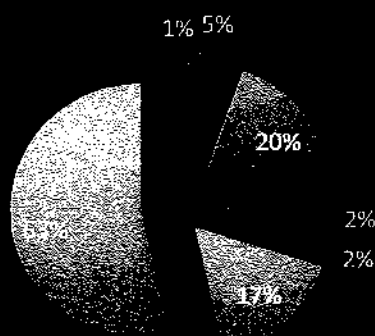
¹³³ Δημόπουλος Π., «Το σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 8, Αθήνα, 2006, σελ 1040-1051.

¹³⁴ Τον μήνα Αύγουστο υπήρχαν σχεδόν σε όλες τις εφημερίδες δημοσιεύματα σχετικά με το νέο νομοσχέδιο καθώς τότε τέθηκε προς ψήφιση στην Βουλή έως ότου γίνει ΦΕΚ (232/24.10.2006).

οικογένεια με αποκάλυψη στατιστικών στοιχείων και έγκυρων πληροφοριών/στοιχείων με ποσοστό 17% και η ενδοσυζυγική βία με 5%.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2006

- ▼ ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ
- ▼ ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ
- ▼ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ
- ▼ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ
- ▼ ΒΙΑ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ
- ▼ ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)
- ▼ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ



ΠΙΝΑΚΑΣ : ΓΡΑΦΗΜΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΕΤΟΥΣ 2006

6.3. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 2011

Τέλος, μελετώντας την ενδοοικογενειακή βία στις μέρες μας και μόλις ένα έτος πριν, το 2011 φαίνεται από τον αριθμό των 38 δημοσιευμάτων, ότι ο τύπος έχει αρχίσει να χάνει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του στα εγκλήματα που σχετίζονται με την οικογένεια. Τα δημοσιεύματα συγκριτικά με τα άλλα έτη είναι λιγοστά (38 δημοσιεύματα). Παρόλα αυτά σταθερά εξακολουθούν να κατέχουν την πρώτη θέση τα μέτρα αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας σε ποσοστό 54% και να καλύπτουν τα περισσότερα θέματα στον τομέα αυτό των εφημερίδων, έπειτα, το φαινόμενο γενικά της ενδοοικογενειακής βίας σε ποσοστό 23% απασχολεί τον τύπο και τέλος, η ευάλωτη ομάδα των παιδιών και η κακοποίηση κατά αυτών κατά 10%

είναι οι επικρατέστερες θεματικές στο σύνολο των ερευνώμενων εφημερίδων για το έτος 2011. Ενδεικτικοί τίτλοι που επιβεβαιώνουν το ενδιαφέρον του τύπου είναι:

ΕΤΟΣ	Ενδεικτικός τίτλος ρεπορτάζ - Εφημερίδα
21/1/2011	«Έργο Ζωής» και «Μάθημα Ζωής», νέος θεσμός βραβείων από την Ένωση «Μαζί για το Παιδί»-ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
9/3/2011	Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας, χθες...-ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
10/12/2011	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΟΚ-ΕΘΝΟΣ
24/1/2011	Οικογενειακή τραγωδία πίσω από τη δολοφονία του 20χρονου στο Νέο Φάληρο-ΤΑ ΝΕΑ
10/11/2011	«Σχέσεις οργής»-ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
27/9/2011	Πέντε σκηνοθέτες καταργούν τη σκηνή-ΕΘΝΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΤΙΤΛΟΙ ΜΕ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΙΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2011

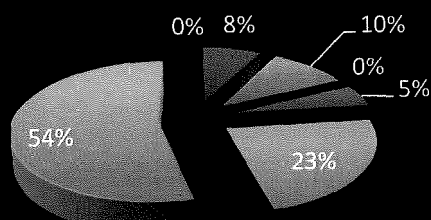
Συγκεκριμένα αποτυπώνεται και στον παρακάτω πίνακα:

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ	ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ	ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩ ΜΕΝΩΝ	ΒΙΑ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ	ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ (ΓΕΝΙΚΑ)	ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ		1	2		1	3	8	15
ΕΘΝΟΣ		2	2			1	4	8
ΤΑ ΝΕΑ			1		1	1	7	10
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ						2	1	3
ΕΛΕΥΘ. ΤΥΠΟΣ			2					2
ΣΥΝΟΛΟ		3	7		2	7	19	38

ΠΙΝΑΚΑΣ : ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΕΤΟΥΣ 2011.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ 2011

- ΔΡΑΣΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑΣ
- ΕΝΔΟΣΥΖΥΓΙΚΗ ΒΙΑ
- ▼ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ
- ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ
- ▼ ΒΙΑ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ
- ▼ ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ(ΓΕΝΙΚΑ)
- ▼ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ



ΠΙΝΑΚΑΣ : ΓΡΑΦΗΜΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΕΤΟΥΣ 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ

**7.1. Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ
ΒΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ**

Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί ένα ιδιαίτερο πεδίο μελέτης. Ακόμα πιο ιδιαίτερη αποδείχθηκε η διερεύνησή του και η κατανόηση του από τον τύπο καθώς, τα ΜΜΕ αναφέρονται πολλές φορές σε εγκληματογόνα μηνύματα/ειδήσεις με περιεχόμενο βίας που όμως ανήκουν στα εγκλήματα της θεματικής κατηγορίας εγκλημάτων που μελετάμε και που πολλές φορές δεν είναι εμφανή.

Ως εκ' τούτου, στον πρώτο άξονα της μελέτης μέσω της ανάλυσης περιεχομένου επιχειρήθηκε και επεξηγήθηκαν τα δημοσιεύματα που ανήκουν στην κατηγορία των εγκλημάτων της ενδοοικογενειακής βίας και τα συναφή πεδία με σκοπό να κατηγοριοποιηθούν σε στενότερες θεματικές.

Στον δεύτερο άξονα σκιαγραφείται και αξιολογείται ο τίτλος των δημοσιευμάτων με την προσθήκη παραμετρών στοιχείων, όπως την αντιστοιχία και την ευστοχία αυτών με τα μορφολογικά και δομικά χαρακτηριστικά της επικεφαλίδας.

Το πιο σημαντικό στοιχείο με πρωταρχική σημασία είναι η φωτογραφία, η οποία ενισχύει τον τίτλο και βοηθάει στην πρόσληψη του κοινού για το έγκλημα εξαιτίας των συναισθημάτων που προκαλεί. Οι εφημερίδες που χρησιμοποιούν φωτογραφικό υλικό θέλουν τα προτάξουν το γεγονός ενώ στην περίπτωση που δεν προβάλλουν φωτογραφικό υλικό απλά κρατούν στάση ουδέτερη και περιγραφική περί του θέματος. Από εγκληματολογικής απόψεως κατασκευάζει και επιβεβαιώνει στερεότυπα και λειτουργεί στιγματιστικά. Η φωτογραφία στον τύπο συμπληρώνει την είδηση και έχει την ίδια βαρύτητα με μια εικόνα όπως σε ένα τηλεοπτικό ρεπορτάζ. Παράγοντας πρόκλησης του ενδιαφέροντος του κοινού, ώστε να προχωρήσει στην ανάγνωση της είδησης και να επιδράσει θετικά στην οικονομία της εφημερίδας.

Στον τρίτο άξονα της ανάλυσης αξιολογείται το ενδιαφέρον του τύπου συνολικά κατά έτος και κατά εφημερίδες και μέσα από την ποσοτικοποιημένη

κατηγοριοποίηση των θεματικών κατηγοριών προκύπτουν τα θέματα εκείνα τα οποία παρουσίασαν περισσότερο ενδιαφέρον από τον τύπο ώστε να τα παρουσιάσουν στο αναγνωστικό κοινό.

Με βάση την παραπάνω διαδικασία αποκαλύπτεται η κατασκευή των γεγονότων από τους δημοσιογράφους, η παρουσίαση δηλαδή της είδησης και η αναπαράστασή της με ιδιαίτερο τρόπο.

Επικρατούσες τάσεις του τύπου που αναδεικνύονται από την εμπειρική έρευνα είναι:

Α) Αναφορά σε γεγονότα/ειδήσεις με ύφος, γραφή και λέξεις που κατασκευάζουν μια είδηση σε μια ιστορία χαρακτηριστική, εντυπωσιακή, ξεχωριστή που έχει ενδιαφέρον και προκαλεί την περιέργεια του αναγνωστικού κοινού. Επί παραδείγματι:

«Γονείς-βασανιστές και τώρα «δωρητές» (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 1/8/2006)

«Σήμερα αναμένεται να απολογηθεί στον ανακριτή το ανδρόγυνο που κατηγορείται ότι κακοποιούσε βάνανσα το 7χρονο αγοράκι του, το οποίο νοσηλεύεται σε κωματώδη κατάσταση στη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας του Ιπποκράτειου Νοσοκομείου. Το παιδάκι αναπνέει με μηχανική υποστήριξη και οι θεράποντες γιατροί έκαναν λόγο για μη αναστρέψιμη κατάσταση, καθώς ο εγκέφαλός του είναι νεκρός και τα άλλα ζωτικά όργανα έχουν υποστεί ανεπανόρθωτες βλάβες. Οι γονείς του, εν τω μεταξύ, σε μια κίνηση που νομικοί κύκλοι τη συνέδεαν με την υπερασπιστική τους γραμμή, φέρονται να γνωστοποίησαν διά του συνηγόρου τους ότι προτίθενται, εφόσον το παιδί τους δεν ζήσει, να δωρίσουν τα όργανά του... Οι αρμόδιοι γιατροί του νοσοκομείου, πάντως, δήλωναν ότι δεν έχουν ενημερωθεί για ένα τέτοιο ενδεχόμενο, ενώ η ανάθεση, χθες, από τον εισαγγελέα της επιμέλειας του άτυχου μικρού στο βρεφονηπιακό ίδρυμα «Άγιος Στυλιανός», τούς αφαιρεί και νομικά πλέον το δικαίωμα της δωρεάς. Η έκθεση του ιατροδικαστή, αποκαλύπτει ότι ο μικρός υποβαλλόταν σε βασανιστήρια από τον πατέρα και τη μητέρα του και πέραν του χτυπήματος με σιδερένια βέργα στο κεφάλι ανιχνεύτηκαν και πολλά παλαιότερα χτυπήματα, ενώ διαπιστώθηκε ότι δεν του χορηγούσαν και τα φάρμακα που έπρεπε να χρησιμοποιεί για την αντιμετώπιση του άσθματος από το οποίο υπέφερε. Οι γονείς του παιδιού, μετανάστες από την Αλβανία, οδηγήθηκαν χθες στον ανακριτή, αλλά ζήτησαν και έλαβαν προθεσμία προκειμένου να απολογηθούν σήμερα».

Β) Περισσότερες ειδήσεις που στοχεύουν στην πληροφορία της τοπικής κοινωνίας σχετικά με τις δράσεις των αρμόδιων φορέων. Ενδεικτικά:

«Τηλεφωνική γραμμή SOS. Η ενδοοικογενειακή βία κυριαρχεί στις καταγγελίες των γυναικών» (ΤΑ ΝΕΑ 27/9/2011)

«Είναι μέσης ηλικίας, οι περισσότερες δεν εργάζονται και η οικονομική κατάσταση των οικογενειών τους είναι κακή. Έπεσαν θύματα βίας μέσα στην οικογένειά τους. Τα χαρακτηριστικά αυτά συνθέτουν το προφίλ των γυναικών που τους τελευταίους έξι μήνες κατέφυγαν στην τηλεφωνική γραμμή SOS 15900 ζητώντας συμβουλευτική υποστήριξη. Η γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας δέχθηκε περισσότερες από 2.000 κλήσεις πανελλαδικά σε διάστημα έξι μηνών. Μάλιστα, 60% των κλήσεων αφορούσε καταγγελίες που έγιναν από τις ίδιες τις κακοποιημένες γυναίκες, ενώ 406 κλήσεις έγιναν από συγγενείς και φίλους. Η ενδοοικογενειακή βία από τον σύζυγο ή τον σύντροφο (87%) ήταν η πιο συχνή αιτία των καταγγελιών, ενώ 66 κλήσεις αφορούσαν περιπτώσεις σεξουαλικής

κακοποίησης και βιασμού. Τρεις στις δέκα γυναίκες, οι οποίες πήραν τηλέφωνο στη γραμμή στήριξης, ήταν 40 έως 54 ετών ενώ το 26% ήταν ηλικίας 25 μέχρι 39 ετών».

Γ) Δημοσιεύματα που εξειδικεύουν την ενδοοικογενειακή βία και αναδεικνύουν νέες μορφές με μεγάλο σκοτεινό αριθμό. Ενδεικτικά:

«Η βία έχει και θηλυκό πρόσωπο Οκτώ στις δέκα Ελληνίδες παραδέχονται πως ασκούν ψυχολογική πίεση στον σύζυγό τους» (ΤΑ ΝΕΑ 26/4/2006)

«Με χτύπησε με το γόνατό της στο στήθος επειδή μίλησα με μια άλλη γυναίκα, αν και το μόνο που ήθελα ήταν οδηγίες για μία οδό. Οδηγούσα και είχαμε χαθεί. Αυτή ήταν η πρώτη και η τελευταία φορά που η σύζυγός μου χειροδίκησε εναντίον μου. Είμαι σίγουρος ότι επιθυμούσε να με χτυπήσει και άλλες φορές, φοβόταν όμως την αντίδρασή μου».

«Δηλητηριάσεις παιδιών από απροσεξία των γονέων» (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ-20/10/2001)

«Παρά τις εκκλήσεις των γιατρών, οι γονείς συνεχίζουν να είναι απρόσεκτοι σε ότι αφορά την υγεία των παιδιών τους. Και αυτό γιατί δεν φυλάσσουν σε ασφαλές μέρος τα φάρμακα, τα απορρυπαντικά και... τα αρώματα και δεν προσέχουν πού αφήνουν τα τσιγάρα τους με αποτέλεσμα η περιέργεια και η άγνοια των παιδιών να τα οδηγεί στο κέντρο δηλητηριάσεων. Αυτό κατέδειξαν για άλλη μία χρονιά στοιχεία του Κέντρου Δηλητηριάσεων που εδρεύει στο Νοσοκομείο Παιδών «Αγλαΐα Κυριακού». Παρά το γεγονός ότι οι κλήσεις που καταγράφηκαν για το 2000 ήταν περίπου 4.000 λιγότερες απ' ότι το 1999 (42.418 έναντι 46.385), το ποσοστό των δηλητηριάσεων παιδιών ηλικίας κάτω των 4 ετών παραμένει σταθερά υψηλό (36,7%). Ειδικότερα πέρσι καταγράφηκαν 15.571 κλήσεις που αφορούσαν αυτή την ηλικιακή ομάδα, ενώ απ' ότι φαίνεται το σπίτι δεν είναι ασφαλές μέρος για το παιδί αφού οι δηλητηριάσεις συνέβησαν κατά τη συντριπτική τους πλειοψηφία (98,6%) μέσα στο σπίτι. Τα φάρμακα ευθύνονται για το 47,30 των δηλητηριάσεων και ακολουθούν τα είδη οικιακής χρήσης (24%). Όσον αφορά τις δηλητηριάσεις από φάρμακα, τα ηρεμιστικά-αγχολυτικά κατέχουν την πρώτη θέση, γεγονός που συνηγορεί στην μεγάλη χρήση που γίνεται στη χώρα μας, και ειδικότερα στα αστικά κέντρα. Άλλωστε πρέπει να σημειωθεί ότι το 53,86% των συνολικών κλήσεων προέρχονταν από την Αττική. Μέσα στους σοβαρούς κινδύνους που απειλούν τα παιδιά, είναι και το φαινόμενο μύησης τσιγάρων, ενώ θύματα των δηλητηριάσεων με καλλυντικά και ιδιαίτερα των αρωμάτων αποτελούν κυρίως τα παιδιά. Σταθερά αυξητικές τάσεις παρουσιάζουν οι απόπειρες αυτοκτονίας. Από το 1995 έως και το 2000 οι απόπειρες αυτοκτονίας αυξήθηκαν κατά 37,5%. Ειδικότερα, το 2000 καταγράφηκαν 6.834 περιπτώσεις, έναντι 6.579 το 1999 και 4.972 το 1995. Πρέπει να σημειωθεί ότι σε απόπειρες προβαίνουν κυρίως νεαρά άτομα, ενώ πιο επιρρεπείς σε αυτές εμφανίζονται οι γυναίκες με ποσοστό 76%».

«Επαίτες υπό την εποπτεία των γονέων. Δεκάδες ανήλικα παιδιά στην

Ελλάδα περιφέρονται σε φανάρια, εμπορικά κέντρα» (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ-8/1/2006)

«Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της αστυνομίας, το 2004 απασχόλησαν τις διωκτικές αρχές 25 περιπτώσεις επαιτείας ανηλίκων. Οι ανήλικοι δράστες ήταν 2 παιδιά ηλικίας 8 - 12 ετών και 28 ηλικίας 13 έως 18 ετών. Το πρώτο εξάμηνο του 2005 είχαμε 8 περιπτώσεις, στις οποίες και πάλι 2 παιδιά ήταν ηλικίας 8 έως 12 ετών και 7 ηλικίας 13 - 18 ετών. Η ηλικιακή διάκριση καταγράφεται διότι τα παιδιά ηλικίας έως 12 ετών, που εντοπίζονται να επαιτούν, δεν τιμωρούνται, δεν τους επιβάλλεται κάποια ποινή. Τιμωρούνται συνήθως οι γονείς τους, οι οποίοι παραπέμπονται με την κατηγορία της

παραμέλησης ανηλίκου. Ωστόσο, σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις, οι γονείς αφήνονται ελεύθεροι, διότι επικρατεί το σκεπτικό ότι εάν προφυλακισθούν, τα παιδιά θα μείνουν πραγματικά χωρίς καμιά μέριμνα. Στις περιπτώσεις παιδιών άνω των 12 ετών, προβλέπεται τιμωρία και των παιδιών, με τον εγκλεισμό τους σε κάποιο σχετικό ίδρυμα προστασίας ανηλίκων, αλλά και των γονέων».

«Το πάθος για αλκοόλ τον έκαψε κυριολεκτικά» (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ-2/2/2006)

«Επιχείρησε να δολοφονήσει την υπερήλικη θεία του, αλλά η μοίρα ήθελε το δικό του θάνατο. Θύμα και θύτης ένας 54χρονος ο οποίος περιέλουσε με βενζίνη την 90χρονη θεία του και της έβαλε φωτιά. Οι φλόγες όμως τύλιξαν και τον ίδιο, με αποτέλεσμα να καεί ζωντανός και η γριούλα να γλιτώσει με σοβαρά εγκαύματα. Το τραγικό περιστατικό σημειώθηκε χθες το πρωί στον Ανθότοπο Κοζάνης. Τα αίτια όμως της τραγωδίας είναι βαθύτερα: το αλκοόλ. Είχε γίνει μόνιμο πάθος για τον 54χρονο τα τελευταία χρόνια. Γείτονες περιγράφουν να χτυπά συχνά τις πόρτες σπιτιών του χωριού και να αναζητάει ποτό».

7.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Συμπερασματικά και συνοπτικά σχετικά με το έγκλημα της ενδοοικογενειακής βίας όπως αυτό αποτυπώνεται στις εφημερίδες του τύπου που μελετήσαμε αξίζει να επισημάνουμε τα εξής σημεία:

1. Τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας καθορίζουν ποια γεγονότα από όσα διαδραματίζονται γύρω μας είναι σημαντικά και παράλληλα υποδεικνύουν τον τρόπο που θα γίνουν αντιληπτά. Χρησιμοποιούν μέσα όπως εικόνα/φωτογραφία/γραφήματα και τρόπους ερμηνείας μέσα σε σημασιολογικά πλαίσια προκειμένου να ερμηνεύσουν την κοινωνική πραγματικότητα. Στην περίπτωση του εγκλήματος της ενδοοικογενειακής βίας η δραματοποίηση των γεγονότων, η αναπαράσταση και η εικόνα του άρθρου παίζει σπουδαίο ρόλο για την προσέγγιση του κοινού. Η σημειολογία αναδεικνύεται σε ένα από τα πιο χρήσιμα εργαλεία-κλειδιά και ταυτόχρονα μηχανισμός παραγωγής μηνυμάτων, ερμηνείας της πραγματικότητας και παράλληλα αναλύονται τα γεγονότα και η κοινωνική πραγματικότητα.
2. Παράλληλα, μέσα από την σημειολογία και την επεξεργασία που υφίστανται οι ειδήσεις, τα στοιχεία και οι αναλύσεις που παραθέτονται επιβεβαιώνεται ότι τα ΜΜΕ «κατασκευάζουν» πολλές φορές τις ειδήσεις και προβάλλουν το ρόλο τους.
3. Μέσα από την θεματική ανάλυση περιεχομένου, όπου τα στοιχεία ομαδοποιούνται σύμφωνα με την σημασία τους σε θεματικές κατηγορίες, τα οποία αποτελούν έπειτα αντικείμενο μέτρησης αποδείχτηκε ότι προξενούν το ενδιαφέρον της εφημερίδας και κατ' επέκταση και του αναγνωστικού κοινού. Ιδιαίτερα δε, αν επαναλαμβάνονται σχετικές ειδήσεις κατά την ίδια ημέρα ή σε επίπεδο έτους όπως μελετήθηκε στην έρευνά μας για το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας.
4. Παρατηρήθηκε ότι κάθε εφημερίδα έχει την δική της οργανωτική δομή και ιδεολογία και με βάση αυτά τα κριτήρια προσεγγίζεται η είδηση. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι τα δημοσιεύματα σχεδόν πάντα επικαλούνται την εγκυρότητα των πληροφοριών που δίνουν στην δημοσιότητα όπως με την επίκληση μιας αυθεντίας σχετικής με το εξεταζόμενο θέμα μέσα από μια συνέντευξη ή από στατιστικά στοιχεία ή τον επικαλεσμό κάποιας δημόσιας

διοικητικής αρχής π.χ. ΕΛ.ΑΣ, ΠΟΙΝΙΚΟ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟ κ.α. Εξαίρεση αποτελούν τα δημοσιεύματα χωρίς κριτική επισκόπηση των συμβάντων και προώθησης τους ως ειδήσεις εντυπωσιασμού, είδησης και γεγονότος.

5. Τέλος, η θεματολογία όλων των εφημερίδων σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, πηγάζουν πράγματι από την κοινωνική πραγματικότητα, από τους ρυθμούς της εποχής, τις ανάγκες, τα τεκταινόμενα της κάθε χρονικής στιγμής. Βέβαια, δεν λείπουν και οι ιστορικές αναδρομές από το παρελθόν που είναι ο άξονας για τη σύγκριση της πραγματικότητας που επικρατεί στο παρόν.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Παρόλο που η οικογένεια είναι ένα περιβάλλον όπου κυριαρχούν συναισθήματα στοργής και αγάπης, η βία στο πλαίσιο της οικογένειας είναι μια θλιβερή πραγματικότητα. Η ενδοοικογενειακή βία έχει πάρει ραγδαίες διαστάσεις με διαφορετικής βαρύτητας εγκληματικές πράξεις κάθε φορά και αυτό αποδεικνύεται και από την θέση που κατέχει πια στον δημόσιο λόγο μέσα από την έκταση που δίνεται στο φαινόμενο και από την ιδιαίτερη έμφαση και βαρύτητα στα κυριότερα σημεία του.

Η ενδοοικογενειακή βία είναι αδιαμφισβήτητα ένα αντικοινωνικό φαινόμενο και μια αντικοινωνική συμπεριφορά, ένα σύγχρονο φαινόμενο κοινωνικής παθογένειας, όπου δεν αφήνει ανεπηρέαστη την σύγχρονη ελληνική κοινωνία, η οποία σταδιακά δέχεται καινούργια πρότυπα ζωής, τα οποία έχουν ξεπεράσει κατά πολύ τις δυνατότητες της και χρίζουν ενέργειες άμεσες, οργανωμένες και συντονισμένες από πλευράς κοινωνίας και άρχουσας τάξης. Η αντιμετώπιση φαινομένων βίας και ενδοοικογενειακής βίας οφείλει να αποτελεί κύριο μέλημα μίας σύγχρονης δημοκρατικής κοινωνίας, όπου το Κράτος οφείλει να επιδεικνύει μηδενική ανοχή, αφού πρωτίστος έχει πληροφρήσει τους πολίτες για τις διαστάσεις του, ενημερώσει για τους τρόπους καταπολέμησης του και επαγρυπνήσει τα μέλη της, με τα μέσα κοινωνικής αξιοποίησης που έχει στην διάθεση του, όπως είναι και ο Τύπος (χαρακτηριζόμενος και ως τέταρτη εξουσία). Μέσα από τη δημοσίευση των πορισμάτων, των ερευνών, των πληροφοριών φέρνει για πρώτη φορά στην επιφάνεια το σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα της βίας στην οικογένεια δημόσια. Δυστυχώς, όμως όπως συμβαίνει και σε άλλους τομείς, υστερεί εμφανώς στο αποτέλεσμα. Οι φιλότιμες προσπάθειες όσων ασχολούνται με το πρόβλημα δεν είναι δυνατόν να φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα, και η κατάσταση παρουσιάζει επιδείνωση.

Σήμερα, η ελληνική κοινωνία αφενός προσπαθεί να απορροφήσει τις βαθύτατες αλλαγές στις δομές, τη νέα και πολυδιάστατη μορφή της κοινωνικής ζωής των σημερινών ανθρώπων και τις ριζικές ανατοποθετήσεις σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, παράγοντες που συντελούν στην επιδείνωση της κατάστασης.

Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα, αφετέρου, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας εκμεταλλεύονται τις κοινωνικές αναπαραστάσεις και τις δράσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας και μέσα από την δικιά τους «κουλτούρα» και τον κώδικα

δεοντολογίας, εισαγάγουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στην πρώτη γραμμή των ειδήσεων προκειμένου να προσελκύσουν το αναγνωστικό κοινό.

Η οικογενειακή βία και η σύνδεση της με την εγκληματικότητα είναι προφανές ότι σχετίζεται άμεσα με όλες τις παραμέτρους του φαινομένου όπως και με το θέμα της έξαρσης του φαινομένου που δεσπόζει στα ΜΜΕ και αυτό φαίνεται από την συχνότητα των δημοσιευμάτων. Είναι μια συνηθισμένη επικοινωνιακή στρατηγική των ΜΜΕ, στην οποία διαφαίνεται ξεκάθαρα ότι η βία αποτελεί μια άμεση απειλή, αρχικά κατά της σωματικής αλλά κυρίως της ψυχικής ακεραιότητας των ατόμων-αναγνωστών με αποτέλεσμα την ανάπτυξη διαφόρων αρνητικών αισθημάτων όπως καχυποψίας και ανασφάλειας και κατ' επέκταση της απομάκρυνσης και αποστασιοποίησης των μελών της κοινωνίας με αποτέλεσμα να τονίζουν την άσχημη πλευρά του φαινομένου δίνοντας πληροφορίες και αντιμετωπίζοντας το όχι ως παθογενές πραγματικό κοινωνικό φαινόμενο αλλά ως είδηση-γεγονός που απλά συμβαίνει στις ζωές κάποιων συμπολιτών. Διαφαίνεται επιπλέον, μια ανηθικότητα από πλευράς εφημερίδων και επίταση του αμοραλιστικού χαρακτήρα τους, αφού χρησιμοποιούν ένα προβληματικό πεδίο, το οποίο επιβάλλεται να αναδεικνύεται για να υπάρξουν λύσεις αλλά αντ' αυτού χρησιμοποιείται για να κυριαρχεί ένας αθέμιτος ανταγωνισμός μεταξύ των εφημερίδων, με την εκμετάλλευση των ανθρώπων-θυμάτων ή δραστών, προς χάρη της ανταγωνιστικότητας, της καθιέρωσης στον χώρο και κυριαρχίας, της εμπορευματοποίησης και του κέρδους. Ο άνθρωπος, το πρόβλημα του και ο πόνος του τέθηκαν χρησιμοθηρικά στην υπηρεσία της παραγωγής σπάνιου και εντυπωσιακού νοήματος.

Αντίθετα, ο τύπος και συγκεκριμένα οι εφημερίδες μεγάλης εμβέλειας, θα πρέπει να «κινούν» την προσοχή του κοινού και να δραστηριοποιούν την άρχουσα τάξη προς την κατεύθυνση αρχικά της πρόληψης και έπειτα της καταστολής με μέσα και τρόπους δημιουργίας αντεγκληματικής πολιτικής για αντιμετώπιση του φαινομένου, να αφυπνίζουν το πνεύμα, είτε τονίζοντας το γεγονός της ενδοοικογενειακής βίας, είτε δημιουργώντας αισθήματα ανασφάλειας με θεωρητικό πρόσχημο αυτή τη φορά και να είναι το κλειδί για κοινωνική εξυπηρέτηση και αξιοποίηση και κατ' επέκταση να ενεργοποιούν τους κώδικες επικοινωνίας και την ανάδειξη της συναισθηματικής έκφρασης, ξεκλειδώνοντας την

σιωπή/συνενοχή/συγκάλυψη που ίσως επικρατεί στον δικό τους κοινωνικό περίγυρο ή στην δική τους οικογένεια.

Το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας στον κόσμο της εξευγενισμένης, σύγχρονης και δημοκρατικής πια δημοσιογραφίας θα πρέπει και πρέπει να προσπαθεί να ανακαλύψει τον πυρήνα όλων των αιτιών της διαστροφής των ανθρώπων σε έναν κόσμο όπου οι πολίτες αδιαφορούν και γιατί αδιαφορούν, αποστασιοποιούνται από την κανονιστική πραγματικότητα του φαινομένου και γιατί αποστασιοποιούνται. Μιας κοινωνίας και ενός συστήματος φθαρμένου εκ των έσω, ψυχικά, νοητικά, ηθολογικά, ιδεολογικά, όπου η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί καθημερινότητα.

Η δημοσιοποίηση του θέματος της ενδοοικογενειακής βίας είναι ένας από τους καλύτερους τρόπους σε προσωπικό περισσότερο επίπεδο για να δοθεί στο κοινό η ευκαιρία να νιώσει τι σημαίνει οικογενειακή βία και πόσο τραγικές είναι οι επιπτώσεις της σε μεταγενέστερο επίπεδο, επιπλέον, δίνει την ευκαιρία σε ευαισθητοποιημένους ή μη ανθρώπους να ασχοληθούν και να μάθουν πως η βία και η κακοποίηση αγγίζει τρομακτικά ποσοστά, και σίγουρα δεν αποτελεί τη συντριπτική πλειοψηφία των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας όχι μόνο ανά το παγκόσμιο χάρτη αλλά και κοντά μας, ίσως και δίπλα μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξιάδης Σ., *Εγκληματολογία*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1989.
2. Αλεξιάδης Σ., «*Ευρωπαϊκή Αντεγκλητική Πολιτική*», Κείμενα, Επιλογή, Σχολιασμός, Απόδοση, Ε' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2006.
3. Αρτινοπούλου Β., «*Αιμομιξία: Θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα*», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1995.
4. Αρτινοπούλου Β., «*Νέες μορφές θυματοποίησης στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα*», στο *Αφιέρωμα στον Ηλία Δασκαλάκη «Εγκληματίες και Θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα*», Εκδόσεις ΕΚΚΕ, Αθήνα, 2000.
5. Αρτινοπούλου Β., «*Ενδοοικογενειακή κακοποίηση Γυναικών*», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006.
6. Βλάχου Β., «*Η Αντιμετώπιση της σωματικής βίας κατά των γυναικών από το σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης*», Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα, 2005.
7. Βλάχου Β., *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για την βία και την επιθετικότητα*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008.
8. Βουιδάσκis Β., «*Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στην οικογένεια και στο σχολείο*», Εκδόσεις Γρηγόρης, Αθήνα, 1987.
9. Barthes R., «*Στοιχεία Σημειολογίας*», στο *Κείμενο Σημειολογίας*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, 1981.
10. Chalmers A.F., «*Τι είναι αυτό που το λέμε επιστήμη; Μια προσέγγιση της φύσης, του καθεστώτος και των μεθόδων της επιστήμης*», (επιμ.) Μπαλτάς Α., έκδοση δεύτερη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο, 1996.
11. Δεμερντζή Μ., «*Η τεχνική της σκιαγράφησης προφίλ και η εικόνα του σεξουαλικού δράστη*», στο *Εγκληματολογία*, τεύχος 2, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011.

12. Δημόπουλος Χ., Κοσμάτος Κ., επιμ., Κώδικας Δικαίου Θυμάτων, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006.
13. Ζαραφονίτου Χ., *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2004.
14. Ζαραφονίτου Χ., *«Τιμωρητικότητα, Σύγχρονες Τάσεις, διαστάσεις και εγκληματολογικοί προβληματισμοί»*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008.
15. Θεμελή Ό., « Το παιδί-θύμα ως μάρτυρας σεξουαλικής κακοποίησης: η ακροαματική διαδικασία και ο κίνδυνος δευτερογενούς θυματοποίησης» στο *Σεξουαλική Κακοποίηση: Μυστικό; όχι πια!*, (επιμ.) Γιωτάκος Ο., Πρεκατέ Β., Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2006.
16. Fattah E., «Βία κατά των ηλικιωμένων, Μορφές, πρότυπα και εξηγήσεις», στο *Θυματολογία και Όψεις Θυματοποίησης*, (επιμ.) Μαγγανάς Α., Αρτινοπούλου Β., Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1996.
17. Κατσιγαράκη Ε., *Οικογένεια και Παραβατικότητα*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004.
18. Κλήμης Ν., «Η οικογένεια και το σχολείο σε κρίση και αλλαγή», στο *Η Οικογένεια και το σχολείο: Η Σημερινή τους Δυναμική και οι μελλοντικές τους Προοπτικές ως Πρόκληση για την Κοινωνική Εργασία*, Εκδόσεις Appleprint, Αθήνα, 2009.
19. Κονιδάρη Α., «Η ανθρωποκτονία στην Ελλάδα την τελευταία 20ετία: Η αναπαράσταση του δράστη και του θύματος από τον Αθηναϊκό Τύπο», στο Πάντειον Πανεπιστήμιον, Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Φαρσεδάκη Ιάκωβο, *Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπισή της και η Επιστήμη της Εγκληματολογίας*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011.
20. Κουράκης Ν., *Εφηβοι Παραβάτες και Κοινωνία*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1999.
21. Κυριαζή Ν., *«Η Κοινωνιολογική Έρευνα, ΚριτικήΕπισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών»*, Ελληνικές Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα, 1998.

22. Κωνσταντινίδου Χ., «Κοινωνικές Αναπαραστάσεις του εγκλήματος, Η εγκληματικότητα των αλβανών μεταναστών στον Αθηναϊκό Τύπο», στο *Εικόνες Εγκλήματος*, (επιμ.) Κουκουτσάκη Α., Εκδόσεις Πλέθρον, 1999.
23. Λάζος Γ., «Το πρόβλημα της ποιοτικής έρευνας στις Κοινωνικές επιστήμες Θεωρία και Πράξη», εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 1998.
24. Λαμπροπούλου Ε., «Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, Η περίπτωση της Βίας και της Εγκληματικότητας», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1997.
25. Μεταξάς Α.Ι., «Διακρισιμότητα και υποαμφισβήτηση», στο συλλογικό έργο «Η κατασκευή της πραγματικότητας και τα ΜΜΕ», Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Μάρτιος, 1998.
26. Μιχαηλίδη – Παπαδάκη Ε., «Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών», στο *Επιθετικότητα στην οικογένεια, στο σχολείο, στην κοινωνία* (επιμ.) Κουράκης Ν., Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999.
27. Μηλιώνη Φ., «Ενδο-οικογενειακή βία: η γυναίκα θύμα», στο Κουράκης Ν. (επιμ.), στο *Εμφυλη εγκληματικότητα. Ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου*, Εκδόσεις Αντ. Σάκουλα. Β' έκδοση, Αθήνα, 2009.
28. Μπουγάδη Σ., «Διαδίκτυα και νέες μορφές αποκλεισμού και εγκληματικότητας», στο *Οι εγκληματικές όψεις του κοινωνικού αποκλεισμού*, (επιμ.) Τσίγκανου Ι., Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2002.
29. ΜακΚομπς Μ., Εινσιντελ Ε., Ουίβερ Ν., «Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης», εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2009.
30. Νικολαΐδης Γ., «Βία κατά ανηλίκων: ένα φαινόμενο στις εσχατιές του χώρου της υγείας, της δικαιοσύνης και της κοινωνικής πολιτικής», σελ 3, Ειδική Έκδοση Τόμου Πρακτικών του Επιστημονικού Συνεδρίου με θέμα: «Διεπιστημονικότητα και διατμητικότητα για την κοινωνική ένταξη του νεαρού παραβάτη» που διοργανώθηκε από τον Σύνδεσμο Επιμελητών Ανηλίκων και το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών της

Νομικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα, (Επιστημ. Επιμέλεια: Δ. Χιόνης, Φ. Ντούρα, Π. Ζαγούρα), Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, (υπό έκδοση).

31. Melossi D., «Η κοινωνική θεωρία και οι μεταβαλλόμενες αναπαραστάσεις του εγκληματία», στο *Εικόνες Εγκλήματος*, εισαγωγή-επιμέλεια Κουκουτσάκη Α., Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα, 1999.
32. Οδηγός για την Αντιμετώπιση της Κακοποίησης και Παραμέλησης του Παιδιού, επιμ. Ε. Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα, 1998.
33. Πανούσης Ι., Δημόπουλος Α., Καρύδης Β., *Θυματολογικά Κείμενα*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1994.
34. Παπαιωάννου Π., «Εγκλήματα Ζηλοτυπίας, Εγκληματολογική θεώρηση και Νομολογία», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2001.
35. Παπαμιχαήλ Σ., «Κοινωνικές Αναπαραστάσεις της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους/συντρόφους τους», Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005.
36. Παπαμιχαήλ Σ., «Βία μεταξύ συζύγων/συντρόφων: Έρευνα καταγραφής των στάσεων και αναπαραστάσεων για το δράστη, το θύμα και την αντιμετώπιση τους», στο *Η Εγκληματολογία στην Ελλάδα σήμερα*, (επιμ.) Γεωργούλας Σ., Τιμητικός Τόμος για τον Στέργιο Αλεξιάδη, Εκδόσεις ΚΨΠ, Αθήνα, 2007.
37. Παπαταξιάρχης Ε., «Από τη σκοπιά του Φύλου, Ανθρωπολογικές θεωρήσεις της Σύγχρονης Ελλάδας», στο *Ταυτότητες και Φύλο στην Σύγχρονη Ελλάδα*, (επιμ.) Παπαταξιάρχης Ε.-Παραδέλλης Θ., Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, δεύτερη έκδοση, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 1998.
38. Παρασκευοπούλος Ι., «Μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας», τόμος 1, Αθήνα, 1993.
39. Πρεσβέλου Κ., *Μετανεωτερική κοινωνία και οικογενειακά «μορφώματα»*, στο *Το κουτί της Πανδώρας. Οικογένεια και η διαπολιτισμική της ταυτότητα σήμερα*, (επιμ.) Ρήγα Α.-Β., Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003.

40. Ρομπόκου-Καραγάκη Α., «Κοινωνική προστασία ανηλίκων στην Ελλάδα», τόμος α', Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.
41. Roulet B., «Το τέλος των εφημερίδων και το μέλλον της ενημέρωσης», (μτφ) Αγγελόπουλος Γ., (επίμ) Μπακουνάκης Ν., εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2009.
42. Σαλκιτζόγλου Π., «Η κακή άσκηση της γονικής μέριμνας και η υποκατάσταση των γονέων από τρίτους», Εκδόσεις Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1993.
43. Σαριδάκη Β., «Η ενδοοικογενειακή βία με επίκεντρο τη βία κατά της γυναίκας», στο Αφιέρωμα στον Ηλία Δασκαλάκη «Εγκληματίες και Θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα», Εκδόσεις ΕΚΚΕ, Αθήνα, 2000.
44. Σεραφετινίδου Μ., «Κοινωνιολογία των ΜΜΕ, Ο ρόλος των μέσων στην αναπαραγωγή του σύγχρονου καπιταλισμού», βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής, Gutenberg, Αθήνα, 2005.
45. Σκουλούδης Σ., «Ο κοινωνικός αποκλεισμός των ηλικιωμένων», στο Οι εγκληματολογικές όψεις του κοινωνικού αποκλεισμού, (επιμ.) Τσίγκανου Ι., Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2002.
46. Σπινέλλη(1999) αναφορά στο Μαγγανάς Α., Θέματα Εγκληματολογικά και Ποινικού Δικαίου, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1999.
47. Τσαλίκोगλου Φ., «Μυθολογίες βίας και καταστολή», Εκδόσεις Παπαζήση, δεύτερη έκδοση, Αθήνα, 1996.
48. Τσίγκανου Ι., «Μεθοδολογία της Εγκληματολογικής Έρευνας», Πάντειον Πανεπιστήμιον, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τομέας Εγκληματολογίας, Αθήνα, 2011-2012.
49. Τσιγκρής Α., «Τα σεξουαλικά εγκλήματα, εγκληματολογικές προσεγγίσεις της σεξουαλικής βίας», Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000.
50. Τσιγκρής Α., «Η σεξουαλική βία κατά γυναικών και παιδιών», έκθεση για την Ελλάδα, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002.
51. Thompson P., «Η παιδική εργασία», (μτφ) Κώστας Αθανασίου, στο Παιδική Ηλικία, (επιμ.) Δήμητρα Μακρυνιώτη, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα, 2001.

52. Φαρσεδάκης Ι., «*Η Εγκληματολογική Σκέψη από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*», τεύχος Α', Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1990.
53. Φαρσεδάκης Ι., «*Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2005.
54. Φατούρου Ι., «*Ενδο-οικογενειακή βία-Ανδρική Θυματοποίηση*», Πάντειον Πανεπιστήμιον, Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή. Φαρσεδάκη Ιάκωβο, Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπιση της και η Επιστήμη της Εγκληματολογίας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011.
55. Φερέτη Ε., «*Η χρήση Βίας στην Διαπαιδαγώγηση των παιδιών: Ερευνητικά Δεδομένα και Προεκτάσεις, Εγκληματίες και θύματα στο Κατώφλι του 21^{ου} Αιώνα*», *Αφιέρωμα στην μνήμη Ηλία Δασκαλάκη*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, 2000.
56. Χαραλαμπίς Δ., «*Η Φαντασιακή κοινότητα των Μέσων*» στο συλλογικό έργο «*Η κατασκευή της πραγματικότητας και τα ΜΜΕ*», Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Μάρτιος, 1998.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Cohen S., Young J., «*The manufacture of news*», London, 1981.
2. Fishman M., «*Crime waves as ideology*», στο *Social Problems*, (επιμ.) Cohen S., Young J.
3. «*Dictionary of Probation and offender Management*» edited by Cointon R., Hancock D., Willan Publishing, USA, Canada, 2007.
4. Hoyle C., «*Feminism, victimology and domestic violence*», στο *Handbook of Victims and Victimology*, edited by Walklate S., Willan Publishing, 2007.
5. Livingston J., *Crime and Criminology*, second edition, Montclair State University, Prentice Hall, Upper Saddle River, 1996.
6. Newburn T., *Criminology*, Willan Publishing.

7. «The Sage Dictionary of Criminology», edited by McLaughlin E., Muncie J., Sage Publications, London, 2001.
8. «The Oxford handbook of criminology», second edition, edited Maguire M., Morgan R., Clarendon Press, Oxford, 1997.

ΑΡΘΡΑ ΑΠΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. Βλάχου Β., «Η κοινωνιολογική διερεύνηση της ενδοοικογενειακής βίας: θεωρητικές Προσεγγίσεις, μεθοδολογικοί Προβληματισμοί και Θεσμικές παρεμβάσεις», *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 5, Αθήνα, 2007.
2. Βλάχου Β., « Η προσέγγιση της ενδοοικογενειακής βίας υπό το πρίσμα των εγκληματολογικών θεωριών», στο *Ποινικός Λόγος*, τεύχ.3, Αθήνα, 2008.
3. Γιοβάνογλου Σ., « Η ενσωμάτωση της αποκαταστατικής δικαιοσύνης στα διεθνή κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής για τους ανηλίκους», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, Αθήνα, Νοέμβριος, 2006.
4. Γιοβάνογλου Σ., «Η αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής γενετήσιας κακοποίησης του παιδιού με 'συνεδρίες οικογενειακών ομάδων'», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 2, Φεβρουάριος, Αθήνα, 2009.
5. Δημόπουλος Π., «Το σχέδιο νόμου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 8, Αθήνα, 2006.
6. Ιωαννίδου Α., «Η λεκτική βία ως μορφή θυματοποίησης της γυναίκας-Η νομική και κοινωνιολογική διάσταση του φαινομένου», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 4, Αθήνα, 1999.
7. Καραμόσχογλου Α., «Ν3500/2006- οι ποινικές ρυθμίσεις, ο ρόλος των εκπαιδευτικών», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 10, Αθήνα, 2010.
8. Κατσιγαράκη Ε., «Συμβολή στη διερεύνηση των μηχανισμών σύνδεσης της νεανικής παραβατικότητας με το οικογενειακό περιβάλλον», *Ποινικός Λόγος*, τεύχος 5, Σεπτέμβριος, 2005.
9. Μαγγανάς Α., «Η ενδο-συζυγική βία ή ένας κόσμος όμορφος, αγγελικά πλασμένος...», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 1, Αθήνα, 1999.

10. Μαγγανάς Α., Γιωτάκος Ο., Τσιλιάκου Μ., « Βιολογικά δεδομένα της βίαιης συμπεριφοράς», Σύγχρονοι προβληματισμοί στους τομείς της Ψυχιατρικής και Εγκληματολογίας, στο *Ποινική Δικαιοσύνη & Εγκληματολογία*, Αθήνα, 2000.
11. Μαγγανάς Α., «Προγράμματα Θεραπείας και βραχείες ποινές», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 3, Αθήνα, 2000.
12. Μαγγανάς Α., «Κοινωνικά προβλήματα και ποινικός έλεγχος», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 1, Αθήνα, 2002.
13. Μαγγανάς Α., «Διεθνές Συμπόσιο Θυματολογίας: Προβλήματα και Προοπτικές», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 12, Αθήνα, 2002.
14. Μπουγάδη Σ., «Η ενδο-οικογενειακή βία και η αντιμετώπισή της στις ΗΠΑ», *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ.1, Αθήνα, 2004.
15. Παπαθεοδώρου Θ., «Η Ποινικοποίηση της ενδοοικογενειακής βίας, Συγκριτική Προσέγγιση», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ.1, Αθήνα, 2007.
16. Σπινέλλη Κ., Πίτσιου-Darrough E., «Ηλικιωμένοι: θύματα κακοποίησης και παραμέλησης», *Εκλογή*, τεύχος 89, Αθήνα, 1991.
17. Σπινέλλη Κ., στο «Επιστολές Αναγνωστών: Μέτρα προστασίας της θυματοποίησης από τη βία στην οικογένεια», στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, Αθήνα, 2006.
18. Σπινέλλη Κ., Πίτσιου-Darrough E., «Ηλικιωμένοι: θύματα κακοποίησης και παραμέλησης», *Εκλογή*, τεύχος 89, Αθήνα, 1991.
19. Χαραλαμπίκης Α., «Ο ν.3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», στο *Ποινικός Λόγος*, τεύχος 3, Μάιος-Ιούνιος, Αθήνα, 2006.
20. Γνωμοδοτήσεις-Διατάξεις-Αναφορές, «Ενδοοικογενειακή βία Ν.3500/06», Γενικά χαρακτηριστικά και οδηγίες για την ορθή εφαρμογή του θεσμού της Ποινικής Διαμεσολάβησης (εγκΕισΑΠ2/2007-Σ. Γκρόζος), στο *Ποινικά Χρονικά*, τεύχος 4, Απρίλιος, 2008.

21. «United Nations», *Crime Prevention and Criminal Justice Newsletter*, No. 10, 1984.

ΔΙΑΔΥΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. violence against women,
http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/violence_en.html
16/4/2012.
2. Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, «Βία», στο Οικογενειακή Βία: Προσδιορισμός των βασικών προβλημάτων και εισηγήσεις για την πρόληψη του φαινομένου μέσω των πλαισίων και μέτρων πολιτική, Διακρατικό Ερευνητικό Πρόγραμμα μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Σλοβενίας, Σπύρου Σ, Αντωνίου Α., Αγαθοκλέους Γ., Ψύλλου Μ., Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Νοέμβριος, 2007, www.domestic%20violence%20final%20report%20greekpdf, 22/5/2012.
3. Δελτίο Τύπου Unicef, Αθήνα, 3 Απριλίου 2012,
<http://www.unicef.gr/news/2012/dt1012.php>, 10/5/2012.
4. Στοιχεία τηλεφωνικής γραμμής SOS 15900, από την Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων, για το διάστημα 11/3/2011 έως 11/3/2012,
http://www.isotita.gr/var/uploads/Press/DT_THLEFONIKH%20GRAMMH%20SOS%2015900_MARTIOS%202012.pdf.
5. Τα Στοιχεία 1991-1997 προέρχονται από την στατιστική επετηρίδα της ΕΛ.ΑΣ και 1998-2011 από τα στοιχεία της ΔΔΑ/ΑΕΛ,
<http://www.isotita.gr/index.php/docs/c181>.
6. Κακοποίηση Παιδιού, Οδηγός Ανίχνευσης, Αντιμετώπισης και Πρόληψης, Ελληνική Εταιρία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης,
http://www.obrela.gr/articles/Et_MKO_Fylladio_kakopioisi.pdf, 16/5/2012.
7. Συμβουλές για τους Γονείς,
http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=322&Itemid=86&lang, 9/2/2012.
8. Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πρόληψη της Κακοποίησης και Παραμέλησης των Ηλικιωμένων – Ιστορικό, Βέλτιστες Πρακτικές και Προτάσεις,
<http://www.preventelderabuse.eu/doc/1986.pdf>, 15/5/2012.

9. Μονάδα Πρόληψης και Κακοποίησης Ηλικιωμένων, <http://www.eapu.com.au/LinkClick.aspx?fileticket=PfqBeQC5edM%3D&tabid=77>, 16/5/2012.
10. Ευρωπαϊκός Χάρτης Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Ηλικιωμένων που χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας και βοήθειας, http://www.lifelinehellas.gr/images/stories/pdfs/Elderly_Rights.pdf, 16/5/2012.
11. Ενδοοικογενειακή Βία, Στατιστικά στοιχεία σε Ελλάδα και Ευρώπη, Δημοσιεύτηκε στις 15/5/2009, <http://entosfylou.wordpress.com/category>, 16/5/2012.
12. Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων, Νομοθεσία, <http://www.isotita.gr/index.php/docs/c5/>, 25/5/2012.
13. Καθημερινή» <http://www.kathimerini.gr>
14. «Ριζοσπάστης» www.rizospastis.gr
15. «Εθνος» www.ethnos.gr
16. «Τα Νέα» www.tanea.gr
17. «Ελεύθερος Τύπος» www.e-typos.com
18. <http://benl.primedu.uoa.gr/database1/method.pdf>, Σημειώσεις για το μάθημα «Μεθοδολογία Κοινωνικών Επιστημών», Τζάνη Μ., καθηγήτρια ΕΚΠΑ, 16/5/2012.
19. <http://www.academia.edu/792594/> . . . and 2011, «Δευτερογενής ανάλυση ποιοτικών δεδομένων:Μια ερευνητική στρατηγική συμβατή με την ποιοτική προσέγγιση;», Τσιώλης Γ., καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης, 16/5/2012.
20. Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός, των Γυναικών Θυμάτων Βίας στην Οικογένεια, Μεσογειακό Ινστιτούτο, Νοέμβριος 2010 <http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Women-Violence-and-Social-Exclusion-Final.pdf>, 12/10/2012.
21. http://www.survey.ntua.gr/enviro/keimena/kapsomenos_s.pdf, Καψωμένος Ε., Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, «Για μια σημειωτική της νεοελληνικής κουλτούρας», 16/5/2012.

ΦΟΡΜΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

1. Γενικά Στοιχεία Άρθρου

Τίτλος Ρεπορτάζ, Εφημερίδα, Ημερομηνία

2. Ιεράρχηση

Είδος ρεπορτάζ (Μισή σελίδα, Ολόκληρη σελίδα, Πολύ μικρή αναφορά)

Φωτογραφία (Ναι/Όχι) Μορφολογικά στοιχεία (Έντονα γράμματα, πλαίσιο)

3. Πηγές

Ρουμπρίκα (όπως την δηλώνει η ίδια η εφημερίδα) Πηγή ρεπορτάζ (όπως προκύπτει από το άρθρο) Τύπος ρεπορτάζ Συνέντευξη, Γεγονός, Έρευνα, Στατιστικά δεδομένα, Πολιτική απόφαση

4. Θεματική Κατηγοριοποίηση

Γενικές κατηγορίες

5. Άλλες παρατηρήσεις